

Inleiding

Om de cyclus van de milieubeleidsplanning beter af te stemmen op de Vlaamse regeercyclus werd op 19 april 2006 het decreet algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM) gewijzigd. Met deze wijziging wordt o.m. het bestaande MINA-plan 3 verlengd tot eind 2010. Op die manier kunnen de voorbereidingen voor het MINA-plan 4 gelijk lopen met de voorbereidingen voor een nieuwe regeerperiode (najaar 2009). Op dat ogenblik zal ook gezocht worden naar een optimale afstemming met alle andere strategische beleidsplannen met een relevantie voor milieu en natuur.

Om de periode 2008-2010 te overbruggen, zijn er aanpassingen nodig aan de doelstellingen en maatregelen van het oorspronkelijke plan. Decretaal wordt bepaald dat “de nodige actualisaties en aanvullingen i.f.v. internationale ontwikkelingen en bevindingen uit recente milieu- en natuurrapporten worden aangebracht aan de doelstellingen en maatregelen voor de periode 2008-2010.” In eerste instantie gaat de aandacht naar het bijstellen van de doelstellingen die aflopen in 2007. Deze worden in ieder geval herbekeken in het licht van de gewijzigde planperiode. In functie van de bijgestelde doelstellingen worden ook de betrokken maatregelen/projecten herbekeken of eventueel nieuwe noodzakelijke maatregelen voorgesteld. In ondergeschikte orde wordt gekeken naar de actualiteitswaarde van andere elementen uit het MINA-plan 3.

De aanpassingen aan het MINA-plan 3 zijn in eerste instantie gebaseerd op een evaluatie van de resultaten behaald in de voorbije periode –vooral afgetoetst op het niveau van de doelstellingen. Deze evaluatie maakt maximaal gebruik van objectieve en kwantitatieve informatie. Ze is grotendeels vorm gegeven met behulp van de in het MINA-plan 3 gebruikte indicatoren en bestaande en/of geactualiseerde gegevens (in vele gevallen afkomstig van MIRA en NARA). Er wordt gebruik gemaakt van gecontroleerde, eenvormige en zo lang mogelijke cijferreeksen. Om uitspraken te doen over enerzijds de trend en anderzijds het verwachte doelbereik in 2007 werd op een eenvormige wijze statistiek toegepast.

De informatie opgenomen in dit ontwerp werd afgesloten op 14 september 2007.

1. Procedure

Het DABM voorziet een aangepaste procedure voor deze actualisatie. Na de principiële goedkeuring van het voorontwerp door de Vlaamse Regering volgt een openbaar onderzoek, dat één maand duurt.

Het openbaar onderzoek wordt voornamelijk via het internet gevoerd (www.milieubeleidsplan.be); voor wie dat wenst zullen er ook papieren exemplaren beschikbaar zijn. Tijdens dit openbaar onderzoek kan iedereen zijn mening kwijt over de voorgestelde aanpassingen (via mail/internet of bij brief). Tegelijkertijd wordt ook het advies van de SERV en de MiNa-Raad gevraagd. Alle opmerkingen, suggesties en amendementen worden verwerkt. Een overwegingsdocument, dat nadien ook raadpleegbaar wordt gemaakt, zal de verwerking en de wijzigingen zichtbaar maken. In het najaar wordt het aangepaste ontwerp aan de Vlaamse Regering bezorgd voor definitieve goedkeuring, zodat het geïntegreerd kan worden in het ontwerp MJP 2008. In de Milieujaarprogramma's van de volgende jaren zal nadien opnieuw gerapporteerd worden over de uitvoering.

2. Leeswijzer

Omdat het hier over een actualisatie gaat, wordt er vanuit gegaan dat het MINA-plan 3 blijft wat het is, tenzij dat anders wordt aangegeven. De klemtoon ligt in dit document op wijzigingen en aanvullingen. Op het vlak van vorm en inhoud wordt nauw aangesloten bij het MINA-plan 3. Voor elk thema of hoofdstuk worden in eerste instantie de doelstellingen en daarna de maatregelen besproken. De gewone tekst geeft de voorgestelde wijzigingen weer, de cursieve tekst is de motivatie daarvoor. Op de website wordt de motivering slechts zichtbaar na doorklikken op de voorgestelde wijziging.

Doelstellingen

In bijna alle gevallen blijft de langetermijndoelstelling geldig, omdat die vaak een stuk over de planperiode heen gaat. Een eenvoudige vermelding van de oorspronkelijke tekst maakt duidelijk waarover we spreken. Een gelijkaardige houding wordt aangenomen t.a.v. de plandoelstellingen, die bij de delen (andere dan milieuthema's) terug te vinden zijn. Die doelstellingen waren eerder kwalitatief van aard. Het is hierbij erg moeilijk te zeggen in hoeverre we geslaagd zijn in het opzet, maar in de meeste gevallen blijft de geformuleerde ambitie intact.

De plandoelstellingen bij de thema's worden telkens in detail behandeld. Alle bestaande plandoelstellingen werden uiteraard eerder opgenomen in het MINA-plan 3. Vaak zijn zij ook nog expliciet elders terug te vinden of zijn ze impliciet (veelal rechtstreeks) afgeleid. In dat geval wordt de bron aangegeven. Voor elke plandoelstelling en richtinggevende doelstelling wordt een voorstel geformuleerd voor eind 2010. Ook voor deze nieuwe doelstellingen wordt desgevallend de bron aangegeven. De voorstellen houden rekening met de (milieukundige) noodzakelijkheid en met de haalbaarheid. In de overwegingen worden, waar relevant, internationale engagements, langetermijndoelstellingen, het huidige en verwachte doelbereik, de trend en de vergelijking met de buurlanden meegenomen. De wijzigingen t.a.v. de vorige planperiode worden in het vet aangeduid. In sommige gevallen wordt ook een nieuwe indicator gelanceerd. De bijgevoegde indicatortabellen bevatten een objectieve beoordeling van de voortgang (trend) en het huidige doelbereik (op basis van het cijfer voor het laatste jaartal, onderaan toegevoegd). Deze analyse werd uitgevoerd op de indicatoren die de voorbije jaren per doelstelling op basis van de eigen rapportering en internationale afspraken in overleg werden gekozen. Voor veel indicatoren waren de bijhorende gegevensreeksen, die in de MJP's werden gebruikt, aan aanvulling en/of actualisering toe. Op basis van een statistische analyse worden hierover uitspraken gedaan. De indelingen bij de trend en de uitspraken over het doelbereik worden over heel het document op een eenvormige wijze toegepast. Deze beoordelingen zijn louter gebaseerd op de beschikbare cijferreeksen. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met toekomstprojecties noch met geplande of recente beleidsbeslissingen die een mogelijke invloed hebben op de evolutie van de indicatoren.

Deze objectieve informatie legt de basis voor een inhoudelijke bespreking van de doelstellingen. Tekstueel wordt ze aangevuld met inschattingen over een mogelijk toekomstige evolutie van de cijfers. Recent genomen maatregelen, gepland en/of te verwachten beleid en wijzigende omgevingsfactoren kunnen er immers voor zorgen dat de trend de komende jaren ombuigt en het verwachte doelbereik wijzigt.

Maatregelen en instrumenten

Een actualisatie van de doelstelling vraagt ook om een bijhorende inschatting op hoofdlijnen van de actualisaties en aanvullingen op het niveau van de maatregelen en projecten. In een eerste paragraaf wordt desgevallend aangegeven of er t.a.v. het MINA-plan 3 nieuwe maatregelen werden toegevoegd in de voorbije MJP's en/of er nieuwe maatregelen worden gepland in de komende periode. Daarna wordt in globa aangegeven wat de belangrijkste accenten binnen het thema zijn voor de komende periode (2008-2010).

In een tweede paragraaf wordt aangegeven of de 41 projecten uit het MINA-plan 3 mee met het plan verlengd worden tot 2010 (en wat dan de inhoudelijke klemtonen zijn) of een einde nemen in 2006 of 2007. In de meeste thema's blijven de prioritaire maatregelen, zoals ze gedefinieerd waren in het MINA-plan 3, dezelfde. Soms moest dit gewijzigd worden op basis van het regeerakkoord, de beleidsnota of op basis van nieuwe inzichten. In die gevallen wordt geëindigd met een aanpassing van de prioriteiten.

3. Nadere toelichting bij de beoordeling van trend en doelbereik

Algemeen

De gegevensreeksen starten, waar mogelijk, vanaf 1990 en gaan tot het laatste jaar waarvoor cijfers beschikbaar zijn. Indien niet kan worden teruggedaan tot 1990, wordt de langst mogelijke tijdreeks van vergelijkbare cijfers opgebouwd. Voor de cijfers zelf wordt in hoofdzaak teruggerepen naar MIRA en NARA. In een aantal gevallen werden andere bronnen gebruikt. De redenen zijn o.a.: afstemming

van de gegevens met internationale rapportering, het gebruik van een andere sectorindeling of het niet voorkomen van de indicator in MIRA/NARA.

Beoordeling trend

Bij de beoordeling van de trend wordt onderscheid gemaakt tussen een 'recente' en een 'historische' trend. De evaluatie van de recente trend geschiedt in regel op basis van het referentiejaar 2002, teneinde de evolutie binnen de planperiode te duiden. In een aantal gevallen kan er reden zijn om een ander referentiejaar te kiezen (bv. 2001, als dit zo is aangegeven in de doelstelling). De historische trend wordt bepaald ten opzichte van een referentiejaar dat vroeger in de tijd ligt (bv. 1990, 1995). Dit kan het eerste jaar van de datareeks zijn of een referentiejaar dat in de doelstelling wordt aangegeven. De weergegeven trend bij elke indicator is de recente trend. Waar relevant wordt in de bijhorende tekst aangegeven hoe deze recente trend zich verhoudt tot de historische trend.

De beoordeling van de recente en de historische trend geschiedt op basis van een (statistische) trendanalyse en een kwantitatieve trendberekening, zodat alle indicatoren op een eenvormige en objectieve wijze worden geëvalueerd. De statistische analyse omvat het uitvoeren van een regressie op de beschikbare data. De regressies worden berekend op de volledige tijdsreeks. Het model (lineair of niet-lineair) dat de datareeks het best genereert zal vervolgens worden aangewend om de trend te kwantificeren. De trend is daarbij de gemiddelde jaarlijkse wijziging voor de beschouwde periode.

De berekende trend wordt als onbeduidend beschouwd indien hij begrepen is tussen -1% en +1%. Zowel de positieve trend als de negatieve trend wordt verder onderverdeeld in twee klassen. Volgende klassengrenzen worden gehanteerd:

Beoordelingsschaal	Klassengrenzen	Code
Gunstig tot zeer gunstig	>5%	++
Voorzichtig positief	>1% tot 5%	+
Nagenoeg ongewijzigd	-1% tot +1%	+/-
Licht negatief	<-1% tot -5%	-
Negatief tot zeer negatief	<-5%	--

In een aantal gevallen kan de trend niet berekend worden (en wordt de notatie "n.v.t." gebruikt):

- Er is geen (of geen betrouwbare) invulling van de indicator mogelijk;
- De tijdreeks bij de indicator is te kort (< 4 jaar);
- De tijdreeks is onregelmatig samengesteld (veel ontbrekende waarden, getrapte reeksen,...).

Beoordeling doelbereik

Procentueel doelbereik

Indien er een kwantitatieve doelstelling is, kan het doelbereik ook kwantitatief worden bepaald. Het doelbereik wordt in dit geval berekend op basis van het laatste cijfer van de beschikbare tijdreeks. Volgende mogelijkheden doen zich voor:

Situatie	Berekening doelbereik
Gewenste trend is toename en er is geen referentiejaar gespecificeerd	Waarde laatste jaar % uitgedrukt t.o.v. het gestelde doel
Gewenste trend is toename ten aanzien van een referentiejaar	Realisatie laatste jaar t.a.v. referentiejaar % uitgedrukt t.o.v. te realiseren doelafstand
Gewenste trend is daling en er is geen referentiejaar gespecificeerd	Realisatie laatste jaar t.a.v. eerste jaar tijdreeks % uitgedrukt t.o.v. doelafstand voor eerste jaar

	tijdreeks
Gewenste trend is daling ten aanzien van een referentiejaar	Realisatie laatste jaar t.a.v. referentiejaar % uitgedrukt t.o.v. te realiseren doelafstand

Indien de berekening negatief uitvalt (weg van de doelstelling), wordt voor het doelbereik 0% aangegeven.

Beoordeling verwacht doelbereik

Naast de berekening van het huidige doelbereik wordt ook een beoordeling gemaakt van het verwachte doelbereik op basis van een extrapolatie van de regressielijnen tot het doeljaar (meestal 2007, in een aantal gevallen 2010). Het doelbereik in het doeljaar wordt bepaald op basis van het 95% en 66% predictie-interval dat voor de geëxtrapoleerde regressielijn wordt berekend. De regressielijnen die voor de extrapolatie gebruikt worden, zijn deze die berekend werden op de volledige tijdreeks. Indien er een referentiejaar is aangegeven, dan wordt de trendlijn met dit jaar als basis genomen. De beoordelingen in sommige toelichtende teksten geschiedt als volgt:

Beoordeling	
Het doel zal met zekerheid bereikt worden of is reeds bereikt	95% predictie-interval doeljaar ligt volledig aan gunstige zijde van de doelwaarde
Het doel zal waarschijnlijk bereikt worden	66% predictie-interval doeljaar ligt volledig aan gunstige zijde van de doelwaarde
Het doel zal vermoedelijk bereikt worden of ligt binnen bereik doch onzeker	Doelwaarde is begrepen in 66% predictie-interval doeljaar
Het doel zal waarschijnlijk niet bereikt worden	66% predictie-interval doeljaar ligt volledig aan ongunstige zijde van de doelwaarde
Het doel is niet in bereik	95% predictie-interval doeljaar ligt volledig aan de ongunstige zijde van de doelwaarde

Algemeen kader

Projecten

Dit hoofdstuk bevat geen doelstellingen en/of maatregelen, uitsluitend projecten. De grote strategische lijnen worden behouden en aangevuld met een streven naar een vergaande ontkoppeling tussen economische groei enerzijds en milieu-impact, materiaal- en energiegebruik anderzijds (pact van Vilvoorde). De beide projecten (Beleid gericht op voorraden en Risicobeheer) worden mee met het plan verlengd.

De doelstelling van het project 'Beleid gericht op voorraden' wordt aangepast tot 'Verkennen van en experimenteren met een toekomstgerichte aanpak voor een duurzame productie en consumptie'.

Van bij het begin is het project 'Beleid gericht op voorraden' zich meer gaan richten op de introductie van nieuwe vormen van beleid. Inhoudelijk wordt de problematiek van de voorraden hierbij meegenomen, zoals in het luik over materialenbeleid, maar ook andere aspecten komen aan bod. Er wordt voor geopteerd om de doelstelling van het project aan deze gewijzigde invalshoek aan te passen. Door deze aanpassing wordt duidelijker wat de diverse initiatieven binnen dit project bindt.

Het project is één van de 12 projecten van de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling en zal bestaan uit drie luiken, waarbij het eerste (transitiemanagement, toekomstverkenningen, langetermijndoelstellingen) methodologisch en voornamelijk verkennend van aard is. De komende periode zal worden benut om de verworven ideeën te verankeren en in beleid om te zetten. Er zal tijd worden genomen om de diverse onderdelen verder te onderbouwen en op elkaar af te stemmen. In het kader van transitiemanagement zal de klemtoon hierbij liggen op de uitbreiding van het aantal betrokkenen, de voortdurende evaluatie van de gevolgde aanpak en de uitvoering van concrete projecten en experimenten op basis van de uitgewerkte visies. In de loop van 2007 wordt beslist of er al dan niet een derde case wordt opgestart. Het werk rond langetermijndoelstellingen wordt verder gezet en toegepast bij de beleidsvoorbereiding. Het is o.m. de bedoeling om een zo volledig mogelijke set van langetermijndoelstellingen te formuleren in het MINA-plan 4.

In het tweede luik worden vanuit de cases inhoudelijke acties geformuleerd, die op zich bijdragen aan een duurzame productie en consumptie. Voor 'duurzaam bouwen en wonen', eveneens één van de twaalf projecten van de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling wordt gewerkt rond vier thema's: wonen voor het leven, levende kernen, samen leren en innoveren, en gesloten kringlopen. Concrete initiatieven worden opgezet zoals bv. kwaliteitsnorm en/of evaluatiekader voor duurzaamheid op gebouwniveau. De informatie uit verschillende lopende studies wordt hiervoor samengebracht en geanalyseerd. Andere initiatieven zijn 'zuinig gebruik van grondstoffen voor de bouw' en het toetsen van verschillende opleidingen in de bouwsector op duurzaamheidsaspecten. In het kader van het impulsprogramma passiefhuizen wordt bijzondere aandacht besteed aan hinderpalen voor de introductie van dit concept.

In het transitieproject 'duurzaam materialenbeheer' wordt een vergelijkbare aanpak gevolgd. Eind 2007, begin 2008 worden concrete activiteiten en experimenten gedefinieerd, die zullen dienen als hefboomen voor de beoogde transitie. Een ander belangrijk onderdeel van 'materialenbeheer' is het verkrijgen van inzicht in de milieu-impact van materiaalstromen om tot prioritering en monitoring te kunnen overgaan. Twee nieuwe initiatieven zullen daarvoor de basis leggen: een Vlaams beleidsondersteunend input-outputmodel, waarin economische gegevens aan milieugegevens worden gekoppeld en een aangepaste multicriteria-analyse, waardoor prioriteiten kunnen worden toegekend aan bedrijfsafvalstoffen, rekening houdend met de totale milieu-impact.

In het kader van transitiemanagement werd gestart met twee cases 'duurzaam bouwen en wonen' en 'duurzaam materialenbeheer'. De eerste werd gestart in de tweede helft van 2004. In 2005 werd een achtergrondstudie in verband met het systeem duurzaam wonen en bouwen afgewerkt en is de begeleidingsgroep en de transitiearena van start gegaan. Een gemeenschappelijke visie voor 2030 kwam tot stand en op basis van deze visie werden deelthema's bepaald, streefbeelden, paden en acties geformuleerd. Dit mondde eind 2006 uit in een transitieagenda met 18 vernieuwende projecten

en de oprichting, op initiatief van de Minister bevoegd voor duurzame ontwikkeling, van een vernieuwingsplatform duurzaam bouwen en wonen. De case rond 'duurzaam materialenbeheer' is gericht op radicale innovaties en is daarmee aanvullend op de stapsgewijze innovatie bij de vernieuwing van het afvalstoffenbeleid. Begin 2007 werden een situatieschets uitgewerkt, een eerste toekomstbeeld geformuleerd en prioritaire thema's geselecteerd (slim sluiten, de schaarste voorbij, tot uw dienst, wakker publiek en groene chemie).

Het derde luik richt zich op de milieu-innovatie die noodzakelijk is om te komen tot een duurzame productie en consumptie. Ook dit vereist een concrete invulling via complementaire acties. Hiertoe worden in de komende periode leefmilieuprioriteiten maximaal geïntroduceerd in het Milieu- en energie Innovatie Platform, bv. bij het opstellen en bijwerken van het Vlaams Actieplan milieu- en energie innovatie. Tevens worden beleidsmaatregelen uitgewerkt en afgetoetst ter bevordering van milieu-innovatie. Een voorbeeld hiervan is de wegwerking van de belangrijkste juridische en beleidsmatige hindernissen t.a.v. innovatie op basis van de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. Hierbij dienen de beleidsinstrumenten van het innovatiebeleid maximaal ingezet worden. Verder worden bekeken: de aanpassing van regelgeving en werking m.b.t. milieucoördinatoren, Innovatieluik binnen de RIA handleiding, opleiding en educatie, BBT en MBO's.

Voor het project 'Risicobeheer' zal de periode 2008-2010 worden gebruikt om een theoretische verkenning van het onderwerp uit te voeren. Daartoe worden in de eerste plaats lopende onderzoeksinitiatieven opgevolgd, zoals bv. het project SCoPE (An integrated assessment frame as science policy interface for decisions on environment-related risks), dat kadert binnen het federaal onderzoeksprogramma 'Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling'. Voortbouwend op de resultaten zal in het MINA-plan 4 een praktijkgerichte benadering voor het beheer van milieugerelateerde risico's worden ontwikkeld. Gedacht wordt bv. aan een draaiboek voor risicocommunicatie en besluitvormingskaders voor diverse risicoproblematieken, waarin de algemene principes verder worden uitgewerkt.

Het project 'Risicobeheer' geraakte tot nog toe niet echt van de grond. In 2005 werd een projectgroep samengesteld en werd de tijd genomen om het projectdoel en de projectonderdelen te detailleren. Eind 2005 mondde dit uit in een goedgekeurd projectplan. Nadien was er te weinig beschikbare tijd om te starten met de uitvoering. In het kader van de nieuwe structuur van het departement LNE, waarin risicobeheer als taak expliciet werd opgenomen, kan dit project een nieuw elan krijgen. Gelet op de problematiek (nagenoeg onontgonnen terrein, waardoor de uitvoering een grote inspanning vereist) en de te beperkte beschikbare menskracht zal zeker in de eerste fase beroep worden gedaan op externe expertise.

1 Verdunning van de ozonlaag

1.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling blijft ongewijzigd.

- *Stopzetten van de emissies van ozonafbrekende stoffen in de atmosfeer tegen 2030, met uitzondering van de emissies van CFK's en HCFK's van isolatiepanelen die geblazen zijn met deze stoffen.*

Alle plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode en aangescherpt.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 – De emissies van ozonafbrekende stoffen terug dringen met ten minste 70% ten opzichte van de emissies in 1999	2010 – De emissies van ozonafbrekende stoffen terug dringen met ten minste 74,5% ten opzichte van de emissies in 1999

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Emissie van ozonafbrekende stoffen in ODP-ton (= CFK-11- equivalenten)</i>	<i>++</i>	87% (2005)

De emissies van ozonafbrekende stoffen verminderden van 626 ODP-ton (CFK-11-eq) in 1999 tot 247 ODP-ton (CFK-11-eq) in 2005. De emissies werden met 61% gereduceerd (of een doelbereik van 87%). Indien deze trend zich voortzet zal het doel bereikt worden. Daarom kan tegen 2010 een stap verder worden gezet en wordt een reductie met 74,5% t.o.v. de emissies in 1999 voorgesteld. De bijkomende reductie wordt voorzichtig ingeschat omwille van twee redenen. Ten eerste is er een stijging in het gebruik van methylbromide voor de ontsmetting van containers voorafgaand aan vervoer naar niet-EU-landen. De bevoegde federale overheid neemt wel maatregelen om deze emissies in te dijken, maar het is voorlopig onduidelijk wat dit zal opleveren. Ten tweede is een groot deel van de emissies afkomstig van isolatiepanelen wanneer bestaande woningen worden gesloopt. Een selectieve ophaling van deze panelen en een vernietiging ervan met recuperatie van de resterende hoeveelheden ozonafbrekende stoffen zijn in de praktijk zeer moeilijk uitvoerbaar waardoor deze emissies zich nog lang zullen voordoen.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
In 2007 mogen ozonafbrekende stoffen nog slechts in 11 toepassingen worden gebruikt ten opzichte van 15 toepassingen in 2002	In 2010 mogen ozonafbrekende stoffen nog slechts in 9 toepassingen worden gebruikt ten opzichte van 15 toepassingen in 2002
Bron: EU-verordening betreffende ozonlaagafbrekende stoffen	Bron: EU-verordening betreffende ozonlaagafbrekende stoffen

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Aantal toepassingsgebieden waar ozonafbrekende stoffen nog worden gebruikt</i>	<i>n.v.t.</i>	100% (2004)

De doelstelling voor 2007 wordt al sinds 2004 gehaald. Het gebruik van ozonafbrekende stoffen als solvent zal ten gevolge van EU-verordening 2037/2000 in twee toepassingsgebieden (precisiereiniging in luchtvaart en in ruimtevaart) tegen 2010 volledig verboden zijn. Daarom wordt de doelstelling verder aangescherpt tot 9 toepassingen waar ozonafbrekende stoffen nog mogen worden gebruikt.

1.2 Maatregelen en instrumenten

Sinds de vaststelling van het MINA-plan 3 werd de volgende bijkomende maatregel opgestart:

Nieuwe maatregel (2003-2007)
Certificering van technici voor brandbeveiligingsinstallaties die ozonafbrekende stoffen bevatten
De certificering van technici voor brandbeveiligingsinstallaties die ozonafbrekende stoffen bevatten werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 29 juni 2007. Dit is voor de zogenaamde kritische toepassingen waar het gebruik van halonen in brandbeveiligingsinstallaties nog is toegelaten. De invoering van deze certificering is in uitvoering van verplichtingen die zijn opgenomen in EU-verordening 2037/2000 betreffende de ozonlaag afbrekende stoffen.

In de periode 2008-2010 loopt het huidige beleid gewoon door. Het gaat voornamelijk om de verderzetting van inspectiecampagnes en de certificering van koeltechnici.

Als alternatieven voor ozonafbrekende stoffen gebruikt de industrie vaak fluorkool- en fluorkoolwaterstoffen (PFK's en HFK's). Die hebben geen ozonafbrekend vermogen, maar veroorzaken net als de meeste ozonafbrekende stoffen wel een sterk broeikaseffect. De aanpak van gefluoreerde broeikasgassen vormt een onderdeel van het thema 'Verandering van het klimaat door het broeikaseffect' en wordt uitgebreid beschreven in het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012.

2 Klimaatverandering

2.1 Doelstellingen

De EU besliste op de Lentetop van 8-9 maart 2007 om onafhankelijk van de internationale context een reductie van 20% in 2020 t.o.v. 1990 te realiseren. Indien de internationale gemeenschap verregaande reducties op zich neemt, is de EU bereid om 30% reductie t.o.v. 1990 te realiseren. Sinds deze beslissing wordt de discussie over de EU-lastenverdeling voorbereid, ook door België en Vlaanderen. De langetermijndoelstelling van het MINA-plan 3+ zal in functie daarvan worden vastgesteld. Met het oog op de in dat kader vastgestelde Europese-reductiedoelstellingen waarin rekening zal worden gehouden met economische, sociale en ecologische randvoorwaarden van de lidstaten, zal Vlaanderen een op kostenefficiëntie gebaseerde, evenredige inspanning leveren.

De plandoelstellingen worden maximaal afgestemd op de doelstellingen die werden vastgelegd in het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012. Daarom worden de meeste doelstellingen gewijzigd en komen er twee doelstellingen bij. Enkele belangrijke doelstellingen uit het MINA-plan 3 worden overgenomen en/of aangepast zodat de continuïteit van het beleid gegarandeerd blijft (doelstellingen groene stroom, WKK en voorbeeldfunctie overheid). In het verder traject wordt maximaal afgestemd met het Klimaatbeleidsplan en de daarbijhorende voortgangsrapporten.

Plandoelstelling (MINA-plan 3) Tussentijdse doelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
Stabiliseren van de broeikasgasemissies in Vlaanderen in 2005 t.o.v. 1990 (plandoelstelling)	5,2% emissiereductie voor de familie van zes broeikasgassen in Vlaanderen over de periode 2008-2012 ten opzichte van 1990
7,5% emissiereductie voor de familie van zes broeikasgassen in België over de periode 2008-2012 ten opzichte van 1990 (tussentijdse doelstelling)	
Bron: Beslissing van de Vlaamse Regering van 21 april 2001 Bron: Kyoto-protocol	Bron: Beslissing van het overlegcomité van de Gewesten en de federale Staat van 8 maart 2004 Bron: Klimaatbeleidsplan 2006-2012

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Emissies van CO₂, CH₄, N₂O en gefluoreerde broeikasgassen</i>	+/-	0% (2004)

De tussentijdse doelstelling voor de periode 2008-2012 die geformuleerd was op het niveau van België, wordt naar aanleiding van de nationale Kyoto-lastenverdeling verfijnd naar een Vlaamse doelstelling. Deze Vlaamse reductiedoelstelling is de kern van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012. Tegelijkertijd volgt deze Vlaamse reductiedoelstelling de Vlaamse stabilisatiedoelstelling voor 2005 op.

Tussen 1990 (87,8 Mton CO₂-eq) en 2005 (89,4 Mton CO₂-eq) kende de emissie van broeikasgassen een schommelend verloop. In 2005 bedroeg de totale uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen echter 1,9% (=1,5 Mton CO₂-eq) meer dan in 1990. Daarom spreken we van een doelbereik van 0%. De Vlaamse stabilisatiedoelstelling werd niet bereikt. Er zullen grote inspanningen nodig zijn om de afgesproken reducties te halen tegen de periode 2008-2012. Deze inspanningen worden beschreven in het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
Bereiken van 6% groene stroom in de distributieleveringen van elektriciteit tegen 2010, met een maximale invulling van het haalbare potentieel aan hernieuwbare warmte
Bron: Elektriciteitsdecreet

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Aandeel elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen op de totale bruto elektriciteitsleveringen</i>	++	28% (2005)

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
Tegen 2012 het economische potentieel aan kwalitatieve WKK realiseren (1.830 MW)
Bron: Elektriciteitsdecreet

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>
<i>Geïnstalleerd kwalitatief WKK-vermogen</i>	<i>nvt</i>	<i>58% (2005)</i>

De groenestroomdoelstelling wordt met twee indicatoren opgevolgd: enerzijds op basis van het aantal uitgereikte groenestroomcertificaten zoals voorzien in het Elektriciteitsdecreet en anderzijds op basis van de geleverde elektriciteit zoals voorzien in de Europese Richtlijn 2001/77/EG. Beide indicatoren verschillen omdat een deel van de elektriciteitsleveringen is vrijgesteld van de certificaatverplichting. Zo bedroeg het aandeel groene stroom in 2005 2,28% van de certificaatplichtige leveringen, wat overeenkwam met 1,66% groene stroom bij de geleverde elektriciteit. Indien het ritme van de laatste jaren wordt aangehouden, kan de doelwaarde in 2010 worden bereikt (met beide indicatoren). Het geïnstalleerde WKK-vermogen kende een sterke groei tussen 1990 (190 MWe) en 1999 (776 MWe). In de periode 2000 tot 2003 stagneerde de groei echter. Vanaf 2004 werd de definitie "kwalitatieve WKK" ingevoerd, waardoor de cijfers van 2004 niet meer te vergelijken zijn met de tijdreeks 1990-2003. Eind 2005 was een vermogen aan WKK-installaties opgesteld van 1.457 MWe. Hiervan voldoet 1.068 MWe aan de definitie van kwalitatieve WKK. Na de invoering van de warmtekrachtcertificaten in 2005 treedt opnieuw een sterke groei op. De doelwaarde wordt volgens een rapport van VITO uit 2005 waarschijnlijk bereikt.

In het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012 zijn de doelstellingen voor groene stroom en WKK een onderdeel van een meer globale doelstelling voor energievoorziening. Deze globale doelstelling voor energievoorziening wordt hier ook opgenomen.

Plandoelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
In 2010 zal de broeikasgasuitstoot uit energievoorziening maximaal 9 Mton CO₂-eq bedragen (-51% t.o.v. 1990)	Emissies van broeikasgassen in CO ₂ -eq uit de energievoorziening
Bron: Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012	

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Status</i>
<i>CO₂-eq emissies uit de energievoorziening</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>19,6 Mton (2005)</i>

In 1990 bedroeg de uitstoot van de elektriciteitsproductie 17,7 Mton CO₂-eq; in 2005 bedroeg deze 19,6 Mton CO₂-eq. De plandoelstelling realiseren t.o.v. 1990 betekent een reductie van 51%. Wel is de definitie van elektriciteitsproductie verschillend voor de historische cijferreeks en de plandoelstelling. Zo worden de WKK-installaties niet meer tot de elektriciteitssector gerekend, maar werden ze verdeeld over de sectoren waar ze zijn geïnstalleerd. Een effect is nog te verwachten bij de afwerking van het Toewijzingsplan emissierechten.

Opmerking: Bij deze doelstelling, maar ook bij de volgende drie, geldt dat alle emissies uit WKK volgens de emissie-inventaris tot de elektriciteitsproductiesector worden gerekend. In het Vlaamse toewijzingsplan CO₂-emissierechten worden echter enkel de emissies uit WKK-installaties waarvan de houder van de milieuvergunning elektriciteitsproducenten zijn, tot de elektriciteitssector gerekend. De emissies uit andere WKK-installaties worden aan de andere sectoren toegekend. Hierdoor zijn de cijfers voor 1990 en 2005 niet vergelijkbaar met de doelstellingen voor 2010.

In het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012 wordt ook voor de industrie een doelstelling vooropgesteld. Deze wordt ook in het MINA-plan 3+ opgenomen.

Plandoelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
---------------------------------	--------------------------

De broeikasgasemissies door de Vlaamse industrie worden beperkt tot 39,4 Mton CO₂-eq in 2010 (+21% t.o.v. 1990)	Emissies van broeikasgassen in CO ₂ -eq van de industrie
Bron: Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012	

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Status</i>
<i>CO₂-eq emissies van de industrie</i>	n.v.t.	27,6 Mton (2005)

In 1990 bedroeg de uitstoot van de industrie 32,4 Mton CO₂-eq; in 2005 bedroeg deze 27,6 Mton CO₂-eq. De plandoelstelling realiseren t.o.v. 1990 betekent dat de emissies van de industrie met 21% mogen toenemen. Wel is de definitie van industrie verschillend voor de historische cijferreeks en de plandoelstelling. Zo komt ondermeer de uitstoot van de WKK-installaties die in de industrie staan geïnstalleerd op rekening van de industrie en niet langer van de elektriciteitsproductie. Een effect is nog te verwachten bij de afwerking van het Toewijzingsplan emissierechten.

De doelstellingen uit het MINA-plan 3 voor de residentiële en tertiaire sector worden samengevoegd tot een nieuwe plandoelstelling voor gebouwen, cf. het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012.

Richtinggevende doelstellingen (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)	Indicator (nieuw)
Beperken van de stijging van de CO ₂ -emissies van de huishoudens over de periode 1990-2005	De CO ₂ -eq emissies door de gebouwen in Vlaanderen bedragen maximaal 17,3 Mton in 2010 (+19% t.o.v. 1990)	CO ₂ -eq emissies door de gebouwen in Vlaanderen
Beperken van de stijging van de CO ₂ -emissies in de tertiaire sector in 2005 met 5% ten opzichte van de verwachte emissies		
Bron: Vlaams Klimaatbeleidsplan 2002-2005	Bron: Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012	

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>
<i>CO₂-emissies in de residentiële sector</i>	+/-	0% (2005)
<i>CO₂-emissies in de tertiaire sector</i>	-	> 100% (2005)

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Status</i>
<i>CO₂-eq emissies door de gebouwen in Vlaanderen</i>	n.v.t.	17,5 Mton (2005)

Beide oorspronkelijke doelstellingen hadden betrekking op gebouwen en de termijn is verlopen. Voor de huishoudens ligt de CO₂-uitstoot in 2005 nog 14% hoger dan in 1990 en wordt het doel niet bereikt. De CO₂-emissies van de tertiaire sector zijn duidelijk minder gestegen dan verwacht, waardoor de doelstelling wordt gehaald. Nochtans zijn de emissies tussen 1990 en 2005 toegenomen met 63%. In het nieuwe Vlaams Klimaatbeleidsplan wordt voor het geheel van de gebouwen een doelstelling vooropgesteld.

In de nieuwe plandoelstelling zal de CO₂-eq uitstoot van gebouwen worden geëvalueerd. Het gaat daarbij om residentiële en tertiaire gebouwen. Deze gebouwen waren in 1990 verantwoordelijk voor een uitstoot van 14,6 Mton CO₂-eq; in 2005 bedroeg de uitstoot 17,5 Mton CO₂-eq. De plandoelstelling realiseren t.o.v. 1990 betekent dat de emissies van de gebouwen met 19% mogen toenemen.

De doelstelling voor de glastuinbouw uit het MINA-plan 3 wordt uitgebreid naar de volledige landbouwsector, cf. het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012.

Richtinggevende doelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)	Indicator (nieuw)
---	-------------------------------------	--------------------------

Tegen 2005 een energiebesparing van 15% realiseren in de glastuinbouw t.o.v. 1990	De CO₂-eq emissies van de landbouwsector bedragen in 2010 8,6 Mton (-21% t.o.v. 1990)	De emissies van broeikasgassen in CO ₂ -eq van de landbouwsector
Bron: Vlaams Klimaatbeleidsplan 2002-2005	Bron: Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012	

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>CO₂-emissies in de glastuinbouw</i>	-	129% (2005)

Indicator	Trend	Status
<i>CO₂-eq emissies van de landbouw</i>	n.v.t.	9,2 Mton (2005)

De CO₂-emissie t.g.v. van het brandstofverbruik in de glastuinbouwsector was in 2003 met 24% gedaald t.o.v. het referentiejaar (159% doelbereik). Sinds 2003 treedt er terug een lichte stijging op waardoor het doelbereik een stuk terugvalt, maar de uiteindelijke doelstelling van 15% energiebesparing in 2005 wordt toch gehaald. Voor de nieuwe plandoelstelling zal de volledige uitstoot van broeikasgassen (niet enkel CO₂) in de volledige landbouwsector (niet enkel de glastuinbouw) worden opgevolgd.

In 1990 bedroeg de uitstoot van de landbouw 10,9 Mton CO₂-eq; in 2005 bedroeg deze 9,2 Mton CO₂-eq. De plandoelstelling realiseren t.o.v. 1990 betekent een reductie van de emissies met 21%. De richtinggevende doelstelling voor overheidsgebouwen wordt aangepast.

Richtinggevende doelstelling (MINA-plan 3)	Richtinggevende doelstelling (gewijzigd)	Indicator (nieuw)
Tegen 2004 het energieverbruik in de honderd meest energie-intensieve gebouwen van de Vlaamse overheid met gemiddeld 10% verminderen	De CO₂-emissies van de Vlaamse overheid met 10% verminderen t.o.v. 2007	CO ₂ -emissies van de Vlaamse overheid
Bron: Resolutie van het Vlaamse Parlement van 23/05/2001		

De gegevens over het energieverbruik van de Vlaamse overheidsgebouwen zijn niet gestructureerd beschikbaar, trend en doelbereik kunnen dus niet worden vastgesteld. Omdat de Vlaamse overheid werk wil maken van haar voorbeeldrol m.b.t. duurzame ontwikkeling en rationeel energiegebruik, wordt een nieuwe doelstelling naar voren geschoven. Als eerste stap zullen het energieverbruik en de CO₂-emissies in kaart worden gebracht, daarna wordt werk gemaakt van concrete energiebesparingen. Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie zal dit zo snel mogelijk voor haar eigen gebouwen doen en de agentschappen binnen het beleidsdomein hiertoe aanmoedigen. Vanaf 1 oktober 2008 wordt het energieprestatiecertificaat ingevoerd voor publieke gebouwen en zullen de verbruiksgegevens in elk geval beschikbaar moeten zijn. Ondertussen werd ook het actieplan 2006-2010 energiezorg in de Vlaamse overheidsgebouwen goedgekeurd. In dit plan is voorzien om alle REG-investeringen met een terugverdientijd van 7 jaar of minder binnen de drie jaar uit te voeren en alle REG-investeringen met een terugverdientijd van 10 jaar of minder binnen de vijf jaar. Deze acties zijn een belangrijke stimulans om een aanzienlijke energiebesparing te realiseren.

Richtinggevende doelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
Tegen 2010 de uitstoot van CO ₂ door verkeer ten opzichte van het referentiejaar 1990 stabiliseren	De CO₂-emissies van de transportsector bedragen maximaal 15,3 Mton CO₂-eq in 2010 (+ 25%)
Bron: Vlaams Klimaatbeleidsplan 2002-2005 en ontwerp Mobiliteitsplan	Bron: Nationale Klimaatcommissie

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>CO₂-eq emissies door de sector verkeer</i>	-	0% (2005)

In de periode 1990-2005 namen de CO₂-eq emissies door de sector verkeer geleidelijk toe, van 12,2 naar 15,5 Mton CO₂-eq, of nog een stijging met 27%. De oorspronkelijk voorziene stabilisatie blijkt geen haalbare doelstelling omdat, ondanks het feit dat de voertuigen energiezuiniger worden, het aantal kilometers nog steeds toeneemt.

2.2 Maatregelen en instrumenten

Maatregelen

Sinds de vaststelling van het MINA-plan 3 werden volgende bijkomende maatregelen opgestart:

Nieuwe maatregelen (2003-2007)

- 1) Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012 opstellen en uitvoeren
- 2) Aankoop van emissierechten
- 3) Opmaken van het Vlaams toewijzingsplan 2005-2007 en 2008-2012
- 4) Voorbereiding op post-2012 klimaatdoelstellingen
- 5) Visie ontwikkelen over de opname van internationale lucht- en scheepvaart in een klimaatregime na 2012
- 6) Opzetten van de Vlaamse klimaatconferentie
- 7) REG projecten in sociale huisvestingssector

Bijkomend wordt verwezen naar maatregelen i.v.m. milieuvriendelijk rijden en ecoscore (zie 'Verontreiniging door fotochemische stoffen').

Voor de periode 2008-2010 worden volgende bijkomende maatregelen voorzien:

Nieuwe maatregelen (2008-2010)

• Vlaams adaptatieplan opmaken

De impact van de klimaatwijzigingen wordt in kaart gebracht tegen 2010 – 2012. Concreet worden de effecten bestudeerd op landbouw, visserij en bosbouw, de menselijke gezondheid, recreatie en toerisme, de waterbevoorrading en –kwaliteit, de ecosystemen en biodiversiteit en de industriële en openbare infrastructuur. Deze impactstudie zal de basis zijn voor het opstellen van een Vlaams adaptatieplan. Dit plan bepaalt de prioritaire maatregelen tot risicoreductie en de bijhorende kosten en baten voor zowel de overheid als de verschillende doelgroepen. Sensibilisatie en de ontwikkeling van beleidsondersteunende instrumenten kunnen de lokale besturen, ondernemingen en individuele burgers bij hun acties helpen.

Aan de klimaatverandering kunnen we niet meer ontsnappen. Naast het huidige streven naar het minimaliseren van deze veranderingen, is er de laatste tijd meer aandacht voor de adaptatie van de natuurlijke en de menselijke systemen aan deze klimaatveranderingen. Zo is dit onderdeel ook expliciet opgenomen in het Kyoto-protocol.

• Onderzoek en innovatie stimuleren

Er worden zes initiatieven voorgesteld om onderzoek en innovatie m.b.t. klimaatverandering te stimuleren.

1. De informatiedoorstroming en netwerking voor innovatieve energietechnologieën zal worden verbeterd, o.m. via MIP. Hiervoor zal een evaluatie worden gemaakt van de huidige netwerkinstrumenten en zullen voorstellen voor verbetering worden uitgewerkt.
2. Er zal een strategische onderzoeksnota energietechnologieën worden opgesteld waarbij gekozen wordt voor doorbraaktechnologieën.
3. Een beleidsdomeinoverschrijdend samenwerkingsverband wordt uitgebouwd voor technologisch innovatief onderzoek in het milieu- en energiedomein.
4. De hinderpalen voor innovatie worden in kaart gebracht en oplossingen worden voorgesteld. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan het innovatief aanbesteden.
5. De kritische massa voor O&O wordt verhoogd.
6. De informatiedoorstroming rond deelnamemogelijkheden van Vlaanderen aan het 7^e EU-kaderprogramma wordt verbeterd.

Een grote handicap in het streven naar de vermindering van de klimaatveranderingen

situeert zich in de beperktheid van de technologieën. Het Vlaamse onderzoeks- en innovatiebeleid geeft hierop een antwoord, enerzijds door de bestaande energiesystemen te verbeteren en anderzijds door een stimulerende en ondersteunende rol te spelen in de overgang naar duurzame energiesystemen in het bijzonder.

- **Energierenovatieprogramma opstellen en uitvoeren**

Een grootschalig energierenovatieprogramma wordt opgesteld in samenspraak met de Vlaamse Klimaatconferentie. Dit programma bevat doelstellingen en acties op korte termijn tegen een langetermijnachtergrond. Op korte termijn wordt voornamelijk werk gemaakt van het optimaliseren van het subsidieaanbod en het wegwerken van de knelpunten (bv. weinig toegankelijk voor doe-het-zelvers, weinig aantrekkelijk voor huurders en oudere mensen,...). Een haalbaarheidsonderzoek zal moeten uitwijzen welke instrumentenmix het best wordt gehanteerd om tegen 2020 de energieprestaties van de bestaande woningen substantieel te verbeteren.

- **Opmaak van een opvolgings- en evaluatiemethode voor het Vlaams Klimaatbeleidsplan**

De Vlaamse Regering voorziet in een strikt opvolgingssysteem om de voortgang van het beleid te kunnen monitoren en snel bij te sturen. Dit systeem bestaat uit een publiek toegankelijke databank met alle projectgegevens, een zesmaandelijks rapportering aan de Vlaamse Regering en een tweejaarlijks voortgangsrapport.

De realisatie van de Vlaamse Kyoto-doelstelling blijft prioriteit nummer één. Dit gebeurt door het aanpakken van broeikasgasemissies in alle betrokken sectoren. Het sectorale emissiebeleid zal leiden tot een daling van de geschatte emissies met 20% tot 0,1% onder de uitstoot van 1990. Om de Vlaamse Kyoto-doelstelling van 5,2% reductie te halen, is het uitvoeren van interne maatregelen in de diverse beleidsdomeinen tegen een haalbare kostprijs prioritair, en dit afgestemd op en aangevuld met de inzet van flexibiliteitsmechanismen. Tot slot zal Vlaanderen zich grondig voorbereiden op het post-2012 beleid. Het volledige Vlaamse klimaatbeleid zit vervat in het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012. Alle relevante actoren worden betrokken bij de verdere beleidsvoorbereiding en – uitvoering via de Vlaamse Klimaatconferentie.

In het Vlaams Klimaatbeleidsplan bieden de maatregelen uit tien thema's het Vlaamse antwoord op de reductie-uitdaging. Vijf sectorale thema's geven globaal het streefdoel weer voor de sectoren rond klimaatvriendelijke en duurzame mobiliteit, rationeel energiegebruik, duurzame en koolstofarme energievoorziening, industrie en duurzame landbouw en bossen. Vijf horizontale ondersteunende thema's handelen over onderzoek en innovatie, sensibilisatie, flexibiliteitsmechanismen, de voorbeeldrol van de overheid en de aanpassing aan de klimaatverandering. Omdat de reductiedoelstelling voor Vlaanderen met het huidige interne maatregelenpakket niet haalbaar is, wordt in de komende klimaatplanperiode ook de nodige aandacht besteed aan de aankoop van emissierechten.

Projecten

In de toekomst kan het volledige klimaatbeleid worden opgevolgd via het thema klimaat van het MINA-plan 3+ dat op haar beurt maximaal wordt afgestemd op het Vlaams Klimaatbeleidsplan. Een specifiek project is hiervoor niet nodig. Door het stopzetten daarvan wordt een bijkomende administratieve last vermeden.

Het project 'Klimaatbeleid' had tot doel om het Vlaamse klimaatbeleid te optimaliseren en te streven naar een efficiënte integratie van alle participerende bevoegdheden in dit beleid. De taskforce Klimaatbeleid diende hiervoor als motor en heeft haar nut bewezen. Met behulp van dit instrument konden alle betrokken beleidsdomeinen worden geresponsabiliseerd voor het uitvoeren van de acties en maatregelen waarvoor zij verantwoordelijk zijn. De taskforce heeft duidelijk de communicatie en samenwerking tussen alle betrokkenen bevorderd. Er werd gezamenlijk gewerkt aan cruciale klimaatdossiers, zoals het uitwerken van een kader voor flexibele mechanismen, het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012 en de Vlaamse allocatieplannen. In de schoot van de taskforce Klimaatbeleid is de Vlaamse Klimaatconferentie ontstaan. Deze conferentie heeft als doel alle

belangrijke actoren samen te brengen voor een bespreking van concrete binnenlandse klimaatprojecten die passen in een Vlaamse klimaatstrategie op lange termijn. Zowel de taskforce als de Vlaamse Klimaatconferentie zullen hun coördinerende en consulterende rol verder zetten.

3 Verontreiniging door fotochemische stoffen

3.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstellingen blijven ongewijzigd

- Verminderen van het hoogste 8-uurgemiddelde per dag tot maximaal $120 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{O}_3$
- Verminderen van de $\text{AOT40}_{\text{PPB}}$ -vegetatie-waarde tot maximaal $6.000 \mu\text{g}/\text{m}^3$ uren (gemiddeld over 5 jaar)
- Verminderen van de jaargemiddelde ozonconcentratie tot maximaal $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Twee van de vier plandoelstellingen blijven ongewijzigd.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 – ongewijzigd)		
2010 - Verminderen van het aantal dagen per kalenderjaar met een hoogste 8-uurgemiddelde van meer dan $120 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{O}_3$ tot maximaal 25 (gemiddeld over drie jaar)		
Bron: Europese Ozonrichtlijn VLAREM		

Indicator	Trend	Doelbereik
Aantal dagen waarop het hoogste 8-uurgemiddelde per dag de drempelwaarde van $120 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{O}_3$ overschrijdt	+/-	31% (2006)

Er is geen significante trend (en dus geen verbetering) waarneembaar. Het glijdend driejaargemiddelde bedroeg 34 dagen in 2006 (periode 2004-2006). De doelstelling zal in 2010 waarschijnlijk niet worden bereikt.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 – ongewijzigd)		
2010 - Vermijden van plaatselijke overschrijding van de $\text{AOT40}_{\text{PPB}}$ -vegetatie-waarde van $18.000 \mu\text{g}/\text{m}^3$.uren (gemiddeld over vijf jaar)		
Bron: Europese Ozonrichtlijn VLAREM		

Indicator	Trend	Doelbereik
Maximale $\text{AOT40}_{\text{PPB}}$ –waarde ($\mu\text{g}/\text{m}^3$.uren)	--	0% (2006)

De maximale $\text{AOT40}_{\text{PPB}}$ -waarde die in Vlaanderen werd gemeten op plaatsen waar akkergrond en/of semi-natuurlijke vegetatie voorkomt, is sinds 2000 in een stijgende lijn. Voor het eerst werd in 2006 (periode 2002-2006) met $19.718 \mu\text{g}/\text{m}^3$.uren deze plandoelstelling van $18.000 \mu\text{g}/\text{m}^3$.uren plaatselijk overschreden. Omdat we van het doel weg evolueren, is het doelbereik 0%. De totale oppervlakte waarbij in de periode 2002-2006 de $\text{AOT40}_{\text{PPB}}$ -waarde van $18.000 \mu\text{g}/\text{m}^3$.uren werd overschreden, bedroeg 17 km^2 , dit is 0,4% van de totale oppervlakte met akkergewassen en semi-natuurlijke vegetatie in Vlaanderen (4.382 km^2). Het doel is niet binnen bereik.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling
2010 - De totale jaarlijkse NO_x -emissie verminderen tot maximum 94 kton (er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 87,2 kton)	Een Vlaamse doelstelling zal worden bepaald op basis van het Vlaamse NEC-emissieplafond voor stationaire bronnen (58,3 kton NO_x in 2010) en het Belgische NEC-emissieplafond voor niet-stationaire bronnen (68 kton NO_x in 2010).

	(zie verder)
Bron: Europese NEC-Richtlijn (Belgische verdeling en inschatting verdeling Belgische transportdoelstelling)	

Het Belgische NO_x-plafond werd opgesplitst in vier subplafonds: één nationaal cijfer voor de emissies van de niet-stationaire bronnen en drie plafonds voor de overige bronnen van elk van de gewesten. Gezien er geen overeenstemming bestaat over de verdeling van het plafond voor niet-stationaire bronnen, kan geen globale Vlaamse doelstelling vooropgesteld worden (zie doelstellingen m.b.t. de NO_x-emissies van stationaire en niet-stationaire bronnen voor meer details). Bij de andere gewesten en de federale overheid zal aangedrongen worden om in de loop van 2008 tot een werkbare verdeling van dit plafond te komen.

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>
<i>Emissie van NO_x</i>	<i>+</i>	<i>Niet bepaald</i>

Er is een dalende trend in de NO_x-emissie waarneembaar die echter de laatste jaren is afgezwakt. Het doelbereik kan niet worden bepaald omdat de beschikbare emissiegegevens niet vergelijkbaar zijn met de oorspronkelijke MINA-plan 3 doelstelling (zie ook 'NO_x-emissies stationaire en niet-stationaire bronnen').

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2010 - De totale jaarlijkse VOS-emissie verminderen tot maximum 93,1 kton (er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 75,35 kton)	2010 – De totale jaarlijkse VOS-emissie verminderen tot maximum 91,86 kton (er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 75,35 kton)
Bron: Europese NEC-richtlijn (Belgische verdeling)	Bron: Europese NEC-richtlijn (Belgische verdeling) Vlaams NEC-reductieprogramma 2003

Door een herberekening van het Vlaamse aandeel in het emissieplafond voor de niet-stationaire bronnen wordt de VOS-emissiedoelstelling licht aangepast (zie richtinggevende doelstellingen).

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>
<i>Emissie van VOS</i>	<i>++</i>	<i>101% (2005)</i>

De cijfers m.b.t. de jaarlijkse VOS-emissie vertonen een dalende trend. Deze bedroeg 92,1 kton in 2005. De plandoelstelling voor 2010 is op dit ogenblik nagenoeg bereikt. De daling is vooral toe te wijzen aan een aanpassing van de methodologie om industriële VOS-emissies in te schatten (zie VOS-emissie stationaire bronnen).

Per BBP en per 1.000 inwoners behoort de VOS-emissie in Vlaanderen, voor het jaar 2003, tot de laagste van de ons omringende landen. De reductie die Vlaanderen sinds 1995 heeft gerealiseerd (per BBP en per 1.000 inwoners) is vergelijkbaar met het EU-15 gemiddelde.

Ook al is de plandoelstelling voor VOS al bereikt, nieuwe haalbare maatregelen zullen steeds worden onderzocht en overwogen. Er moet tevens rekening worden gehouden met de verwachte economische groei (ontkoppeling is dus noodzakelijk) en met de regelmatige (her)berekeningswijzen voor de VOS-emissies. Het blijft belangrijk om de huidige trend te handhaven en de internationaal overeengekomen doelstelling te bereiken in 2010.

De richtinggevende doelstellingen m.b.t. de uitstoot van NO_x en VOS door de industrie en de huishoudens worden gecombineerd tot een nieuwe plandoelstelling m.b.t. de emissie van stationaire bronnen. De nieuwe plandoelstelling is een cijfermatige optelsom van de twee desbetreffende richtinggevende doelstellingen uit het MINA-plan 3.

Richtinggevende doelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2010 - De emissies van de industrie verminderen tot maximaal 46,3 kton NO _x en 60,4 kton VOS	2010 – De emissies van de stationaire bronnen verminderen tot maximaal 58,3 kton NO_x en 70,9

2010 - De emissies van de huishoudens verminderen tot maximaal 12 kton NO _x en 10,5 kton VOS	kton VOS
Bron: Europese NEC-Richtlijn (Belgische verdeling)	Europese NEC-Richtlijn (Belgische verdeling) VLAREM

De opsplitsing industrie/huishoudens wordt niet meer gehanteerd. Voor sommige subsectoren (tankstations, verwarming tertiaire sector, gebruik van verf door schilders, ...) is het immers niet duidelijk tot welke sector ze behoren. Daarnaast wordt ook regelmatig de methodologie aangepast om VOS-emissies van bepaalde sectoren in te schatten waardoor de foutieve indruk wordt gewekt dat deze sectoren het beter (of slechter) doen dan andere.

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>NO_x-emissies stationaire bronnen</i>	+	59% (2005)
<i>VOS-emissies stationaire bronnen</i>	+	97% (2005)

In de periode 1990-2002 vertonen de stationaire NO_x-emissies een licht dalende trend. In de periode 2002-2005 is er echter een stagnatie waarneembaar (74,4 kton in 2005). Indien deze stagnatie aanhoudt, zal de doelstelling voor 2010 (58,3 kton) waarschijnlijk niet worden gehaald. De belangrijkste bijdrage aan deze emissiereductie werd gerealiseerd door de industrie.

De stationaire VOS-emissies zijn sinds 1990 jaarlijks gedaald. De plandoelstelling zal waarschijnlijk worden gehaald. Voor het jaar 2005 bedroeg de stationaire VOS-emissie 72,4 kton. De gerealiseerde daling is voor het grootste deel te wijten aan een aanpassing van de methodologie om industriële VOS-emissies in te schatten. De huishoudelijke VOS-emissies zijn sinds 1990 nauwelijks gedaald. In het geactualiseerde NEC-reductieprogramma (2007) worden de VOS-emissies voor stationaire bronnen voor 2010 geschat op 67,4 kton. Het betrouwbaar inschatten van VOS emissies blijft echter een bijzonder moeilijke opdracht (diffuse emissies). De doelstelling blijft het realiseren van het stationair plafond van 70,9 kton, zoals opgenomen in VLAREM.

Richtinggevende doelstelling (MINA-plan 3)	Richtinggevende doelstelling (gewijzigd)
2010 - De emissies van het verkeer verminderen tot 35,7 kton NO _x en 22,2 kton VOS	Een Vlaamse doelstelling zal worden bepaald op basis van de Belgische emissieplafonds voor niet-stationaire bronnen: 68 kton NO_x in 2010 (bepaald op basis van oude (onderschatte) emissiefactoren) 2010 – De emissies van de niet-stationaire bronnen verminderen tot maximaal 21 kton VOS.
Bron: Europese NEC-richtlijn (Belgische verdeling)	

Omdat er geen overeenstemming bestaat over de verdeling van het nationale plafond voor de emissies van niet-stationaire bronnen tussen de gewesten, kan momenteel geen Vlaamse kwantitatieve doelstelling worden vooropgesteld voor de NO_x-emissies (zie ook hiervoor). Door een herberekening van het Vlaamse aandeel in het emissieplafond voor de niet-stationaire bronnen wordt de VOS-emissiedoelstelling licht aangepast.

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>NO_x-emissies niet-stationaire bronnen</i>	+	Niet bepaald
<i>VOS-emissies niet-stationaire bronnen</i>	++	106% (2005)

Beide doelstellingen uit het MINA-plan 3 zijn indicatieve plafonds in het kader van het NEC-reductieprogramma. De evolutie van de NO_x-emissie van de niet-stationaire bronnen vertoont een licht dalende trend. Hoewel het doelbereik van de Vlaamse niet-stationaire NO_x-emissie niet exact kan worden berekend (omdat de beschikbare emissiegegevens niet vergelijkbaar zijn met de oorspronkelijke MINA-plan 3 doelstelling), kan toch een ruwe inschatting worden gemaakt. Hieruit

blijkt dat het doel niet zal worden bereikt en dit om volgende redenen:

1) De sectoren die in rekening werden gebracht bij de totstandkoming van de NEC-emissieplafonds omvatten de sector 'Verkeer' -wegverkeer, spoorverkeer, binnenvaart– aangevuld met de emissies van de landbouwtractoren. Daarnaast bevatten de niet-stationaire bronnen echter ook emissies van transport tussen de havens, visserij, luchtverkeer (enkel land- en startcyclus), off-road machines in bouw en industrie en andere niet voor de weg bestemde mobiele machines (o.a. grasmaaiers). Op Belgisch niveau betekent dit 27 kton NO_x emissies voor de totale off-road sector in vergelijking met 10,94 kton die in rekening werden gebracht bij de totstandkoming van het NEC-plafond.

2) Emissieberekeningen voor niet-stationaire bronnen zijn gebaseerd op emissiefactoren (EF) per voertuigtype en wegtype. Deze EF trachten de werkelijke emissies van het voertuig te benaderen. Recent is gebleken dat de NO_x-emissies in werkelijk verkeer sterk afwijken van de aanvankelijk geraamde emissies (op basis van de Europese normen). Dit heeft geleid tot nieuwe EF. Terwijl de plandoelstelling uit het MINA-plan 3 werd berekend met de oude EF, worden de werkelijke NO_x-emissies de laatste jaren berekend met de nieuwe EF. De berekende NO_x-emissie voor niet-stationaire bronnen en de plandoelstelling uit het MINA-plan 3 zijn dus niet met elkaar vergelijkbaar. Daarnaast is er in het kader van het NEC-programma geen Vlaams plafond voor niet-stationaire bronnen, maar enkel een Belgisch plafond (in oude EF). Vlaamse NO_x-emissiegegevens voor niet-stationaire bronnen, gebaseerd op de oude EF zijn niet beschikbaar. Eenvoudige omrekeningen zijn dan ook niet mogelijk. Op Belgisch niveau bedraagt het verschil in geschatte emissies, berekend met oude en nieuwe EF, 41 kton.

3) Los van de voorgaande externe factoren geven berekeningen van het Belgisch doelbereik een tekort aan van 7 kton in 2010. Het volgende kan hier de oorzaak van zijn: Vlaanderen kent een zeer sterke verdieselijking (o.m. door de lagere dieselprijs) met hogere NO_x emissies tot gevolg; er is nog steeds een toename van de mobiliteit.

De VOS-emissie bedroeg 19,7 kton in 2005. De doelstelling wordt momenteel al bereikt. De mobiliteitsevolutie wordt hier gecompenseerd door de verdieselijking.

3.2 Maatregelen en instrumenten

Voor de periode 2008-2010 wordt volgende bijkomende maatregel voorzien:

Nieuwe maatregel (2008-2010)
Post-2010 NEC-doelstellingen voorbereiden In de loop van 2007 wordt een voorstel verwacht van de Europese Commissie tot invoering van nieuwe NEC emissieplafonds voor de jaren 2015 en/of 2020. Om de onderhandelingen met Europa goed voorbereid aan te vatten dient alle relevante informatie op sectorniveau actueel te worden gehouden. De NEC-modelscenario's moeten getoetst worden aan de in Vlaanderen beschikbare emissieprognoses. Vlaanderen wil tevens technisch en economisch haalbare emissieplafonds en een evenwichtige verdeling van de inspanningen tussen de lidstaten, rekening houdend met de beoogde milieukwaliteitsdoelstellingen.

Een aantal aandachtspunten zullen in de periode 2008-2010 worden uitgewerkt. Voor meer gedetailleerde informatie wordt verwezen naar het geactualiseerde NEC-reductieprogramma dat de bijkomende maatregelen bevat om de NEC-doelstellingen te bereiken tegen 2010. Het geactualiseerde NEC-programma werd op 9 maart 2007 door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

Stationaire bronnen

Binnen de chemische industrie en de petroleumraffinaderijen zal bijzondere aandacht gaan naar de aanpak van niet geleide emissies, zoals een lekdetectie- en herstelprogramma, en maatregelen ter vermindering van op- en overslagemissies. Voor een aantal industriële sectoren (grafische, productie verf, ...) die solventen gebruiken in hun productieproces, blijkt dat de huidige wetgeving niet alle

kosteneffectieve maatregelen afdwingt. Waar mogelijk zullen dan ook bijkomende maatregelen genomen worden.

Met de industrie zal worden overlegd over het instrument dat zal worden gehanteerd om het emissieplafond van NO_x te bereiken. Indien geen consensus wordt bereikt over additionele instrumenten en/of maatregelen met hetzelfde reductiepotentieel, zal tegen 2009 een tijdelijke regulerende heffing voor stationaire bronnen worden ingevoerd met een maximale terugsluizing van de inkomsten naar kostenefficiënte reductieprojecten voor stationaire bronnen.

Niet-stationaire bronnen

Stimulering van milieuvriendelijke voertuigen en brandstoffen

De Vlaamse Regering heeft de principiële beslissing genomen om de berekening van de belasting op de inverkeersstelling en de jaarlijkse verkeersbelasting voor personenwagens te hervormen zodanig dat de milieu-impact van het voertuig in rekening wordt gebracht.

Ook de jaarlijkse verkeersbelasting voor vrachtwagens zal worden herzien.

Er zal extra aandacht gaan naar sensibilisatie en gerichte informatieverstrekking, waarbij o.a. het Ecoscore-initiatief een belangrijke rol speelt. Ecoscore kent aan alle voertuigen een 'milieuscore' toe die representatief is voor hun globale impact op het milieu. Hierbij worden verschillende schade-effecten in rekening gebracht: broeikas effect, luchtkwaliteit (gezondheidseffecten & effecten op ecosystemen) en geluidshinder. De Ecoscore van elk voertuig is raadpleegbaar op de website www.milieuvriendelijkvoertuig.be. Overleg met de andere gewesten en de federale overheid om eenzelfde methode te hanteren voor de kwantificering van de milieuvriendelijkheid van een voertuig is lopende.

Een milieuvriendelijk rijgedrag bewerkstelligen

Er wordt een overkoepelend initiatief uitgewerkt m.b.t. de afstemming tussen de verschillende lopende initiatieven rond milieuvriendelijk rijgedrag.

Een geleidelijke uitbouw van een dynamisch verkeersbeheer en een optimalisatie van de regeling hiervan in functie van een vermindering van de overschrijdingen van de grenswaarden inzake fijn stof en NO₂, zal worden gerealiseerd.

4 Verzuring

4.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling blijft ongewijzigd.

- *De zuurdepositie tegen 2030 verminderen tot 1.400 Zeq/ha.jaar (74% minder in vergelijking met 1990)*

Twee van de drie plandoelstellingen worden gewijzigd.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (aan te passen)
2010 - De totale jaarlijkse NO _x -emissie verminderen tot maximum 94 kton (er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 87,2 kton)	Een Vlaamse doelstelling zal worden bepaald op basis van de Belgische emissieplafonds voor niet-stationaire bronnen: 68 kton NO_x in 2010 (bepaald op basis van oude (onderschatte) emissiefactoren)
Bron: Europese NEC-Richtlijn (Belgische verdeling)	

Het gaat hier om dezelfde plandoelstelling als deze vermeld in hoofdstuk 3 'Verontreiniging door fotochemische stoffen'.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2010 - De totale jaarlijkse SO ₂ -emissie verminderen tot maximum 66,8 kton (er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 60 kton)	2010 – De totale jaarlijkse SO ₂ -emissie verminderen tot maximum 67,05 kton (er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 60 kton)
Bron: Europese NEC-richtlijn (Belgische verdeling)	Bron: Europese NEC-richtlijn (Belgische verdeling) Vlaams NEC-reductieprogramma 2003

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Emissie van SO₂</i>	-	84% (2005)

Door een herberekening van het Vlaamse aandeel in het emissieplafond voor de niet-stationaire bronnen wordt de SO₂-emissiedoelstelling aangepast.

De SO₂-emissie vertoont een dalende trend die sinds het jaar 2000 is afgezwakt. In 2005 bedroeg de SO₂-emissie nog 97,6 kton. De doelstelling blijft binnen bereik. Uit het geactualiseerde NEC-programma (2007-2010) blijkt ook dat het streefdoel van 60 kton mogelijk wordt gehaald, ondanks het feit dat de federale overheid de maatregelen m.b.t. verlaging van het zwavelgehalte in vloeibare brandstoffen (tot 0,6% S voor zware stookolie en 0,05% S voor lichte stookolie) zeer waarschijnlijk niet zal realiseren.

Vlaanderen heeft de hoogste SO₂-emissie per BBP en per 1.000 inwoners vergeleken met de buurlanden en het EU-15 gemiddelde. Tevens heeft Vlaanderen, in vergelijking met de andere EU-landen, de laagste reductie gerealiseerd sinds 1995.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
De totale jaarlijkse NH ₃ -emissie verminderen tot maximum 45 kton (er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 40,7 kton)
Bron: Europese NEC-richtlijn (Belgische verdeling) VLAREM

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Emissie van NH₃</i>	++	95% (2005)

De daling die sinds 2000 werd gerealiseerd, kan worden toegeschreven aan de verplichting tot emissiearm aanwenden van dierlijk mest. Daarvóór was de ammoniakemissie door het gebruik van mest verantwoordelijk voor bijna de helft van de ammoniakemissie uit de veeteelt. De totale NH₃-emissie in Vlaanderen is in de periode 1995-2005 gedaald met 49% en bedroeg 47,5 kton in 2005. Op basis van de huidige trend zal de doelstelling waarschijnlijk worden gehaald. Verdere inspanningen blijven nodig. Hiervoor werd een reductieprogramma uitgewerkt in het kader van de NEC-richtlijn.

De streefwaarde zal waarschijnlijk niet worden gehaald. Daarvoor is de komende jaren onvoldoende bijkomend reductiepotentieel voor handen.

Alhoewel Vlaanderen, vergeleken met de buurlanden en het EU-gemiddelde, voor het jaar 2003 de hoogste NH₃-emissie per km² heeft, heeft het toch de hoogste reductie per km² gerealiseerd sinds 1995 (-40%). De ammoniakemissie per BBP en per 1.000 inwoners is, voor het jaar 2003, vergelijkbaar met de ons omringende landen en het EU-15 gemiddelde.

4.2 Maatregelen en instrumenten

Voor de nieuwe maatregel 'Post-2010 NEC-doelstellingen voorbereiden' wordt verwezen naar hoofdstuk 3 'Verontreiniging door fotochemische stoffen'

Een aantal extra maatregelen werden voorgesteld in het geactualiseerde NEC-programma (2007). Voor de petroleumraffinaderijen wordt een aanpassing van het bubbelconcept voorzien om de vooropgestelde doelstelling te bereiken. Daarnaast is een doelgroepenoverleg aan de gang over de

invoering van een nieuw economisch instrument. De Vlaamse Regering heeft beslist om tegen 2009 een tijdelijke regulerende NO_x-heffing voor stationaire bronnen in te voeren met een maximale terugsluizing van de inkomsten naar kostenefficiënte reductieprojecten, tenzij in het overleg hierover met de doelgroepen een consensus wordt bereikt over alternatieve additionele instrumenten en/of maatregelen met hetzelfde reductiepotentieel.

Voor een aantal sectoren met belangrijke procesemissies (chemie, ijzer- en staalproductie en de non-ferrosector) zijn besprekingen aan de gang rond de haalbaarheid van bijkomende maatregelen. Het gaat o.m. om maatregelen op zwavelzuurinstallaties, zowel in de chemiesector als in de non-ferrosector, gaswassing op een non-ferro installatie, maatregelen op de sinterfabrieken, SCR op een aantal installaties, ...

Sinds 1 januari 2007 is er een nieuw mestdecreet van kracht waardoor bijkomende NH₃-emissiereducties kunnen gerealiseerd worden (zelfregulerende mestafzet, mestverwerking).

Het **project** 'Emissiereductiebeleid lucht' wordt verdergezet tot 2010. Met dit project wordt uitvoering gegeven aan het geactualiseerde NEC-programma.

5 Vermesting

5.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstellingen (2030) blijven ongewijzigd. In uitvoering van de kaderrichtlijn Water en het decreet Integraal Waterbeleid zullen eind 2007 ontwerp-milieudoelstellingen voor oppervlaktewater en grondwater beschikbaar zijn. Deze kunnen een invloed hebben op de langetermijndoelstellingen.

- In heel Vlaanderen richtwaarde voor gehalte orthofosfaat in grondwater (0,17 mg P/l), norm voor gehalte orthofosfaat in oppervlaktewater (0,3 mg P/l) en richtwaarde voor nitraat (5,6 mg N/l) halen. Gebiedsgericht: geen achteruitgang t.o.v. 1992*
- Voor het compartiment bodem wordt gestreefd naar een overschot op de bodembalans van 35 kg N/ha*

Vijf van de zes plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
2010- De totale NH ₃ -emissie verminderen tot maximum 45 kton tegen 2010, er wordt gestreefd naar een verdere reductie tot 40,7 kton
Bron: NEC-richtlijn (Belgische verdeling)

Hiervoor wordt verwezen naar het thema 'Verzuring'.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007- Voldoen aan de grenswaarde van 10 mg/l N (nitraat en nitriet) en geen overschrijdingen meer van de maximale nitraatnorm van 50 mg/l in oppervlaktewater	2010 - Voldoen aan de grenswaarde van 10 mg/l N (nitraat en nitriet) en geen overschrijdingen meer van de maximale nitraatnorm van 50 mg/l in oppervlaktewater
Bron: Drinkwaterrichtlijn en Nitraatrichtlijn	Bron: Drinkwaterrichtlijn en Nitraatrichtlijn

Indicator	Trend	Doelbereik
% meetplaatsen van het oppervlaktewatermeetnet met + overschrijding van de grenswaarde van 10 mg N/l (nitraat en		17% (2005)

nitriet)

% meetplaatsen van het MAP-meetnet oppervlaktewater met +/- overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO ₃ /l	29% (2005-2006)
---	--------------------

Het aantal meetplaatsen uit het algemeen meetnet oppervlaktewater met overschrijding van de grenswaarde van 10 mg stikstof/l bedroeg 34% in 2005. Het aantal meetplaatsen uit het MAP-meetnet oppervlaktewater met overschrijding van de norm van 50 mg nitraat/l bedroeg 42% in de periode 01/07/05 tot 30/06/06. Voor beide geldt dat de doelstelling hoogstwaarschijnlijk niet zal worden gehaald tegen 2007.

De kaderrichtlijn Water stelt voorop dat tegen 2015 een goede toestand voor grond- en oppervlaktewater moet worden bereikt. Uiterlijk in 2009 worden, in uitvoering van de kaderrichtlijn Water, de milieudoelstellingen voor oppervlaktewater en grondwater vastgelegd. Conform de Nitraatrichtlijn dient het Vlaams actieprogramma 2007-2010 erop gericht te zijn om de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt of teweeggebracht door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging van die aard te voorkomen. Criterium voor de vaststelling van kwetsbare wateren is de nitraatconcentratienorm van 50 mg/l. Er wordt dan ook voorgesteld om, in het kader van de verlenging van het MINA-plan 3, geen nieuwe doelstellingen te formuleren en de bestaande doelstelling in afwachting vooruit te schuiven naar 2010.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Geen overschrijdingen meer van de maximale nitraatnorm van 50 mg/l in grondwater	2010 - Geen overschrijdingen meer van de maximale nitraatnorm van 50 mg/l in grondwater
Bron: Drinkwaterrichtlijn en Nitraatrichtlijn	Bron: Drinkwaterrichtlijn, Nitraatrichtlijn en Grondwaterrichtlijn

Indicator	Trend	Status
% meetplaatsen van het MAP-grondwatermeetnet met overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO ₃ /l	n.v.t.	37,9% (voorjaar 2006)

Op basis van de beschikbare metingen is er nog geen duidelijke trend vast te stellen wat het nitraatgehalte in grondwater betreft. In het voorjaar van 2005 waren er 39,5% overschrijdingen, in het najaar van 2005 37,7% overschrijdingen van deze nitraatnorm van 50 mg/l. In de grondwaterrichtlijn (dochterrichtlijn van de kaderrichtlijn Water) staat de nitraatnorm van 50 mg/l als grenswaarde. Uiterlijk in 2009 worden, in uitvoering van de kaderrichtlijn Water, de milieudoelstellingen voor oppervlaktewater en grondwater vastgelegd. Er wordt dan ook voorgesteld om in kader van de verlenging van het MINA-plan 3 geen nieuwe doelstellingen te formuleren en de bestaande doelstelling in afwachting vooruit te schuiven naar 2010.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Overschot op de bodembalans is maximaal 70 kg N/ha	2010 - Overschot op de bodembalans is maximaal 70 kg N/ha

Indicator	Trend	Doelbereik
Overschot op bodembalans (kg N/ha)	++	74,1% (2005)

Er is grote vooruitgang geboekt op het vlak van overschot op de stikstofbalans (bodembalans). Het overschot bedroeg 119 kg N/ha in 2005. Dit is aanzienlijk hoger dan het EU-15 gemiddelde en dan die van de ons omringende landen, met uitzondering van Nederland.

Indien de huidige trend wordt aangehouden, zou de doelstelling kunnen gehaald worden tegen 2010. Tengevolge van het nieuwe verstrenge mestbeleid (met o.a. de nieuwe mestverwerkingsplicht, de afoming met 25 % ingeval van overdracht van nutriëntenemissierechten, de annulering ingeval overname van niet-inge vulde nutriëntenemissierechten en de verplichting tot mestverwerking ingeval van uitbreiding) wordt geschat dat de huidige trend kan worden aangehouden. Het nieuwe Mestdecreet bepaalt bovendien dat bedrijven enkel kunnen groeien indien ze het bewijs geleverd

hebben van mestverwerking en indien de nutriëntenbalans in evenwicht is. De Vlaamse regering zal nadere voorwaarden stellen met betrekking tot de te bereiken milieuresultaten. Op korte termijn zal tevens een meer accurate inschatting gebeuren van de reële Vlaamse ammoniakemissies in functie van de nieuwe uitscheidings- en emissiecijfers. Deze inschatting zal o.m. rekening houden met de evolutie inzake emissiearme aanwending, huisvestingssystemen en mestverwerking.

In afwachting van deze resultaten wordt de doelstelling voor 2010 op 70 kg N/ha gehandhaafd.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - 40% van de meetplaatsen van het oppervlaktemeetnet voldoet aan de basiskwaliteit voor orthofosfaat (0,3 mg P/I)	2010 - 40% van de meetplaatsen van het oppervlaktemeetnet voldoet aan de basiskwaliteit voor orthofosfaat (0,3 mg P/I)
Bron: VLAREM (basiskwaliteit)	

Indicator	Trend	Doelbereik
% van de meetplaatsen van het oppervlaktemeetnet voldoet aan de basiskwaliteit voor orthofosfaat	+	60%

In 2005 voldeden 24% van de meetpunten aan de basiskwaliteitsnorm voor orthofosfaat. Hoewel dit percentage continu is gestegen sinds 1990, is de doelwaarde voor 2007 nog niet in bereik. Verwacht wordt dat de positieve - doch afvlakkende - trend zich de komende jaren verder zet, gelet op de maatregelen die zullen genomen worden in het kader van het vernieuwde mestbeleid. De doelstelling wordt daarom vooruitgeschoven naar 2010.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)	Indicator (nieuw)
In 2007 wordt maximaal 55 miljoen kg P ₂ O ₅ uit dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond opgebracht	In 2010 wordt maximaal 44 miljoen kg P ₂ O ₅ en 108 miljoen kg N uit dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond gebracht.	Kg stikstof op de Vlaamse landbouwgrond gebracht

Indicator	Trend	Doelbereik
kg fosfaat op de Vlaamse landbouwgrond gebracht	++	139% (2005)

Indicator (nieuw)	Status
kg stikstof op de Vlaamse landbouwgrond gebracht	121,5 miljoen kg N (2005)

Berekend op basis van de Mestbankaangiften, de wettelijk vastgestelde aanvaardbare verliezen voor N-emissie, de mestexport en -verwerking, bedroeg het mestaanbod voor de Vlaamse grond in 2005 50 miljoen kg P₂O₅ en 121,5 miljoen kg N.

Opmerking: Hierbij worden de excretiecijfers van het Mestdecreet gehanteerd, voor de decreetwijziging van december 2006. Als gevolg van het nieuwe Mestdecreet zullen andere excretiecijfers worden ingevoerd, zodat de cijfers over mestproductie en mestafzet in 2007 zullen wijzigen.

Voor het bereiken van een goede waterkwaliteit zijn zowel N als P₂O₅ van belang. Gezien N en P₂O₅ in het water voor een belangrijk deel afkomstig zijn van het gebruik van meststoffen op landbouwgrond is het belangrijk dat ook het gebruik van N op landbouwgrond onder controle gehouden wordt. Hiertoe wordt voor de periode 2008-2010 ook een maximale afzetmogelijkheid voor N uit dierlijke mest opgelegd. Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat Vlaanderen 100% kwetsbaar is (waardoor de bemestingsnorm van 170 kg N/ha uit dierlijk mest over gans Vlaanderen van toepassing is), en dat Vlaanderen een nieuwe derogatie (een door Europa toegestane afwijking op deze norm van 170 kg N/ha) zal verkrijgen. In afwachting van de definitieve goedkeuring van deze derogatie (voorzien voor het najaar 2007) wordt bij de berekeningen uitgegaan dat de eerder toegepaste derogatie ook van toepassing zou kunnen zijn over gans Vlaanderen. Een verfijning van de

berekeningen zal doorgevoerd worden conform de eventueel door de Europese Commissie toegestane derogatie.

De aldus berekende maximale afzetmogelijkheid van dierlijk mest bedraagt 48 miljoen kg P_2O_5 en 108 miljoen kg N (96 miljoen kg N zonder derogatie).

Wanneer rekening gehouden wordt met adviesbemesting voor P_2O_5 op basis van gewasonttrekking, rekening houdend met de bodemvoorraad, daalt de plaatsingsruimte tot 40 miljoen kg P_2O_5 . Gezien het feit dat volgens de kaderrichtlijn water een goede toestand van het water moet bereikt worden tegen 2015, wordt de doelstelling voor het gebruik van dierlijke mest op landbouwgrond aangescherpt tot 44 miljoen kg P_2O_5 tegen 2010. Dit is een extrapolatie tussen de waarde van 48 miljoen kg P_2O_5 in 2007 en 40 miljoen kg P_2O_5 in 2015. Belangrijke randvoorwaarde hierbij is dat in het nieuwe mestbeleid een verbod op P_2O_5 uit kunstmeststoffen werd opgelegd mits een aantal uitzonderingen.

5.2 Maatregelen en instrumenten

Maatregelen

Sinds de vaststelling van het MINA-plan 3 werd volgende bijkomende maatregel opgestart:

Nieuwe maatregelen (2003-2007)
Nieuw Mestdecreet uitvoeren

Binnen de huidige maatregelen worden accentverschuivingen voorzien conform de beslissing van het Vlaams Parlement over het nieuwe mestbeleid. Het beleid wordt aanzienlijk aangescherpt.

Tot en met 2005 was het mestbeleid gebaseerd op een driesporenbeleid: aanpak aan de bron met maatregelen zoals stand-still van vergunningen, nutriëntenhalte en nutriëntarme voeders, afbouw van de veestapel, oordeelkundige aanwending van dierlijke mest en mestverwerking. Op 22 september 2005 velde het Europese Hof van Justitie een arrest waarbij België werd veroordeeld wegens niet nakoming van de nitraatrichtlijn in Vlaanderen en Wallonië. Er werd geoordeeld op basis van de situatie einde van de jaren '90. Het niet nakomen van de nitraatrichtlijn bij de aanduiding van kwetsbare wateren en hun kwetsbare zones en de vaststelling van de bemestingsnormen in functie van de stikstofbalans waren de drie voornaamste grieven waaraan na het arrest nog moest worden tegemoet gekomen.

Daartoe keurde het Vlaams Parlement een nieuw mestdecreet goed. Dit mestdecreet trad in werking vanaf 2007 en is in overeenstemming met de Nitraatrichtlijn. Het behalen van een goede waterkwaliteit voor N en P_2O_5 staat voorop.

In het kader van de strategielijn 'Gebiedsgerichte bepalingen in functie van water realiseren' is Vlaanderen als volledig kwetsbaar aangeduid, met aangescherpte bemestingsnormen en een kortere uitrijperiode. Afwijking op de strenge bemestingsnorm in de kwetsbare gebieden (derogatie) wordt onderhandeld met de Europese Commissie. De opslagcapaciteit voor dierlijke mest wordt uitgebreid. De uitscheidingscijfers en emissiecijfers worden aangepast zodat zij beter de reële uitscheiding benaderen. De bemestingsnormen voor P_2O_5 worden aanzienlijk aangescherpt en P_2O_5 uit chemische mest wordt verboden, gezien de fosforaanrijking van de Vlaamse bodems. Bemestingsvoorwaarden in natuurgebieden zullen vanaf 2007 herbekeken worden.

Door de volledige afbakening van Vlaanderen als kwetsbaar gebied neemt het mestoverschot toe. Mestverwerking met export van nutriënten blijft belangrijk in het vernieuwde mestbeleid.

De maatregel 'Vermindering van het meststoffengebruik in de tuinbouw' krijgt een meer concrete invulling zoals voorzien in het nieuwe Mestdecreet. Er wordt een aangifteplicht ingevoerd voor tuinbouwbedrijven met substraatteelt. Deze bedrijven worden tevens verplicht om opslagcapaciteit te voorzien voor het drainwater dat niet hergebruikt wordt als voedingswater. Voor de tuinbouw in volle grond worden bijkomende bemestingsnormen toegepast.

In het kader van de maatregel 'Handhaving versterken' zal er aandacht zijn voor versterkte handhaving voor een correcte mestafzet, respecteren van de bemestingsnormen, het verlagen van nitraatresiduwaarden en zullen begeleidende en sensibiliserende maatregelen zoals bedrijfsdoorlichting, teelt- en bemestingsplan en een bemestingsregister uitgewerkt worden. Ook het vervoer zal strenger opgevolgd worden o.a. via een AGR-GPS-systeem voor bepaalde erkende mestvoerders.

De maatregel 'Afbouw van de veestapel stimuleren en tot 1 januari 2007 een vergunningenstop handhaven' wordt geheroriënteerd: de mestproductie zal onder controle worden gehouden via een systeem van nutriëntenemissierechten. Bedrijfsontwikkeling kan enkel met milieuwinst door afroming van nutriëntenemissierechten. Zolang de nutriëntenbalans in het Vlaamse gewest niet in evenwicht is zullen bedrijven kunnen groeien mits ze hun mestverwerkingsplicht vervuld hebben, 25% van de aangevraagde netto-uitbreiding verwerken en de volledige uitbreiding verwerken zodat in dat geval de druk op de Vlaamse bodem alleszins verminderd wordt. In de loop van 2008 zal de Vlaamse Regering een maximum aantal nutriëntenemissierechten vastleggen waarbinnen deze groei mogelijk is. De heffingen worden afgeschaft, er wordt gekozen voor het instrument van de administratieve geldboetes.

Er wordt bijkomend wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd naar een verdere onderbouwing van de bemestingsnormen, de evaluatie van de nitraatstikstofresidunorm aan de hand van de nitraatstikstofresidumetingen in relatie tot de waterkwaliteit, het analyseren van de nitraatstikstofresidumetingen in de tuinbouw, het bepalen van een procesfactor voor grondwater en het bepalen van de kritische fosfaatverzadigingsgraad voor fosfaatdoorslag. De Vlaamse regering stelt tegen eind 2008 een nitraatresiduwaarde en een nitraatresidu-richtwaarde vast, die vanaf 1 januari 2009 zullen gelden. Deze laatste geldt als criterium voor het toekennen van bepaalde bijkomende financiële stimuli aan landbouwers.

Prioriteiten

De prioriteiten wijzigen in overeenstemming met bovenvermelde accentverschuivingen. Prioritaire maatregelen en strategielijnen zijn het wegwerken van het mestoverschot via de maatregelen 'Mestverwerking realiseren' en 'Onder controle houden van de mestproductie via het systeem van nutriëntenemissierechten'. Gezien de strengere bemestingsvoorwaarden in het kwetsbaar gebied Vlaanderen worden ook de maatregelen 'Handhaving versterken' en 'Sensibiliseren inzake mestproblematiek' als prioritair beschouwd om te komen tot een goede waterkwaliteit. Tevens is bijzondere aandacht voor de 'Vermindering van het meststoffengebruik in de tuinbouwsector' noodzakelijk.

6 Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen

6.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling (2025) blijft ongewijzigd.

- *Streven naar concentraties in het milieu, dichtbij achtergrondwaarden voor natuurlijk voorkomende stoffen en nulbenaderende concentraties voor synthetische stoffen, waarbij in eerste instantie het risico voor mens en milieu tot een aanvaardbaar en zo mogelijk verwaarloosbaar niveau wordt teruggebracht*

Drie plandoelstellingen en twee richtinggevende doelstellingen worden aangepast. Eén nieuwe plandoelstelling en drie nieuwe richtinggevende doelstellingen worden toegevoegd.

Zware metalen

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)

2010 - Reduceren van emissies van zware metalen naar lucht met 70% (t.o.v. 1995)

In de periode 1996-2005 wordt de doelstelling gehaald voor Cd en net niet gehaald voor As. Voor Pb en Hg ligt de vooropgestelde reductie binnen bereik. Op basis van de huidige situatie zal de reductiedoelstelling voor Cr, Zn, Cu en Ni (waarschijnlijk) niet worden bereikt.

Voor de zware metalen As, Cd en Ni zijn er verschillende hotspotgebieden in Vlaanderen, meer bepaald rond bedrijven van de sector ferro en non-ferro.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)

2010 - Reduceren van emissies van zware metalen naar water met 50% (t.o.v. 1998)

De emissies naar oppervlaktewater nemen voor de meeste zware metalen af, maar het doelbereik is laag. Zo is het nu al duidelijk dat de vooropgestelde reducties met 50% voor As, Cr, Cu, Pb en Zn niet worden behaald tegen 2010.

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>
<i>Emissie van zware metalen naar</i>	<i>Lucht</i>		<i>Water</i>	
<i>As</i>	<i>++</i>	<i>97%</i>	<i>+</i>	<i>28%</i>
<i>Cr</i>	<i>++</i>	<i>77%</i>	<i>+</i>	<i>25%</i>
<i>Cd</i>	<i>++</i>	<i>115%</i>	<i>+/-</i>	<i>34%</i>
<i>Cu</i>	<i>+</i>	<i>45%</i>	<i>+/-</i>	<i>22%</i>
<i>Ni</i>	<i>+</i>	<i>28%</i>	<i>+</i>	<i>54%</i>
<i>Hg</i>	<i>++</i>	<i>61%</i>	<i>+/-</i>	<i>23%</i>
<i>Pb</i>	<i>++</i>	<i>91%</i>	<i>-</i>	<i>3%</i>
<i>Zn</i>	<i>+</i>	<i>56%</i>	<i>+</i>	<i>34%</i>

Richtinggevende doelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
2012 - Vermijden van overschrijdingen van de streefwaarden voor de concentratie van As, Cd en Ni van respectievelijk 6 ng/m³, 5 ng/m³ en 20 ng/m³ voor het gehalte in de PM10-fractie uitgemiddeld over een kalenderjaar	% meetplaatsen waar de jaargemiddelde concentratie As in PM10-fractie hoger is dan 6 ng/m ³ % meetplaatsen waar de jaargemiddelde concentratie Cd in PM10-fractie hoger is dan 5 ng/m ³
Bron: vierde dochterrichtlijn Lucht	

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Status</i>
% meetplaatsen waar de jaargemiddelde concentratie As in n.v.t. PM10-fractie hoger is dan 6 ng/m ³		5 meetstations met overschrijding op 19 meetstations
% meetplaatsen waar de jaargemiddelde concentratie Cd in n.v.t. PM10-fractie hoger is dan 5 ng/m ³		8 meetstations met overschrijding op 21 meetstations

De vierde dochterrichtlijn Lucht bevat streefwaarden voor de concentratie van As, Cd en Ni in de lucht die zoveel mogelijk bereikt moeten worden voor einde 2012. Voorgesteld wordt om deze Europese streefwaarden als richtinggevende doelstellingen op te nemen.

Deze streefwaarden werden ondertussen al in VLAREM II opgenomen.

Het concentratieverloop van onder meer As, Cd en Ni in PM10-stof wordt gemeten in diverse meetstations die zich hoofdzakelijk bevinden in hotspotregio's. In 2005 werden er voor Cd en As overschrijdingen vastgesteld van deze streefwaarden in Beerse en in Hoboken. Het meetnet werd uitgebreid om een beter beeld hiervan te verkrijgen.

PAK's

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
2010 - Reduceren van de emissie naar lucht tot maximaal 192 ton

Indicator	Trend	Doelbereik
Emissie van PAK's naar de lucht	+	104% (2005)

Sinds 1990 daalt de PAK-emissie. Op basis van de recentste cijfers blijkt dat de vooropgestelde doelwaarde al in 1995 werd bereikt. Sinds 1995 is de daling sterk afgezwakt en schommelt de PAK-emissie rond 170 ton per jaar. In 2005 wordt de doelstelling nog net gehaald met een totale emissie van 188 ton.

De PAK-emissie door de industrie kent een sterke daling, terwijl men een grote toename merkt voor de transportsector. Ook de huishoudens hebben een belangrijk emissieaandeel.

Het is nu al duidelijk dat de concentraties van de PAK's in de lucht in de komende jaren hoger zullen liggen dan de voorbije jaren. Dit komt, enerzijds door het efficiënter en accurater worden van de bemonstering- en meettechnieken en anderzijds door de stijgende emissies van de transportsector en de evolutie van de emissies van de huishoudens (meer houtkachels als gevolg van hogere brandstofprijzen). De doelstelling blijft dan ook best behouden.

Richtinggevende doelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
Eind 2012 - Vermijden van overschrijdingen van 1 ng/m ³ benzo(a)pyreen in de PM10-fractie uitgemiddeld over een kalenderjaar	% meetplaatsen waar de jaargemiddelde concentratie benzo(a)pyreen in PM10-fractie hoger is dan 1 ng/m ³
Bron: vierde dochterrichtlijn Lucht	

Indicator	Trend	Status
% meetplaatsen waar de jaargemiddelde concentratie benzo(a)pyreen in PM10-fractie hoger is dan 1 ng/m ³	n.v.t.	Geen overschrijdingen (2005)

Benzo(a)pyreen is van de PAK's in de lucht de component met het grootste carcinogeen effect en wordt gebruikt als merker voor het carcinogene risico van PAK's in de lucht.

Momenteel ligt de hoogste concentratie benzo(a)pyreen rond 0,71 ng/m³. De nieuwe bemonstering- en meetmethode wijst uit dat de tot nu toe gemeten concentraties onderschat kunnen zijn.

Voorgesteld wordt om de Europese streefwaarde als bijkomende richtinggevende doelstelling op te nemen.

Bestrijdingsmiddelen

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2005 - Reduceren van verspreidingsequivalenten met 50% (t.o.v. 1990)	2010 - Reduceren van verspreidingsequivalenten met 50% (t.o.v. 1990)

Indicator	Trend	Doelbereik
Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen uitgedrukt in SEQ	++	95% (2005)

De som van de jaarlijkse verspreidingsequivalenten (SEQ) van de in Vlaanderen gebruikte gewasbeschermingsmiddelen daalde tijdens de planperiode. In de periode 2003-2005 schommelt de SEQ rond 50% van de waarde van 1990. Het doel werd nagenoeg bereikt.

De uitvoering van het decreet m.b.t. het pesticidengebruik bij openbare besturen werpt vruchten af. De bijdrage van de gemeenten aan de totale SEQ daalde tussen 2002 en 2004 van 4% naar 1%. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan het vervangen van de meest risicovolle producten door minder schadelijke producten.

Het oppervlaktewater en het grondwater vertonen nog steeds overschrijdingen van de VLAREM-norm voor pesticiden. Uit de resultaten van 2004 van het meetnet bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater blijkt dat een klein aantal bestrijdingsmiddelen frequent wordt teruggevonden. Diuron, glyfosfaat en het afbraakproduct AMPA worden zelfs in meer dan 50% van de metingen aangetroffen.

De plandoelstelling wordt vooruitgeschoven met het opzet minimaal de huidige reductie van verspreidingsequivalenten te behouden.

Dioxines

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2010 - Reduceren van de emissies naar lucht tot maximaal 100 g TEQ/jaar	2010 - Reduceren van de emissies naar de lucht tot maximaal 40 g TEQ/jaar

Indicator	Trend	Doelbereik
Emissies van dioxines naar de lucht	++	114% (2005)

Recent herberekende data tonen aan dat de doelstelling van het MINA-plan 3 al bereikt was in 1999. Deze doelstelling werd echter geformuleerd op basis van de toen beschikbare gegevens en werd toen als ambitieus ervaren. Sindsdien is de emissie verder gedaald en vanaf 2002 blijven de emissies schommelen rond 44 g TEQ/jaar.

De bereikte reducties zijn te danken aan de inspanningen van de industriële sector (hoofdzakelijk metallurgische sector) en van de sector van handel en diensten (hoofdzakelijk afvalverbranding). Het gezamenlijke emissie-aandeel van deze beide sectoren daalde van 90% in 1990 tot een kwart van de totale emissies in 2005.

De emissies afkomstig van gebouwenverwarming op vaste brandstoffen en afvalverbranding in open vuren en tonnen, die in 2001 in kaart gebracht werden op basis van enquête, bedraagt momenteel 32 g TEQ/jaar. Deze sector heeft samen met de al gesaneerde sectoren ijzer en staal en industriële afvalverbranding een aandeel van 96% in de dioxine-inventaris.

De plandoelstelling wordt aangescherpt zodat deze aangepast is aan recente data, met als opzet nog een (beperkte) emissiereductie ten opzichte van de huidige situatie te verwezenlijken.

Richtinggevende doelstelling (MINA-plan 3)	Richtinggevende doelstelling (gewijzigd)
2005 - Reduceren van de depositie tot maximaal 26 pg/m ² .dag (maandgemiddelde)	2010 - Reduceren van de depositie tot maximaal 26 pg/m ² .dag (maandgemiddelde)

Indicator	Trend	Doelbereik
% metingen waarbij de dioxinedepositie groter is dan het maandgemiddelde van 26 pg TEQ/m ² .dag	n.v.t.	92% (2005)

Het aantal metingen waarbij de dioxinedepositie groter was dan het maandgemiddelde van 26 µg/m².dag daalde tot 5,5% in 2005. Er werden dus nog enkele (accidentele) overschrijdingen opgetekend. De reductiedoelstelling van maximale dioxinedepositie van 26 pg TEQ/m².dag dient op hetzelfde niveau te blijven. De richtinggevende doelstelling wordt vooruitgeschoven om minimaal de huidige reductie te behouden.

Zwevend stof

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2005 - Vermijden van overschrijdingen van een jaargemiddelde PM10-concentratie van 40 µg/m ³	2010 - Vermijden van overschrijdingen van een jaargemiddelde PM10-concentratie van 40 µg/m ³
Bron: eerste dochterrichtlijn Lucht	

Indicator	Trend	Doelbereik
Aantal overschrijdingen van 40 µg/m ³	+/-	100% (2005)

Het aantal overschrijdingen van de 40 µg/m³ norm voor PM10-concentratie vertoont een schommelend verloop. Voor 2005 werden voor het eerst geen overschrijdingen meer waargenomen. In jaren met ongunstige meteorologische omstandigheden en in bepaalde hotspotgebieden kan de grenswaarde voor het jaargemiddelde in de toekomst opnieuw overschreden worden onder bepaalde omstandigheden (locatiespecifieke dispersiekenmerken, ongunstige klimaatomstandigheden of grensoverschrijdende input). De plandoelstelling wordt vooruitgeschoven met als opzet in de komende jaren overschrijdingen van de jaargemiddelde PM10-concentratie norm te vermijden.

Plandoelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
2010 - Vermijden van meer dan 35 overschrijdingen op jaarbasis van een PM10-daggemiddelde concentratie van 50 µg/m ³	Aantal dagen waarop de daggemiddelde PM10-concentratie voor Vlaanderen groter is dan 50 µg/m ³
Bron: eerste dochterrichtlijn Lucht	% meetpunten waarop de daggemiddelde PM10-concentratie op jaarbasis groter is dan 35 overschrijdingen van 50 µg/m ³

Sinds 2005 geldt er een nieuwe Europese daggemiddelde grenswaarde voor PM10 van 50 µg/m³, die op jaarbasis maximaal 35 maal mag overschreden worden. De Europese daggemiddelde grenswaarde (2005) blijkt strenger te zijn dan de jaargemiddelde grenswaarde en wordt bijgevolg toegevoegd. Deze daggemiddelde grenswaarde komt statistisch overeen met een jaargemiddelde PM10-concentratie van 31,2 µg/m³.

Indicator	Trend	Status
Aantal dagen waarop de daggemiddelde PM10-concentratie voor Vlaanderen groter is dan 50 µg/m ³	++	41 dagen (2005)
% meetpunten waarop de daggemiddelde PM10-concentratie op jaarbasis groter is dan 35 overschrijdingen van 50 µg/m ³	+	55% (2005)

Sinds 1996 is er een daling in het aantal overschrijdingen van de 50µg/m³ grenswaarde waarneembaar. In 2005 werden er voor heel Vlaanderen nog 41 dagen geregistreerd. Het aandeel meetstations waar deze grenswaarde werd overschreden bedroeg in 2005 55%. In 2006 werd ongeveer 30% van de Vlaamse bevolking blootgesteld aan daggemiddelde PM10 concentraties hoger dan 50 µg/m³ gedurende meer dan 35 dagen.

Richtinggevende doelstelling (MINA-plan 3)	Richtinggevende doelstelling (gewijzigd)	Indicator (nieuw)
Reduceren van de PM10-concentratie tot 20 µg/m ³ (jaargemiddelde) tegen 2010	Reduceren van de PM2,5-jaargemiddelde concentratie tot 25 µg/m ³ tegen 2010	Jaargemiddelde concentratie PM2,5 in de lucht
	Bron: ontwerp geïntegreerde richtlijn luchtkwaliteit	

Indicator	Trend	Doelbereik
Jaargemiddelde concentratie PM10 in de lucht	++	59% 2005

De jaargemiddelde PM10-concentratie vertoont, na een scherpe daling in de periode 1996-1998, een eerder schommelend verloop. Binnen de planperiode treedt een lichte daling op. In 2005 was dit jaargemiddelde 33 µg/m³. De jaargemiddelde PM10-concentratie wordt evenwel verder opgevolgd in het licht van de bovenvermelde nieuwe Europese daggemiddelde grenswaarde voor PM10.

Nieuwe Indicator	Trend	Status
Jaargemiddelde concentratie PM2,5 in de lucht	nvt	nvt

Door de aanwezigheid op een kleine oppervlakte van een dicht wegennetwerk, dichte bebouwing en belangrijke industrieën enerzijds en de nabije ligging bij Noord-Frankrijk, Zuid-Nederland en West-Duitsland met belangrijke emissies anderzijds, behoort Vlaanderen voor fijn stof tot de hotspotgebieden van Europa. De oorspronkelijke richtinggevende doelstelling die streeft naar een reductie van de PM10-concentratie tot 20 µg/m³ tegen 2010 lijkt voor de Europese Unie als geheel te hoog gegrepen en is dan ook uit de nieuwe ontwerprijtlijn luchtkwaliteit geschrapt. Ter vervanging werd de norm voor PM2,5 geïntroduceerd. Deze wordt hier overgenomen. De metingen van PM2,5 bevinden zich nog in een experimentele fase zodat nog geen uitspraak kan gedaan worden over trend en doelbereik. De richtinggevende doelstelling wordt aangepast naar de nieuwe Europese ontwerprijtlijn luchtkwaliteit.

6.2 Maatregelen en instrumenten

Maatregelen

Voor de periode 2008-2010 worden de volgende accenten gelegd.

Zware metalen: emissie naar de lucht

Voor As, Cd en Ni zijn er verschillende hotspotgebieden in Vlaanderen, meer bepaald rond bedrijven van de ferro- en non-ferrosector. Reductieplannen bij verschillende bedrijven zijn nu al opgelegd en in uitvoering. Indien blijkt dat het behalen van de streefwaarden voor As, Cd en Ni in PM10-stof in het gedrang komt worden de reductieplannen geëvalueerd en kunnen bijkomende maatregelen opgelegd worden, al dan niet op basis van studies die de bronnen in kaart brengen.

Zware metalen: emissie naar water

Voor het behalen van de doelstelling zijn voor elk van deze metalen bijkomende inspanningen vereist, zowel voor punt- als voor diffuse bronnen. Maatregelen worden opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen van eind 2009 in uitvoering van de Europese kaderrichtlijn Water. Het resultaat hiervan tegen 2010 zal beperkt zijn. Cadmium en kwik zijn in dat kader aangemerkt als prioritaire gevaarlijke stof en lood en nikkel als prioritaire stof.

Over de diffuse bronnen is tijdens de planperiode heel wat meer informatie beschikbaar gekomen, maar de aanpak blijft moeilijk. Enerzijds zijn er belangrijke bronnen die in de eerste plaats tot andere problemen in oppervlaktewater leiden en secundair ook verontreiniging van oppervlaktewater met metalen tot gevolg hebben (bv. sediment ten gevolge van erosie bevat metalen). Voor dit soort bronnen stuurt de primaire verontreiniging het beleid. Anderzijds zijn er potentiële maatregelen die niet tot de Vlaamse bevoegdheden behoren (bv. productnormering).

PAK's

Het PAK-beleid richt zich voor de komende periode voornamelijk op de bevolking. Naast de blijvende sensibilisering van de bevolking worden bijkomende reducties beoogd via de introductie van emissienormen voor nieuwe kachels op vaste brandstoffen. Deze worden in de periode 2007-2010 gefaseerd ingevoerd via een Koninklijk Besluit.

Bestrijdingsmiddelen

Voor het behalen van de doelstelling zijn, vooral voor diffuse bronnen, bijkomende inspanningen vereist. Maatregelen voor diffuse en puntbronnen worden opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen die in uitvoering van de Europese kaderrichtlijn Water opgesteld worden tegen eind 2009. Er zullen nog bijkomende initiatieven moeten worden genomen die de afhankelijkheid aan gewasbeschermingsmiddelen doen afnemen.

Op de lijst van prioritaire (gevaarlijke) stoffen van de kaderrichtlijn Water zijn een aantal bestrijdingsmiddelen terug te vinden. Op termijn worden deze bestrijdingsmiddelen, met uitzondering van isoproturon en chloorpyrifos, niet meer gebruikt binnen Europa (in uitvoering van de Richtlijn 91/414). Ook trifluralin zal hoogstwaarschijnlijk niet meer gebruikt worden.

Door de aanpassing van het uitvoeringsbesluit en een sensibilisatiecampagne 'Zonder is gezonder' naar de openbare diensten en huishoudens wordt nog extra milieuwinst verwacht. Het vervangen van de resterende producten door alternatieven en het voeren van een degelijk omvormingsbeheer vraagt meer tijd zodat de milieuwinst de komende jaren niet even uitgesproken zal zijn, en de weerspiegeling ervan in de Seq-indicator minder zichtbaar zal zijn.

Dioxines

Het dioxinebeleid richt zich voor de komende periode voornamelijk op de bevolking. Voor het bewerkstelligen van een bijkomende dioxinereductie is de aandacht gericht op de emissies afkomstig van gebouwenverwarming op vaste brandstoffen en afvalverbranding in open vuren en tonnen. Via sensibilisering van de bevolking gekoppeld aan de introductie van emissienormen voor nieuwe kachels op vaste brandstoffen, kan tegen 2010 nog een beperkt reductiepotentieel gerealiseerd worden.

Zwevend stof

In functie van overschrijdingen van de normen voor fijn stof worden maatregelen opgenomen in fijnstofplannen.

Project 'Beleid milieugevaarlijke stoffen'

Het project wordt verdergezet tot 2010, evenwel met accentverschuivingen tengevolge van nieuwe Europese initiatieven zoals REACH en de verhoogde aandacht voor nieuwe pollutanten. De nadruk wordt gelegd op de verdere ontwikkeling en uitvoering van het fijn stof beleid en de doorwerking van het Europese beleid milieugevaarlijke stoffen (kaderrichtlijn Water en de vierde dochterrichtlijn luchtkwaliteit).

Implementatie REACH

De projectwerking rond het stoffenbeleid zal in de periode 2008-2010 gericht zijn op de uitvoering van REACH en de samenwerking met de federale overheid in het kader hiervan. De mogelijkheden voor een samenwerkingsakkoord worden bekeken.

De maatregel m.b.t. de stofstroommethodologie zal gericht worden op de ontwikkeling van het Vlaamse milieu-input-outputmodel. De beleidsondersteunende mogelijkheden van dit model wordt onderzocht.

De maatregel 'Vlaams substitutieprogramma opmaken met concrete beleidsvisie' wordt voor de verdere duur van het project 'Beleid milieugevaarlijke stoffen' herdoopt als 'Vorbereiding REACH-implementatie'.

Speuren naar nieuwe stoffen

De aandacht zal naast de gekende pollutanten ook gaan naar nieuwe stoffen, en dat op het gebied van de ontwikkeling van meetmethodes voor de diverse milieumedia, de opzet van monitoringprogramma's in de relevante milieumedia en de beleidsadvies i.v.m. de Europese en mondiale regulering.

Steeds meer 'nieuwe stoffen' komen op de lijsten van internationale verdragen en protocols terecht. Europa doet voorstellen om stoffen toe te voegen aan deze lijsten en vraagt hiervoor beleidsadvies

van de lidstaten. Bij het tot stand komen van dit beleidsadvies is monitoringinformatie essentieel. Europa bracht ook zelf de POP-verordening uit die een 16-tal persistent organische polluenten reglementeert en waarover op geregelde tijdstippen gerapporteerd zal worden.

Uitvoeren Strategie hormoonverstorende stoffen

De resultaten uit het onderzoek in het kader van de Strategie hormoonverstorende stoffen (luik water) zullen aanleiding geven tot vernieuwende accenten in de periode 2008-2010. Deze hebben betrekking op onder meer het meetnet, de vergunningsadvisering en –verlening, de communicatie.

7 Verontreiniging en aantasting van de bodem

7.1 Bodemverontreiniging

7.1.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstellingen blijven ongewijzigd.

- *De sanering van de urgente historische bodemverontreinigingen is vóór 2021 aangevat*
- *Alle historische bodemverontreinigingen, die een ernstige bedreiging vormen, worden vóór 2036 gesaneerd*

Beide plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
Tegen 2007 is 30% (+/- 22.500 gronden) van de gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten onderzocht	Tegen 2010 is 37% (+/- 28.000 gronden) van de gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten onderzocht
(totaal te onderzoeken gronden is naar schatting 76.200 waarvan 65.000 in exploitatie en 11.200 met historische exploitatie)	

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Aantal gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten die onderzocht zijn</i>	++	112% (2006)

Eind 2006 was 33,1% (+/- 25.213 gronden) onderzocht, waarmee de doelstelling al eerder werd behaald. Omwille van het gewijzigde beleidskader (zie verder maatregel 'Verfijning van de wetgeving') zal de onderzoeksplicht echter onder bepaalde omstandigheden versoepelen of zelfs verdwijnen. Ook de opdrachtgevers van bodemonderzoeken zullen in eerste instantie een afwachtende houding aannemen. Dit zal vermoedelijk leiden tot een minder uitgesproken stijgende trend voor de komende jaren. De waarde voor 2010 is gebaseerd op een extrapolatie van de huidige trend maar met inschatting van een vermindering t.g.v. de impact van het nieuwe bodemsaneringsdecreet.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
Tegen 2007 is de sanering van 23% (+/- 2.450 gronden) van de gronden met historische bodemverontreiniging minstens opgestart (d.w.z. een project is ingediend)	Tegen 2010 is de sanering van 31% (+/- 3.300 gronden) van de gronden met historische bodemverontreiniging minstens opgestart (d.w.z. een project is conform verklaard)
(totaal te saneren gronden met historische bodemverontreiniging is naar schatting 10.700)	

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Aantal gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten waarvan de sanering minstens is opgestart</i>	++	110% (2006)

De interpretatie van de indicator is als volgt: 'minstens opgestart' staat voor 'conformverklaring' van het project (cf. het bodemsaneringsdecreet). De trend is sterk stijgend voor de periode 1997 (47 gronden) i.e. 2006 (2.694 gronden = 25,2%) waarmee de doelstelling voor 2007 werd bereikt. Voor 2010 wordt een verdere toename verwacht maar die minder stijgend is dan de voorbije jaren. Enerzijds wordt verwacht dat door het oprichten van sectorale bodembeheersorganisaties meer bodemsaneringsprojecten zullen opgemaakt worden. Dit is al merkbaar bij het BOFAS-fonds voor vervuilde tankstations. Anderzijds zullen de volgende jaren ook andere accenten gelegd worden die zich richten op de uitwerking van beheersscenario's en de integrale aanpak van bodemverontreiniging bij de ontwikkeling van brownfields, potentieel verontreinigde woonzones en complexe verontreinigingen en de aanpak van verontreiniging in en rond waterbodems. Een bijkomend aandeel van de opgestarte bodemsaneringen komt voort uit ambtshalve bodemsaneringen.

7.1.2 Maatregelen en instrumenten

Alle maatregelen kunnen op hoofdlijnen worden verlengd. De accent(verschuiving)en zijn de volgende:

Een knelpuntennota aan de Commissie Leefmilieu van het Vlaams Parlement bevatte een aantal knelpunten met betrekking tot het bodemsaneringsdecreet en mogelijke oplossingen. In het kader van het regeerakkoord en de beleidsnota Leefmilieu en Natuur 2004-2009 werden de belangrijkste oplossingsrichtingen, evenals een aantal beleidsmatige accent(verschuiving)en vastgelegd. Deze vinden eveneens hun doorwerking in de ontwerp Beheersovereenkomst 2008-2010 van OVAM.

Opvolging van vrijwillige en verplichte bodemsaneringen

De nadruk wordt gelegd op een optimalisatie van de processen en procedures i.k.v. de behandeling van dossiers van verontreinigde gronden. Dit zal de garantie bieden dat onder meer overdrachten nietodeloos worden vertraagd. Een ander accent ligt sinds 2004 op het streven naar een betere samenwerking met bedrijven of relevante bedrijfssectoren via het afsluiten van bedrijfspecifieke overeenkomsten.

Naast een gedegen opvolging van de decretaal gestuurde stroom van bodemsaneringen, worden bedrijven via bedrijfspecifieke overeenkomsten gestimuleerd om bodemsanering nog beter te integreren in bedrijfsprocessen en om zo potentieel verontreinigde gronden te onderzoeken en te saneren binnen afgesproken termijnen. Hierdoor wordt een groot aantal potentieel verontreinigde gronden onderzocht, hoewel dit niet onmiddellijk verplicht was volgens het bodemsaneringsdecreet. Een voorbeeld van deze aanpak is de overeenkomst met Umicore, waarbij de bodemverontreiniging door zware metalen in de Noorderkempen versneld wordt aangepakt. Activiteiten in dit verband zijn ook opgenomen in het Actieplan Cadmium (zie ook subthema 'Waterbodemverontreiniging' en 'Externe integratie – Milieu en gezondheid'). Ook de overeenkomst met de NMBS stippelt de planning uit voor het bodemonderzoek en de sanering van alle Vlaamse spoorwegsites over de komende twintig jaar én spreidt het totale budget dat hiervoor beschikbaar werd gesteld.

Om de correcte en efficiënte behandeling van het stijgende aantal dossiers van verontreinigde gronden te blijven garanderen, wordt een doorgedreven optimalisatie van de databankstructuur en toepassingen (project Mistral) doorgevoerd.

Uitvoeren ambtshalve bodemsanering

Een accentverschuiving in de voorbije planperiode bij een ambtshalve sanering is het voorrang geven aan het zo snel mogelijk wegnemen van de meest ernstige risico's én aan projecten die door integratie een maatschappelijke meerwaarde betekenen. De ambtshalve bodemsanering zal in de periode 2008-2010 op een meer planmatige, geïntegreerde wijze worden aangepakt.

In de periode 2003-2004 werd voor een versnelling gezorgd van ambtshalve sanering: naast een eventuele saneringsplicht die ontstaat naar aanleiding van een overdracht, sluiting of stopzetting, is de aanpak van de nieuwe en de historische bodemverontreiniging decretaal geregeld. Buiten deze overdrachtsprocedure werden bijkomende gronden geselecteerd waar een opstart van de

bodemsanering noodzakelijk was. Een selectie vond onder meer plaats op basis van meldingen van nieuwe bodemverontreiniging, periodieke bodemonderzoeken of dossiers waar de overdrachtsprocedure was stilgevallen. Via deze selectie konden zo een aantal ambtshalve bodemsaneringen sneller opgestart worden.

In 2004 werd de maatregel 'het Versnellen van ambtshalve bodemsanering' hergeformuleerd als 'Uitvoeren van ambtshalve sanering'. De nadruk ligt nu op een planmatige, geïntegreerde wijze van aanpak van ambtshalve sanering. Dit biedt immers voordelen voor de inzet van middelen met een verhoging van efficiëntie en effectiviteit doordat de onderzoeksfase gericht wordt op een latere sanering. De realisatiegraad wordt verhoogd door verbeterde procedures, betere afstemming op de herontwikkeling en efficiëntere contractvormen bij de uitvoering.

Hiertoe werd eerder een planningsinstrument ontwikkeld en in de praktijk gebracht. Daardoor wordt systematisch een afstemming onderzocht tussen de herontwikkeling en de bodemsanering. Een voorbeeld hiervan is een sanering in Willebroek-Noord waar een grootschalige herontwikkeling wordt voorbereid en waar OVAM afspraken maakt met de betrokken partijen zowel op milieutechnisch vlak als inzake uitvoeringsplanning.

Bij een geïntegreerde aanpak wordt bijvoorbeeld ingespeeld op grote infrastructuurwerken of stedenbouwkundige wijzigingen. Zo werd een bodemsanering in het Gentse havengebied gekoppeld aan de aanleg van een dok en aangrenzende terreinen. Een ander voorbeeld van integratie is een grootschalig project in Asse, waar de bodemsanering kadert in de aanleg van de geplande ringweg en de nieuwe ruimtelijke invulling.

Geïntegreerde aanpak van brownfields en woonzones

Net zoals bij de ambtshalve uitvoering, wordt een maximale ondersteuning voorzien bij projecten 'met een duurzame ontwikkeling'. Voor de integratie van bodemsanering in een ruimer maatschappelijk kader worden scenario's uitgewerkt tegen eind 2010. Dit zal onder meer gebeuren voor de ontwikkeling van brownfields en voor de aanpak van potentieel verontreinigde woonzones. Een accentverschuiving in de voorbije planperiode bij zowel brownfields als bij woonzones, is het streven naar een optimale integratie van de sanering in de (her)ontwikkeling via overleg met private en publieke actoren.

De sanering van brownfields blijft een knelpunt zowel op financieel vlak als op vlak van integrale aanpak. Daarom worden verdere initiatieven genomen om een geïntegreerde aanpak te ondersteunen en de sanering te koppelen aan een herontwikkeling. Dit gebeurt zowel via eigen initiatieven (o.a. de ondersteuning van gemeenten via de samenwerkingsovereenkomsten) als via het aansluiten bij andere initiatieven (o.a. met behulp van het oprichten van samenwerkingsverbanden). In het bijzonder worden nieuwe initiatieven voorzien naar aanleiding van het decreet van 30 maart 2007 betreffende de brownfieldconvenanten. Dit decreet biedt een faciliterend kader voor de herontwikkeling van braakliggende of onderbenutte terreinen.

De eerste woonzoneprojecten waren grootschalige proefprojecten die volledig door OVAM werden uitgevoerd en gefinancierd: Kesseldal, Turnhout, Gent, ... Jaarlijks werd op deze manier de bodem van één à drie woonzones onderzocht. De nieuwe aanpak legt de nadruk op kleinere woonzoneprojecten, waardoor er meer tegelijkertijd kunnen worden aangepakt. De selectie gebeurt aan de hand van een lijst met woonzones die volgens prioriteit zijn gerangschikt op basis van de ernst van de verontreiniging en de omvang van de woonzone. Er wordt gestreefd naar een nauwere samenwerking met de gemeenten.

Financiering bodemsanering

Met de goedkeuring van het aangepaste bodemdecreet kan worden voorzien in de oprichting van bodemsaneringsorganisaties voor een goede coördinatie van de saneringsproblematiek op sectorniveau. Erkende bodemsaneringsorganisaties kunnen hierbij de oprichting van sectorfondsen concretiseren. In de periode 2007-2010 ligt het accent op de oprichting van een bodemsaneringsorganisatie voor de droogkuissector en een fonds voor gasolietanks van particulieren en de optimalisering van het intergemeentelijke sectorfonds BOFAS voor verontreinigde tankstations. De aanpak van vervuilde bedrijfsgronden wordt sinds 2004 verder verbeterd d.m.v. een optimale samenwerking en kostendeling tussen de Vlaamse overheid, de gemeenten (cf. in het kader van de

Samenwerkingsovereenkomst) en de private sector. Zo kan bijvoorbeeld bij brownfields de eventuele sanering kostenefficiënter verlopen via partnerschappen met private en publieke actoren.

Het creëren van de mogelijkheid om sectorale bodembeheersorganisaties op te richten was een belangrijke stap om een juridische basis te creëren voor sectorfondsen. Hierdoor wordt de aanpak van bodemverontreiniging financieel beter realiseerbaar door de saneringslast op een meer billijke wijze te verdelen. De nadruk wordt hierbij gelegd op preventie, responsabilisering en sensibilisering van de betrokken sector, de solidarisering binnen deze sector, de spreiding en het reduceren van de saneringskosten, het verhogen van de rechtszekerheid voor de beheerder van de grond en de financiële ondersteuning van bepaalde sectoren.

I.f.v. de oprichting van een bodemsaneringsorganisatie werden de besprekingen met de droogkuissector afgerond en werd Vlabotex erkend. De besprekingen over de oprichting van een fonds voor de financiële tussenkomst bij verontreiniging ten gevolge van gasolietanks voor verwarming zijn eveneens nog lopende. BOFAS, het fonds voor tankstations werd al in 2004 opgestart op basis van een samenwerkingsakkoord tussen het Vlaamse, Waalse en Brusselse Gewest. Dit samenwerkingsakkoord wordt aangepast. Een goedkeuring van deze aanpassing wordt verwacht in 2007.

Verfijning van de wetgeving

Het accent in de periode 2008-2010 ligt op de uitvoering van het nieuwe decreet betreffende bodemsanering en bodembescherming en op dat m.b.t. de brownfieldconvenanten. Om het eerste decreet uitvoerbaar te maken, werd in juli 2007 een nieuw VLAREBO principieel goedgekeurd op de Vlaamse Regering. Hierin wordt een aanpassing van de grondverzetsregeling opgenomen. Deze geactualiseerde Vlarebo zal in de periode 2008-2010 de sleutel vormen bij het voorkomen van nieuwe bodemverontreiniging. Voor wat betreft het tweede decreet werd een eerste uitvoeringsbesluit met betrekking tot de informatieverplichtingen in het kader van de convenant onlangs goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Bijkomende vereiste uitvoeringsbesluiten zullen worden opgemaakt.

Daarnaast werd een eerste publieke oproep voor de indiening van aanvragen voor onderhandelingen tot brownfieldconvenanten gelanceerd.

Bij de (water)bodemsanering of bij infrastructuurwerken voor waterzuivering zal binnen het traject op een adequate manier aandacht worden besteed aan het onroerend erfgoed. In overleg met het beleidsdomein Ruimtelijke ordening zal worden nagegaan op welke manier voldoende tijd, ruimte en financiële middelen ter beschikking kunnen worden gesteld voor het behoud van het potentieel archeologisch erfgoed. Dat is ook het geval voor andere thema's in dit plan zoals Waterbodemverontreiniging en Bodemaantasting.

Een nieuw decreet betreffende bodemsanering en bodembescherming werd bekrachtigd op 17 oktober 2006. Het nieuwe decreet is gebaseerd op het bodemsaneringsdecreet van 1995 en omvat in essentie 1) een inhoudelijke bijsturing en verfijning van een aantal bestaande krachtlijnen (o.a. grondeninformatieregister, saneringsdoel, getrapte saneringsplicht, vrijstelling saneringsplicht...); 2) een vereenvoudiging, verfijning en verduidelijking van bestaande procedures en begrippen en 3) een aantal nieuwe krachtlijnen (o.a. cofinanciering en draagkrachtregeling, risicobeheer, schadegevallen, waterbodems, bodembescherming).

De regeling voor het gebruik van uitgegraven bodem wil de verdere verspreiding van bodemverontreiniging beheersen en een grotere bescherming bieden aan wie uitgegraven bodem ontvangt. De regeling bepaalt onder welke voorwaarden uitgegraven bodem opnieuw gebruikt kan worden.

Het **project** 'Bodemsanering' wordt verlengd t.e.m. 2010 conform bovenstaande accent(verschuiving)en. Het project blijft hierbij gericht op de maatregelen 'Uitvoering van ambtshalve sanering' en 'De geïntegreerde aanpak van woonzones en brownfields'.

De **prioriteiten** wijzigen conform bovenstaande accent(verschuiving)en. Prioritaire maatregelen voor 2008-2010 worden hiermee 'Opvolging van vrijwillige en verplichte bodemsaneringen', 'Uitvoering van

ambtshalve sanering', 'Geïntegreerde aanpak van woonzones en brownfields', 'Financiering bodemsanering' en 'Verfijning van de wetgeving'.

7.2 Waterbodemonverontreiniging

7.2.1 Doelstellingen

Eén van de twee langetermijndoelstellingen (2015) blijft ongewijzigd.

- *Beheersen van de speciekwantiteit in de waterlopen en rivieren door de aanvoer van sediment naar de waterloop te beperken en het sedimenttransport in de waterloop zelf in te dijken door een beperking van erosie en oppervlakkige afstroming (zie ook 'Bodemaantasting'), een vermindering van sedimentafvoer via overstorten en een bevordering van sedimentatie in de bovenloop (zie ook 'Integraal waterbeleid')*

De andere langetermijndoelstelling (2015) wijzigt.

Langetermijndoelstelling (MINA-plan 3)	Langetermijndoelstelling (gewijzigd)
Afronden van de saneringen van waterbodems van de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie met een Triade-kwaliteitsklasse 3 en 4 op probleemsites met een reële kans op herstel (i.e. waar ecologische en hydraulische functies ernstig belemmerd worden door de kwaliteit en kwantiteit van het aanwezige slib en waar betreffende functies niet belemmerd worden door andere factoren zoals waterkwaliteit, aanvoer van contaminanten en slib, en/of morfologie.)	2016 – Afronden van de sanering van de waterbodems waarvan de verontreiniging een ernstige bedreiging vormt.
	Bron: ontwerp sectoraal uitvoeringsplan Bagger- en Ruimingspecie

In de bekkenbeheerplannen zijn voor waterbodems ruimings – en saneringsprioriteiten vastgelegd m.i.v. de verdeling van de kosten tussen de verschillende betrokkenen. Een globale prioriteitenlijst wordt vastgesteld door de Vlaamse Regering.

De aangeduide te saneren waterloopsegmenten worden op een duurzame wijze gesaneerd. Vooraleer tot sanering wordt overgegaan, wordt een waterbodemonderzoek uitgevoerd. Dit waterbodemonderzoek houdt rekening met alle aspecten van waterbodemonverontreiniging en heeft als doel de ernst van de verontreiniging ter hoogte van de waterbodem vast te stellen. Deze standaardprocedure zal zich voornamelijk richten op de onbevaarbare waterlopen. De standaardprocedure zal het begrip 'ernstige bedreiging' in het geval van waterbodems concreet omschrijven.

Beide plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstellingen	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Voor de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie is van de historische achterstand +/- 250.000 m ³ aan ruimingen van hydraulische aard en +/- 500.000 m ³ aan saneringen van ecologische aard weggewerkt	Op basis van definitieve bekkenbeheersplannen en de globale prioriteitenlijst, zoals vast te leggen door de VR wordt in 2008 een nieuwe plandoelstelling bepaald (zie gewijzigde langetermijndoelstelling).
2007- Minimaal 150.000 m ³ van de hoeveelheid specie afkomstig van hydraulische ruimingen en ecologische saneringen is verwerkt volgens BATNEEC	

Indicator	Trend	Doelbereik
Hoeveelheid specie afkomstig van hydraulische ruimingen en saneringen	++	78% (2006)

<i>Hoeveelheid specie afkomstig van ruiming en sanering van de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie en verwerkt volgens BATNEEC</i>	77% (2006)
---	---------------

De hoeveelheid specie afkomstig van hydraulische ruiming en sanering van de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie nam lineair toe voor de periode 2001 (86.000 m³) t.e.m. 2006 (775.000 m³). Voor 2007 wordt een verdere toename met 180.000 m³ vooropgesteld. Dit is een benadering (95,5%) van het doel in 2007. Trend en doelbereik zijn gebaseerd op de geactualiseerde plandoelstelling. Deze actualisatie gebeurde via het MJP op basis van het ontwerp 'SUP Bagger – en Ruimingsspecie' wegens het ontbreken van voldoende cijfers bij de opmaak van het MINA-plan 3. Deze actualisering heeft geleid tot een verhoging van de te ruimen/saneren volumes. Voor deze plandoelstelling is er hierbij +/- 1.000.000 m³ te ruimen specie vooropgesteld waarvan +/- 600.000 m³ van ecologische aard. In de praktijk blijkt het onderscheid in geruimde hoeveelheden van ecologische en hydraulische aard echter moeilijk te maken.

De hoeveelheid specie afkomstig van ruiming en sanering van de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie en verwerkt volgens BATNEEC (inclusief direct toepasbare specie na ruiming) stijgt lineair voor de periode 2001 (55.000 m³) t.e.m. 2006 (770.000 m³). Voor 2007 wordt een doelbenadering van 95% geschat. In 2005 ging cumulatief hiervan 558.000 m³ naar hergebruik als bodem of bouwstof, werd 132.500 m³ gedeponeed op de oever en werd 4.500 m³ gestort. Naar analogie met de eerste plandoelstelling zijn trend en doelbereik gebaseerd op de geactualiseerde plandoelstelling. Deze actualisering heeft geleid tot een verhoging van de te verwerken volumes nl. minimaal 1.000.000 m³ van de hoeveelheid specie afkomstig van hydraulische ruiming en ecologische sanering is verwerkt volgens BATNEEC.

7.2.2 Maatregelen en instrumenten

Een aantal accent(verschuiving)en zijn voorzien voor de periode 2008-2010 (of werden al eerder doorgevoerd).

De kwaliteit van oppervlaktewater hangt nauw samen met de kwaliteit van de waterbodem. De aanpak van de waterbodempromblematiek kan dan ook gezien worden als onderdeel van Europese kaderrichtlijn Water (zie ook thema 'Integraal waterbeleid'). Twee essentiële krachtlijnen om dit te bereiken zijn opgenomen in de beleidsnota Leefmilieu en natuur met enerzijds een preventieve aanpak en anderzijds de uitvoering van saneringen/ ruiming.

Bij de maatregelen 'Het sectoraal uitvoeringsplan Bagger – en Ruimingsspecie (SUP) afwerken' en 'Onderlinge afstemming decreten en uitvoeringsbesluiten' ligt het accent voor de periode 2008-2010 op de uitvoering, na de juridische basis die in 2003-2007 werd gelegd. Zo reikt het ontwerp SUP oplossingen aan voor het waterbodenvraagstuk en zijn er scenario's met overeenkomstig kostenplaatje beschikbaar. Daarnaast voorzien de bekkenbeheerplannen in een prioriteitenstelling en acties m.b.t. waterbodemsanering.

De juridische basis omvat in essentie de toevoeging van een hoofdstuk 'waterbodems' aan het bodemsaneringsdecreet. Ook is er een ontwerp van het sectoraal uitvoeringsplan Bagger – en Ruimingsspecie (SUP) en zijn er ontwerp bekkenbeheerplannen waarvoor de goedkeuringsprocedure loopt.

Vernieuwend in de voorbije planperiode bij de maatregel 'Sedimenttoevoer in waterlopen beperken' was de aanleg van sedimentvangen als preferentiële bezinkingsplaatsen voor slib. Hieraan wordt ook in 2008-2010 extra aandacht besteed.

In functie van de tweede langetermijndoelstelling worden inspanningen op het vlak van de sanering van vervuillingsbronnen en erosiebestrijding gekoppeld (zie ook subthema 'Bodemaantasting'). Om maximaal rendement en minimale hinder te bekomen met de ruimingswerken wordt voorzien in de

aanleg van sedimentvangen. Door de aanleg van sedimentvangen (slib- of zandvang) stroomopwaarts van moeilijk te ruimen waterlooptrajecten (natuurgebied, verstedelijkt gebied) wordt de afzetting van slib in deze gebieden voorkomen. Hierbij wordt het slib gedwongen om lokaal op een strategisch gekozen locatie te bezinken waardoor slibuiming beperkt blijft tot een regelmatige ruiming van de sedimentvang.

Een ander accent in het kader van de maatregel 'De waterlopen ruimen en saneren' ligt op de geïntegreerde, planmatige aanpak van waterbodems in grootschalige, complexe situaties.

Een geïntegreerde aanpak kan voor grootschalige dossiers voordelen bieden onder meer op het vlak van effectiviteit en efficiëntie. Zo werd eerder gestart met de uitvoering van een zgn. 'Actieplan Cadmium Noorderkempen' waarin ook de sanering van waterbodems is opgenomen.

Het **project** 'Waterbodemonverontreiniging' wordt geactualiseerd op basis van het sectoraal uitvoeringsplan (SUP) Bagger- en Ruimingsspecie van zodra dit SUP definitief is goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Nieuwe accenten voor het project zijn mogelijk de opvolging van de effecten van de ruiming op de waterbodemkwaliteit (bv. opnemen van kwantiteitsgegevens in de waterbodemdatabank) en/of het uitwerken van een opvolgingssysteem voor het hergebruik van de ruimingsspecie.

Bij definitieve goedkeuring van het ontwerp SUP Bagger- en ruimingsspecie (de betreffende maatregel wordt in dit verband geherformuleerd als 'Uitvoeren van het SUP') wordt nagegaan in hoeverre een inhoudelijke uitbreiding/ bijsturing van het project mogelijk/ nodig is.

De **prioriteiten** wijzigen conform bovenstaande accent(verschuiving)en. Prioritaire maatregelen voor 2008-2010 worden hiermee 'De uitvoering van een sectoraal uitvoeringsplan Bagger- en Ruimingsspecie', 'Het ruimen of saneren van waterlopen', 'Verwerking van specie volgens BATNEEC', 'Werkbare normen inzake bagger- en ruimingsspecie voor hergebruik als bodem opstellen' en 'Sedimenttoevoer in waterlopen beperken (toegespitst op het stimuleren van sedimentatie van het slib op uitgekozen plaatsen)'.

7.3 Bodemaantasting

7.3.1 Doelstellingen

Eén van de twee langetermijndoelstellingen wordt gewijzigd.

Langetermijndoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)	
Het behoud van de multifunctionaliteit van bodems die op dit ogenblik nog multifunctioneel zijn	

Langetermijndoelstelling (MINA-plan 3)	Langetermijndoelstelling (gewijzigd)
Tegen 2015 zijn erosiebestrijdingsmaatregelen op het terrein uitgevoerd voor minimaal 75% van de actuele erosieknelpunten. Voor minstens 20% van de potentiële erosieknelpunten wordt de huidige situatie op het terrein bestendig	Tegen 2015 zijn erosiebestrijdingsmaatregelen op het terrein uitgevoerd voor minimaal 75% van de actuele erosieknelpunten. Voor minstens 25% van de potentiële erosieknelpunten wordt de huidige situatie op het terrein bestendig

Zie plandoelstellingen.

De plandoelstellingen worden gewijzigd.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Voor 90% van de gemeenten met erosieknelpunten is een erosiebestrijdingsplan opgesteld	2010 - Voor alle gemeenten met erosieknelpunten is een erosiebestrijdingsplan opgesteld

Indicator	Trend	Doelbereik
% gemeenten waarvoor een erosiebestrijdingsplan werd goedgekeurd	n.v.t.	64% (2006)

Het aantal gemeenten met erosieknelpunten werd initieel geraamd op 100. Eind 2006 hebben 58 gemeenten een goedgekeurd erosiebestrijdingsplan i.k.v. het Erosiebesluit. Gezien de korte tijdreeks (referentiejaar 2004 = 0) is een trendberekening niet relevant. Het doelbereik loopt iets achter op schema, enerzijds door de tijdsspanne tussen het starten van de opmaak van een plan en het effectief indienen van dat plan en anderzijds door de beperkte personeelscapaciteit om de ingediende plannen te beoordelen. Een stijging tot +/- 70 (= 77,8% doelbereik) gemeenten wordt tegen midden 2007 verwacht. Na het wegwerken van de piek in goed te keuren erosiebestrijdingsplannen tegen midden 2007, zal de toename in goedgekeurde plannen vertragen en worden bepaald door de snelheid van indienen door de gemeenten. Toch moet het mogelijk zijn dat alle gemeenten een goedgekeurd plan hebben tegen 2010. Op te merken is dat het Gewest (beleidsdomein Leefmilieu) instaat voor de aansturing via subsidiëring van de maatregelen die door gemeenten worden genomen.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 – Erosiebestrijdingsmaatregelen op het terrein zijn uitgevoerd voor minimaal 20% van de actuele erosieknelpunten en voor minstens 5% van de potentiële erosieknelpunten is de huidige situatie op het terrein bestendig	2010 - Erosiebestrijdingsmaatregelen op het terrein zijn uitgevoerd voor minimaal 35% van de actuele erosieknelpunten en voor minstens 20% van de potentiële erosieknelpunten is de huidige situatie op het terrein bestendig

Indicator	Trend	Doelbereik
% actuele erosieknelpunten waarvoor erosiebestrijdingsmaatregelen op het terrein zijn uitgevoerd (= effectieve maatregelen die verder gaan dan de code van goede praktijk)	n.v.t.	45% (2006)
% potentiële erosieknelpunten waarvoor de huidige situatie op het terrein is bestendig	n.v.t.	> 100% (2006)

Het % actuele erosieknelpunten waarvoor erosiebestrijdingsmaatregelen op het terrein zijn uitgevoerd, is sinds 2004 (= 0%) toegenomen tot 9% medio 2006. Het doelbereik is hierdoor nog relatief beperkt. De uitvoering van maatregelen op het terrein komt echter stilaan op kruissnelheid. Een trendberekening is niet relevant door de korte tijdreeks.

Gezien de verwachte versnelling en het voorziene beleid kan een verdere stijging van het doelbereik in de periode 2008-2010 worden vooropgesteld. Er wordt hierbij uitgegaan van minimaal de vijf meest prioritaire actuele erosieknelpunten per gemeente.

Het % potentiële erosieknelpunten waarvoor de huidige situatie op het terrein is bestendig, is sinds 2004 (= 0%) toegenomen met 20% eind 2006. Daarmee wordt zelfs de tweede langetermijndoelstelling bereikt. Dit is voornamelijk te wijten aan de verdere integratie tussen leefmilieu en landbouw, die sterk gestimuleerd werd vanuit het Vlaamse leefmilieubeleid. In andere regio's-lidstaten werden de mogelijkheden die het Europese landbouwbeleid biedt op dit vlak vaak veel minder benut. Sinds 2005 zijn de Vlaamse landbouwers, die Europese toeslagrechten ontvangen, verplicht om erosiebestrijdingsmaatregelen te nemen op hun meest erosiegevoelige percelen. Bovendien moet het totale areaal grasland op bedrijfsniveau behouden blijven. Gezien het hoge doelbereik wordt gestreefd naar een bestendiging van de huidige 20%. Tegen 2015 wordt bijkomend gerekend op een toename met 5% vnl. via de verdere integratie met het beleidsdomein Landbouw vanaf 2008. Ook hier wordt uitgegaan van de vijf meest prioritaire potentiële erosieknelpunten per gemeente.

Opmerking: zowel actuele als potentiële erosieknelpunten worden afgebakend in de gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen. In de praktijk blijkt dat bepaalde gemeenten meer dan honderd knelpunten hebben en het gemeentelijk erosiebestrijdingsplan gebiedsdekkend is ingevuld met kleine of grote knelpunten, terwijl andere gemeenten enkel de meest prioritaire knelpunten hebben aangeduid.

Sommige van deze knelpunten zullen ook niet opgelost worden door specifieke erosiemaatregelen, maar door bv. algemene maatregelen, die de structuur van de bodem verbeteren. Daarom zal in de toekomst gerekend worden met minimaal de vijf meest prioritaire knelpunten per gemeente. Deze kunnen –voor zover momenteel in te schatten- worden opgelost met erosiemaatregelen. De inspanningen van de gemeenten worden bovendien op deze wijze op een meer gelijke basis vergeleken.

7.3.2 Maatregelen en instrumenten

De **maatregelen** worden op hoofdlijnen verlengd. In 2008-2010 ligt hierbij het accent op de doorwerking van het Europese beleid, het streven naar de verdere integratie met het beleidsdomein Landbouw – o.a. door uitbreiding van de oppervlakte waarop verplicht erosiebestrijdingsmaatregelen moeten genomen worden – en de verderzetting van de maatregelen naar landbouwers en lokale besturen. Zo blijven beheersovereenkomsten 'erosiebestrijding' belangrijke instrumenten in de aanpak van actuele en potentiële erosieknelpunten. Het gebruik ervan wordt verder gestimuleerd met in de toekomst meer nadruk op de meest brongerichte maatregelen (niet-kerende bodembewerking en direct-inzaai) die ook andere aspecten van bodemkwaliteit en bodembiodiversiteit gunstig beïnvloeden.

Het **project** 'Bodembescherming' wordt verlengd t.e.m. 2010 met het accent enerzijds op de verdere ontwikkeling van het juridisch en beleidskader, in het bijzonder de verdere uitwerking van de Europese Thematische Strategie en Ontwerpkaderrichtlijn 'Bodembescherming', en anderzijds op de uitvoering van erosiebestrijdingsmaatregelen. De gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen dienen afgestemd te zijn op de bekkenbeheerplannen.

De opmaak van de gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen blijft gebeuren volgens de code van goede praktijk, waarin is opgenomen dat er voldoende aandacht moet worden besteed aan communicatie en overleg met de betrokken burgers en de landbouwers. In de ontwerp-samenwerkingsovereenkomst 2008-2013 wordt het overleg tussen gemeenten en landbouwers extra gestimuleerd.

Er zal verder intensief gewerkt worden aan de uitvoering van de Europese strategie bodembescherming, inclusief de voorbereiding van de ontwerpkaderrichtlijn bodembescherming. Het huidige Vlaamse beleid komt al in grote lijnen overeen met wat er momenteel op Europees vlak is voorzien. Zo werd tijdens de periode 2003-2006 de basis voor het - verder uit te werken - beleidskader voor bodembescherming gelegd. Zo werd het Bodemsaneringsdecreet geëvalueerd, wat leidde tot een nieuw decreet (zie subthema 'Bodemverontreiniging').

Voor de beheersovereenkomsten 'erosiebestrijding' is de beoordeling van het nieuwe PDPO door de Europese Commissie cruciaal, zowel qua timing als qua inhoud. Zonder Europese goedkeuring mogen met landbouwers immers geen nieuwe beheersovereenkomsten op Vlaams niveau afgesloten worden, waardoor een belangrijk instrument voor erosiebestrijding verloren zou gaan.

Gezien de doelafstand voor de aanpak van actuele erosieknelpunten op het terrein, wordt een uitbreiding nagestreefd van de oppervlakte waarop erosiebestrijdingsmaatregelen worden genomen door lokale overheden. Indien de personeelscapaciteit het toelaat kan de begeleiding van de gemeenten worden geïntensifieerd.

8 Verontreiniging door afvalstoffen

8.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling blijft ongewijzigd.

- *De afvalproductie en de hieraan verbonden milieudruk is teruggedrongen tot een niet te vermijden minimum*

Alle plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - De hoeveelheid bedrijfsafvalstoffen verminderen t.o.v. 2002	2010 - De hoeveelheid primaire* bedrijfsafvalstoffen verminderen t.o.v. 2002

** Gezien de afvalstoffenhiërarchie - met aan top de preventie van afval – werd reeds in het MINA-plan 3 gestreefd naar een daling van de hoeveelheid primair afval (de opvolging vond dan ook met die indicator plaats). Indien preventie/ hergebruik niet haalbaar is, wordt teruggevallen op de best mogelijke vorm van afvalverwerking. Er wordt hierbij niet op de totale hoeveelheid secundair afval gefocust maar wel op de verschuivingen in het aandeel recyclage, verbranden (met/zonder energierecuperatie) en storten (cf ook doelstelling eindverwerking).*

Indicator	Trend	Doelbereik
De totale hoeveelheid primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen (mio ton)	+	0% (2004)

De historische trend is stijgend van 1992 (12,5 mio ton) t.e.m. 2001 (20,4 mio ton). Nadien blijft de trend vrij stabiel t.e.m. 2004 (21,5 mio ton). De waarde voor het referentiejaar 2002 is 19,0 mio ton. Op te merken is dat de foutenmarge in de beginjaren van de metingen relatief groter is aangezien de melding door de bedrijven toen minder correct gebeurde. Vanaf 2000 zijn er ook bijkomende deelsectoren opgenomen in de cijfers. Gezien de trend en de aanzienlijke doelafstand is het voorstel om de doelstelling door te schuiven naar 2010.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - De productie van bedrijfsafval blijft meer achter op de economische groei t.o.v. 2002	2010 - De productie van bedrijfsafval blijft meer achter op de economische groei t.o.v. 2002

Indicator	Trend	Doelbereik
De totale hoeveelheid primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen per eenheid Bruto Regionaal Product	++	100% (2004)

Op basis van de beide waarden van de indicator wordt in 2004 een ontkoppeling gemeten t.o.v. referentiejaar 2002. Een vergelijking met de indicatorwaarden in de beginjaren wordt hier niet gemaakt gezien de foutenmarge van de metingen (zie opmerking vorige plandoelstelling). De doelstelling is hiermee wel behaald. De cijfers dienen echter nog met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd te worden en de ontkoppelingsgraad in 2004 is nog beperkt. Het voorstel is daarom om de doelstelling te behouden voor 2010.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2010 - De hoeveelheid definitief verwijderd bedrijfsafval vermindert met minstens 20% t.o.v. 2000	2010 - De hoeveelheid gestort bedrijfsafval vermindert met minstens 20% t.o.v. 2000

Indicator	Trend	Doelbereik
De hoeveelheid gestorte bedrijfsafvalstoffen (mio ton)	++	26% (2004)

Voor de opvolging van deze doelstelling wordt verbranding als eindverwerking niet meegenomen gezien de beleidsproblematiek recyclage versus verbranding met energierecuperatie. De trend van de hoeveelheid gestorte bedrijfsafvalstoffen is dalend voor de volledige periode van 1992 (5,4 mio ton) t.e.m. 2004 (2,7 mio ton). De doelstelling van 2010 (2,3 mio ton) ligt hiermee binnen bereik ondanks het eerder laag doelbereik in 2004. De huidige doelstelling loopt al tot 2010 en wordt specifiek geformuleerd (cf. storten).

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - De totale hoeveelheid huishoudelijk afval blijft minstens gelijk of vermindert t.o.v. 2000	2010 - De totale hoeveelheid huishoudelijk afval blijft minstens gelijk of vermindert t.o.v. 2000 (cf. SUP huishoudelijk afval)

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>De totale hoeveelheid geproduceerde huishoudelijke afvalstoffen (kg +/- per inwoner)</i>		102% (2005)

De historische trend is stijgend van 1991 (405 kg/inw.) t.e.m. 2002 (556 kg/inw.). De waarde voor het referentiejaar 2000 is 560 kg/inwoner. Vanaf 2002 is de totale hoeveelheid afgenomen tot 548 kg/inw in 2005. Dit wijst op een trendbreuk. De doelstelling is hiermee behaald. Op Europees vlak scoorde Vlaanderen in 2004 duidelijk beter dan de vijf omliggende landen én de EU-15. Gezien de al geleverde beleidsinspanningen en het trendverloop wordt er gestreefd naar een consolidatie van het behaalde resultaat.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - De productie van huishoudelijk afval blijft meer achter op de groei van de consumptie t.o.v. 2000	2010 - De productie van huishoudelijk afval blijft meer achter op de groei van de consumptie t.o.v. 2000

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Productie huishoudelijke afvalstoffen per consumptie-eenheid</i>	++	100% (2004)

Op basis van de beide waarden van de indicator wordt in 2004 een ont koppeling gemeten t.o.v. het referentiejaar 2000. De doelstelling is hiermee behaald. De cijfers dienen echter nog met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd te worden en de ont koppelingsgraad in 2004 is nog beperkt. Naar analogie met de vorige plandoelstelling wordt voor de periode 2008-2010 gestreefd naar een consolidatie van het behaalde resultaat.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - De hoeveelheid definitief verwijderd huishoudelijk afval vermindert tot gemiddeld 150 kg per inwoner	2010 - De hoeveelheid definitief verwijderd huishoudelijk afval vermindert tot gemiddeld 150 kg per inwoner

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>De totale hoeveelheid gestorte en verbrande huishoudelijke afvalstoffen (kg per inwoner)</i>	++	94% (2005)

De totale hoeveelheid gestorte en verbrande huishoudelijke afvalstoffen per inwoner verminderde aanzienlijk van 331 kg in 1991 tot 161 kg in 2005. Vaststelling is dat de neerwaartse trend stagneert. Het doel van 150 kg ligt mogelijk nog binnen bereik op voorwaarde dat de achterblijvende gemeenten/steden voldoende inspanningen leveren en het beleid in de andere gemeenten onverminderd wordt verder gezet. Op Europees vlak scoorde Vlaanderen in 2004 al beter dan de ons omringende landen én de EU-15. Gezien de reeds geleverde beleidinspanningen en het trendverloop is het voorstel om de doelstelling door te schuiven naar 2010.

8.2 Maatregelen en instrumenten

Sinds de vaststelling van het MINA-plan 3 werden volgende bijkomende maatregelen opgestart:

Nieuwe maatregelen (2003-2007)
(1) Organisatie en planning van de beleidsvoorbereiding en –uitvoering (2) Transitie naar een duurzaam materialenbeheer (3) Implementatie verordening dierlijke bijproducten (4) Actieprogramma scheepvaartafvalstoffen

(1) Conform het afvalstoffendecreet vond in de planperiode de verdere invulling van het afvalstoffenbeleid plaats via sectorale uitvoeringsplannen (SUP). Afhankelijk van de fase van elk SUP werden de nodige evaluatie, voortgangsrapportering, planning en openbaar onderzoek voorzien.

(2) Een aanvulling op de gangbare beleidsprocessen is de inzet op een verruiming van afvalbeheer naar duurzaam materialenbeheer. Een integrale kijk op de materiaalketen is hierbij onontbeerlijk. Zo grijpt het klassieke afvalbeheer grotendeels in op het einde van de keten, wanneer het materiaal afval geworden is. Voor een duurzame oplossing wordt de materiaalketen als één geheel beschouwd. Hierbij wordt dus zowel gekeken naar wat er vóór de afvalfase komt (het winnen van grondstoffen, de productie, ...) als naar de effecten van wat er na de afvalfase met het materiaal gebeurt (recyclage of hergebruik, verbranden of storten).

In veel initiatieven vanuit het afvalbeleid komt de idee van verruiming al sterk naar voor. Vernieuwende projecten en initiatieven met verruimde methoden en aspiraties die onder de noemer van materialenbeheer vallen, zijn al lopende: afval- en emissiepreventie, integraal ketenbeheer, eco-efficiëntie, milieuverantwoorde consumptie, secundaire grondstoffen, kringlooptuinieren, enz. Bij de ontwikkeling naar een duurzaam materialenbeheer wordt dan ook voortgebouwd op bestaande processen en initiatieven die waar nodig worden versterkt of bijgestuurd. Zo worden de nieuwe aangrijpingspunten vanuit materialenbeheer systematisch meegenomen in de recentste ontwerpen van sectorale uitvoeringsplannen (milieuverantwoord materiaalgebruik en afvalbeheer in de bouw, huishoudelijke afvalstoffen). Ook bij de ontwikkeling van nieuwe of bijsturing van bestaande instrumenten of maatregelen zullen stapsgewijze innovaties worden doorgevoerd.

Parallel aan de ingezette verruiming in het gangbare beleidspoor is ook een transitieproces naar duurzaam materialenbeheer opgestart dat zich richt op radicale innovaties (zie ook 'Algemeen kader').

(3) Een nieuw Europees beleidskader voor dierlijke bijproducten (waaronder afvalstoffen van dierlijke oorsprong) met als doel de voedselveiligheid in brede zin te maximaliseren, werd eerder geïmplementeerd via Verordening EG 1774/2002 en aanpassing van de Vlaamse wetgeving.

(4) Aanvullend aan de omzetting van de richtlijn 2000/59/EG betreffende havenontvangstvoorzieningen voor scheepvaartafvalstoffen en ladingsresiduen, werd de aanpak van scheepvaartafvalstoffen uitgewerkt via een actieprogramma.

Alle maatregelen kunnen op hoofdlijnen worden verlengd, maar een aantal belangrijke accent(verschuiving)en zijn voorzien voor de periode 2008-2010 in het kader van ondermeer het regeerakkoord en de beleidsnota Leefmilieu en Natuur 2004-2009. Deze vinden grotendeels hun doorwerking in de ontwerp Beheersovereenkomst 2008-2010 van OVAM.

Milieugerichte product- en productieontwikkeling door de industrie bevorderen

Deze maatregel wordt ruimer ingevuld met volgende accenten voor afvalpreventie/eco-efficiëntie.

De instrumentenmix wordt geoptimaliseerd met specifieke aandacht naar de haalbaarheid van dwingende beleidsinstrumenten, heffingen en taksen en eventuele nieuwe instrumenten (bv. peterschapsprojecten, benchmarkingconvenant). Een nieuw subsidieprogramma wordt voorbereid na evaluatie van ondermeer PRESTI-5.

Uit een uitgebreide evaluatie van 15 jaar afvalpreventiebeleid blijkt dat het effect van vrijwillige initiatieven, ondersteuning en subsidiëring op preventie relatief beperkt blijft. Instrumenten met een meer dwingend karakter (regulerend, fiscaal, ...) zijn allicht effectiever. In dit verband werd trouwens door de OESO (OESO-review van België in 2007) aanbevolen om het economisch instrumentarium voor leefmilieu verder uit te bouwen.

De mogelijkheden voor meting van afvalpreventie/eco-efficiëntie worden verbeterd en uitgebreid. Hierbij aansluitend wordt gestreefd naar de toepassing van de eco-efficiëntiescan bij 1.000 bedrijven tegen 2010. Om het aandeel van milieuverantwoorde producten in de totale consumptie op te volgen wordt in 2008 een meetinstrument ontwikkeld.

Het eco-efficiëntiescanprogramma wil Vlaamse kmo's stimuleren om te investeren in eco-efficiënte bedrijfsvoering. Door een externe adviseur worden de bedrijven gescand (en nadien opgevolgd) op het vlak van processen, producten, afvalvalorisatie, markten en management. Het is de adviseur die

samen met het bedrijf de mogelijke acties voorstelt. De werving van de bedrijven gebeurt door de adviseurs zelf ondersteund door een mediacampagne en een jaarlijkse mailing vanuit OVAM. Uit de evaluatie van 15 jaar afvalpreventiebeleid blijkt nog steeds de moeilijke meetbaarheid van het preventiebeleid. Ook de samenwerking met de federale overheid m.b.t. productbeleid kan momenteel nog verbeteren. Een opportuniteit ligt in een nieuw Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling.

Op het vlak van productbeleid wordt de samenwerking met de federale overheid en de invloed op het Europese productbeleid vergroot.

Op Europees vlak probeert Vlaanderen haar goede reputatie m.b.t. afvalbeleid te verzilveren door voorstellen te doen in de fase van totstandkoming van het Europese afvalbeleid. Een uitdaging ligt in een alsmaar ruimer internationale (economische) context. Beleid op andere niveaus, federaal en Europees, oefent immers een belangrijke invloed uit op het afval- en preventiegedrag van consumenten, producenten en overheden, en kan dit versterken of afzwakken.

Aansluitend op de aanpak voor duurzaam materialenbeheer, wordt een langetermijnvisie ontwikkeld waarbij de aanpak inzake afvalpreventie/eco-efficiëntie in een breder maatschappelijk kader wordt geplaatst.

In 2006 ging het transitieproces Duurzaam Materialenbeheer van start (cf. 'Algemeen kader').

Hoeveelheid huishoudelijke afvalstoffen verminderen

Een nieuw Uitvoeringsplan Milieuverantwoord beheer van Huishoudelijke Afvalstoffen (SUP HA) wordt tegen eind 2007 verwacht. Accent(verschuiving)en die momenteel worden voorzien zijn: grotere inspanningen voor preventie, optimalisering van de bestaande of implementatie van nieuwe systemen of instrumenten om de consument tot milieuverantwoorde consumptie aan te zetten, de optimalisering van de selectieve inzameling onder meer op basis van een toetsingskader voor de evaluatie van bestaande en eventueel nieuw in te zamelen selectieve afvalfracties en zo eenvoudig mogelijke en transparante sorteerregels. Ook wordt de nadruk gelegd op de voorbeeldfunctie van de overheid via bijvoorbeeld de opname van milieuverantwoorde en duurzame producten en het gebruik van gerecycleerde materialen in bestekken.

Met alle betrokkenen werd een evaluatie van het lopende SUP HA 2003-2007 uitgevoerd i.f.v. de opmaak van een nieuw plan. Voor uitgebreide informatie en toelichting wordt verwezen naar het openbaar onderzoek m.b.t. het nieuwe ontwerp van SUP HA dat in 2007 is voorzien.

Milieuverantwoorde recuperatie neemt beduidend toe, storten en verbranden beperken en BBT voor geselecteerd hoogcalorisch afval toepassen

Een geïntegreerde beleidsvisie wordt uitgewerkt in functie van een verdere optimalisatie én een betere afstemming van enerzijds materiaalrecyclage en anderzijds energetische valorisatie uit afvalstoffen.

Dit is ook op Europees niveau één van de discussiepunten naar aanleiding van de herziening van de kaderrichtlijn Afval. Op Vlaams niveau is er al voor geopteerd om voor bepaalde afvalstromen een zogenaamd toetsingskader te voorzien. Dit wordt bijvoorbeeld voor 'biomassa afval' uitgewerkt in het kader van het Actieplan groene stroom van de Vlaamse Regering. Dit kader zal een ondersteuning bieden bij het afwegen van keuzes betreffende materiaalrecyclage en energetische valorisatie van bepaalde biomassa's.

Selectieve inzameling en sortering worden verder gericht op het verhogen van de kwaliteit van de te recyclen afvalstoffen waardoor ze sneller op de recyclagemarkt kunnen terechtkomen. In dit verband wordt verder nagegaan hoe de terughoudendheid ten aanzien van het gebruik van gerecycleerde materialen en producten kan worden weggewerkt. Verdere acties worden ondernomen op basis van een analyse van de afzetmarkten met ondermeer promotie van de kwaliteit, gebruiksmogelijkheden en hoogwaardige toepassing van secundaire grondstoffen en een doorlichting van de wetgeving omtrent secundaire grondstoffen.

Voor het wegwerken van de terughoudendheid ten aanzien van het gebruik van gerecycleerde materialen en producten, zal in eerste instantie worden gefocust op de stromen compost en digestaat, puingranulaten en kunststofgranulaten.

Het principe van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid wordt verder geoperationaliseerd. Er wordt een evaluatiekader voor aanvaardingsplichten ontwikkeld, dat kan toegepast worden op verschillende afvalstromen.

Aanvaardingsplichten worden al geruime tijd toegepast op verschillende afvalstromen. Een evaluatiekader moet toelaten om af te wegen of producentenverantwoordelijkheid zinvol is en vervolgens in te schatten welk instrument (aanvaardingsplicht, terugnameplicht, MBO, collectief plan,) het meest effectief en efficiënt is voor de betreffende afvalstoffen.

In overleg met de betrokkenen wordt een verdere aanpassing van het milieuheffingensysteem voor storten en verbranden onderzocht. Centraal hierbij staat de omschakeling van de huidige inputheffing op het verbranden van afvalstoffen naar een systeem dat in de toekomst is gebaseerd op de aard en hoeveelheid van emissies bij thermische processen.

Het milieuheffingensysteem voor storten en verbranden werd al vereenvoudigd (Vlaams Parlement 19-12-2006) met onder meer een aanzienlijke reductie van het aantal tarieven, waarbij het principe van de internalisering van de afvalkosten geldt als uitgangspunt. Het nieuwe systeem maakt het storten van brandbare afvalstoffen duurder dan het verbranden. De impact van deze maatregel wordt nauw opgevolgd. Het onderzoek i.v.m. een hervorming tot een emissieheffing is al gestart.

Om het storten van hoogcalorisch afval versneld af te bouwen, zal de nadruk naast selectieve inzameling ook worden gelegd op het ontwikkelen van een gepaste capaciteit met verhoogde energetische benutting (bv. WKK, co-verbranding, gunstige locatie) en het van nabij opvolgen van de stortverboden voor bedrijfsafvalstoffen.

Het lopende uitvoeringsplan hoogcalorisch afval (HCA) vormt de basis voor het Vlaamse beleid inzake het beheer en de verwerking van hoogcalorisch afval.

Vlaanderen beschikt nog steeds over onvoldoende verwerkingscapaciteit voor HCA en er wordt nog onvoldoende gebruik gemaakt van de opportuniteiten. Een optimalisatie van de selectieve inzameling en de fiscale ontmoediging van het storten van brandbaar afval moeten het kwalitatief en kwantitatief aanbod van HCA ondersteunen.

Projecten

Het project 'Prioritaire bedrijfsafvalstoffen' wordt eind 2007 afgerond zoals voorzien. Vervolgacties worden uitgevoerd i.k.v. het jaarlijkse MJF. In functie van de resultaten van een opnieuw uitgevoerde multicriteria-analyse (MCA) zal het beleid verder worden georiënteerd op de bedrijfsafvalstoffen met de grootste milieu-impact. Deze MCA beperkt zich tot het bepalen van de milieu-impact van het ophalen en verwerken van bedrijfsafvalstoffen.

Tegelijkertijd is gestart met een uitgebreide MCA voor bedrijfsafvalstoffen waarin de milieu-impact over de volledige materialenketen in beeld wordt gebracht. Daarnaast wordt een nog ruimer analysemodel ontwikkeld voor Vlaanderen waar economische en milieugegevens aan elkaar worden gekoppeld (Vlaams milieu-input-outputmodel). Dit model wordt in de periode 2008-2010 verder geoperationaliseerd.

Het project 'Afvalvoorkoming via proces – en productbeleid' wordt verlengd t.e.m. 2010 (zie ook maatregel 'Milieugerichte product- en productieontwikkeling door de industrie bevorderen').

Het project 'Hoogcalorisch afval' werd begin 2007 afgerond. De maatregelen worden uitgevoerd i.k.v. het SUP HCA en het jaarlijkse MJF.

Het project 'Uitvoeringsplan Huishoudelijke Afvalstoffen 2003-2007' werd begin 2007 afgerond. De maatregelen worden uitgevoerd i.k.v. het (nieuwe) SUP HA en het jaarlijkse MJF.

De projecten SUP HCA en SUP HA vallen inhoudelijk onder de gelijknamige uitvoeringsplannen. In dit kader is ook een uitgebreide uitvoerings- en opvolgingsstructuur voorzien onder meer via jaarprogramma's en rapportering. Deze twee projecten worden daarom niet meer als 'project' opgevolgd binnen het MINA-plan.

9 Verstoring van Watersystemen

9.1 Integraal Waterbeleid

9.1.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstellingen blijven ongewijzigd.

- *Bereiken van een goede toestand van de watersystemen;*
- *Voor oppervlaktewater betekent dit ten minste een goede ecologische, kwantitatieve en chemische toestand voor natuurlijke oppervlaktewaterlichamen en een goed ecologisch potentieel en goede chemische toestand voor kunstmatige en sterk veranderde waterlichamen*
- *Voor grondwater betekent dit dat de kwantitatieve en de chemische toestand van de grondwaterlichamen ten minste goed moeten zijn*

De langetermijndoelstellingen passen binnen de verplichtingen van de kaderrichtlijn Water en het decreet betreffende het Integraal Waterbeleid. De "goede toestand" moet in principe in alle grondwaterlagen, beken, rivieren etc. bereikt worden in 2015.

9.1.2 Maatregelen en instrumenten

Maatregelen

Het kader blijft de Europese kaderrichtlijn Water (KRW) en het Vlaams decreet Integraal Waterbeleid (DIW). Hier en daar worden de maatregelen uitgebreid of aangepast aan de verlengde planperiode; bv. voor de bekken- en deelbekkenbeheerplannen en de monitoringprogramma's zal het accent verschuiven van opmaak naar uitvoering, de verplichte deadlines voor de periode 2008-2010 zullen worden opgenomen etc.

Essentieel voor het vervolgtraject blijft daarnaast de effectieve realisatie van het integraal waterbeleid op het terrein. Cruciaal is de nood aan verdergaande afstemming met het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening. Ook een volgehouden intergewestelijke en internationale afstemming blijft een belangrijk punt.

Juridische en organisatorische basis voor integraal waterbeleid

Voor de periode 2008-2010 wordt een bijkomende maatregel voorzien:

Nieuwe maatregelen (2008-2010)

Omzetting van de nieuwe Europese richtlijnen water

Zwemwaterrichtlijn

Op 24 maart 2006 trad de nieuwe zwemwaterrichtlijn in werking. De richtlijn legt bepalingen vast voor de controle en de indeling van de zwemwaterkwaliteit, het beheer van de zwemwaterkwaliteit en het verstrekken van informatie over de zwemwaterkwaliteit aan het publiek.

Tussen de oude en de nieuwe zwemwaterrichtlijn zijn er drie belangrijke verschillen:

1. *Daar waar de oude richtlijn de nadruk legt op monitoring en toetsing aan de normen, legt de nieuwe het accent op het beheer van de zwemwateren. Ze besteedt bijzondere aandacht aan*

- de acties die moeten genomen worden wanneer de waterkwaliteit niet voldoet.*
- 2. Bovendien wijzigden de normen waaraan zwemwater moet beantwoorden. Hoewel er minder bacteriologische indicatoren gelden, zijn de toetsingsvoorwaarden strenger. Met andere woorden: minder van onze zwembaden voldoen aan de normen die door de nieuwe richtlijn worden gehanteerd.*
 - 3. Verder brengt de zwembadrichtlijn een hele reeks nieuwe verplichtingen mee, zowel op het vlak van controle en beheer als op het vlak van communicatie en rapportering.*

Dochterrichtlijn Grondwater

Deze Grondwaterrichtlijn is een aanvulling op de kaderrichtlijn Water voor wat betreft de grondwaterkwaliteitsaspecten en verscheen op 27 december 2006 (2006/118/EG).

Dochterrichtlijn Prioritaire stoffen

Deze dochterrichtlijn van de kaderrichtlijn Water zal milieukwaliteitsnormen en reductiemaatregelen vaststellen voor een reeks van 33 prioritaire stoffen. Het voorstel werd door de Europese Commissie bekendgemaakt op 17 juli 2006.

Overstromingsrichtlijn

Deze richtlijn moet nog een deel van het Europese beslissingsproces doorlopen en is gericht op een afname van de kans op overstromingen en de potentiële gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, voor het milieu, voor de infrastructuur en voor de eigendommen.

De uitwerking van de watertoets en van de financiële instrumenten van het DIW zou volgens planning moeten afgerond zijn eind 2007. Concreet gaat dit onder meer over toepassingsrichtlijnen voor de watertoets voor plannen en programma's, een positieve en negatieve lijst van vergunningen, plannen en programma's die steeds/niet aan de watertoets moeten onderworpen worden en de vergoedingen in kader van de onteigening ten algemene nutte, het recht van voorkoop, de aankoopplicht en de vergoedingsplicht. Ook het Rubicon-fonds, dat medio 2003 werd opgericht met de bedoeling om de middelen van planbaten-heffingen voor bedrijventerreinen aan te wenden voor maatregelen ter bestrijding van wateroverlast wordt geoperationaliseerd. In 2007 werd door een besluit van de Vlaamse Regering een aanzet gegeven om projecten in dat kader te subsidiëren. In 2008 wordt dit besluit geëvalueerd met het oog op een mogelijke verruiming van het toepassingsgebied en een afstemming met de andere subsidiebesluiten terzake. De CIW zal in 2008 de noodzaak van een specifiek uitvoeringsbesluit inzake het beheer van de oeverzones onderzoeken dan wel aangeven dat dit via de bestaande instrumenten kan geregeld worden.

De Vlaamse Hydrografische Atlas wordt steeds vaker als referentie gebruikt, maar heeft tot op vandaag geen wettelijk statuut. Binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid wordt hieraan gewerkt (tegen 2012).

Geïntegreerde milieudoelstellingen voor watersystemen

De ontwerp-milieudoelstellingen zullen eind 2007 beschikbaar zijn, zodat de Vlaamse Regering begin 2008 de vaststellingsprocedure overeenkomstig het decreet algemene bepalingen inzake milieubeleid kan opstarten.

De KRW legt op dat de milieudoelstellingen voor oppervlaktewater betrekking moeten hebben op de chemische en de ecologische toestand / potentieel (ecologisch omvat biologische, hydromorfologische en fysisch-chemische kwaliteitselementen) en voor grondwater de kwantitatieve en de chemische toestand. Het DIW voegt hier nog milieukwantiteitsnormen voor oppervlaktewater aan toe evenals milieukwaliteitsnormen voor de waterbodem.

Het bestaande beoordelingskader zal dus worden uitgebreid en een aantal bestaande normen (cf. de plandoelstellingen BZV en BBI in het subthema 'Verontreiniging van oppervlaktewater') worden aangepast. De eind 2009 vast te stellen stroomgebiedbeheerplannen en bijhorende maatregelenprogramma's dienen gericht te zijn op het bereiken van deze nieuwe milieudoelstellingen

tegen uiterlijk 22 december 2015. Omdat deze plannen en programma's in openbaar onderzoek moeten gaan eind 2008, is het noodzakelijk dat de nieuwe normering dan al vastgesteld is.

De stroomgebiedbeheerplannen kunnen ook voorzien in minder strenge doelstellingen of uitstel van de termijnen, maar enkel als het bereiken van de algemene milieudoelstellingen technisch niet haalbaar is, als dit onevenredig hoge kosten met zich mee zou brengen of niet combineerbaar zou blijken met werken van groot maatschappelijk belang zoals scheepvaart, havens of drinkwatervoorziening. Indien Vlaanderen hierop beroep wil doen, zal dit duidelijk gemotiveerd moeten worden.

Opmaak van (gebiedsgerichte) integrale waterbeleidsplanning

Eind 2008 dienen de ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's voor de Vlaamse delen van de Schelde- en Maasgebiedsdistricten in openbaar onderzoek te gaan, om tegen eind 2009 vastgesteld te worden door de Vlaamse Regering.

Eind 2009 worden de overkoepelende stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's voor de internationale stroomgebiedsdistricten van Schelde en Maas opgemaakt binnen de Internationale Schelde- en Maascommissie. De klemtoon zal liggen op de grensoverschrijdende samenwerking.

Uiterlijk eind 2010 dient de Vlaamse Regering een tweede Waterbeleidsnota goed te keuren.

Vanaf 2008 dienen jaarlijks de bekkenvoortgangsrapporten opgesteld te worden.

Watersysteemkennis verder uitbouwen

De door de KRW verplichte monitoringprogramma's, met onder meer verscheidene nieuwe kwaliteitselementen betreffende biologie, fysico-chemie en hydromorfologie, worden operationeel.

In de ontwerpstroomgebiedbeheerplannen zal aan de hand van de nieuwe monitoringresultaten een vollediger beeld gegeven worden van de toestand van de oppervlaktewater- en grondwaterlichamen en daarmee ook van de kloof met de te bereiken toestand. Deze informatie is noodzakelijk voor het bepalen van de noodzakelijke maatregelen

Indien ook de andere oeverstaten binnen het Maasstroomgebied deelnemen, zal het waterkwaliteitsmodel uitgebreid worden tot het volledige stroomgebied (momenteel is enkel het Waalse gedeelte gemodelleerd).

Een gebiedsdekkend waterkwaliteitsmodel voor Scheldestroomgebied bestaat al en werd in 2007 gereviseerd en uitgebreid.

De Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) zal een informatiesysteem Watersysteemkennis uitbouwen, bestaande uit drie luiken: (1) de uitbouw van een online expertennetwerk, (2) de ontsluiting van beschikbare meetgegevens en de bijhorende metadata en (3) de ontsluiting van metadata over literatuur, publicaties, studies (ontsluiting bibliotheeksystemen).

Tegen eind 2009 wordt een geoloket uitgebouwd met informatie per waterlichaam over de waterbeheerder, de milieudoelstellingen en de eventuele afwijkingen.

Ter onderbouwing van de stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's komt er bijkomend onderzoek naar de invloed van klimaatverandering op watersystemen, zowel m.b.t. de watervoorraden en de hoogwaterproblematiek als naar de samenstelling van de ecosystemen.

Projecten

Het project 'Planning integraal waterbeleid' wordt met het plan verlengd.

Gezien zowel de opgezette structuren als de planning zelf nog voor de eerste maal de volledige cyclus doorlopen (tot en met 2015), is het logisch om het project verder te zetten voor (minstens) de duur

van MINA-plan 3+. Omwille van de transparantie wordt de uitwerking van het instrument Watertoets onder dit project gerapporteerd i.p.v. onder het project 'Integratie Waterbeleid'.

Prioriteiten

De deelbekkenbeheerplannen (vanaf 2008 in uitvoering) worden aan de prioriteiten voor de periode 2008-2010 toegevoegd. Volgens het DIW maken de deelbekkenbeheerplannen immers integraal deel uit van de bekkenbeheerplannen.

Het Vlaamse Gewest ondernam ook een aantal acties voor de financiering van de uitvoering van de deelbekkenbeheerplannen. Een nieuw subsidiebesluit is in opmaak.

9.2 Verontreiniging van oppervlaktewater

9.2.1 Doelstellingen

Alle plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode: drie doelstellingen worden uitgesteld, één wordt omgevormd tot een richtinggevende en een andere wordt toegevoegd in functie van de opvolgbaarheid.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
Het aantal meetplaatsen dat voldoet aan de basiskwaliteit voor biochemisch zuurstofverbruik (BZV) verhogen tot 66%	2010 - Het aantal meetplaatsen dat voldoet aan de basiskwaliteit voor biochemisch zuurstofverbruik (BZV) verhogen tot 66%
Bron: afgeleid uit kaderrichtlijn Water decreet Integraal Waterbeleid, VLAREM II, Waterbeleidsnota	

Indicator	Trend	Doelbereik
Percentage meetplaatsen van het oppervlaktewatermeetnet dat voldoet aan de basiskwaliteit voor BZV	++	86% (2005)

Het aantal meetplaatsen dat in 2005 voldeed aan de basiskwaliteit voor BZV bedroeg 57%. De evolutie van de laatste 10 jaar wijst op een aanzienlijke verbetering, maar met sterke schommelingen per meetjaar. Of de doelstelling in 2007 zal gehaald worden, blijft daarom onzeker. Gezien aan het begin van de planperiode het aantal meetplaatsen dat aan de gewenste kwaliteit voldeed reeds 41% bedroeg, is dus maar 16% van de verhoopte bijkomende 25% gerealiseerd. De komende periode bevat twee belangrijke mijlpalen relevant voor het behalen van een bepaalde oppervlaktewaterkwaliteit (cf. Integraal Waterbeleid). In het kader van het vastleggen van de milieudoelstellingen zal de BZV-indicator waarschijnlijk vervangen worden door ecologisch zinnigere parameters zoals bv. DOC/TOC (dissolved/total organic carbon); BZV is immers in de eerste plaats een afvalwaterparameter. Daarnaast leggen de stroomgebiedbeheerplannen en bijhorende maatregelenprogramma's in 2009 vast welke maatregelen hiervoor nodig zijn en waar minder strenge doelstellingen of uitstel noodzakelijk zijn.

Het heeft weinig zin om via de verlenging van het MINA-plan 3 op deze beslissingen een voorafname te doen. De bestaande plandoelstelling wordt bijgevolg vooruitgeschoven.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Het aantal meetplaatsen dat voldoet aan de basiskwaliteit voor biologische kwaliteitsnorm verhogen tot 40%	2010 - Het aantal meetplaatsen dat voldoet aan de basiskwaliteit voor biologische kwaliteitsnorm verhogen tot 40%
Bron: afgeleid uit kaderrichtlijn Water decreet Integraal Waterbeleid, VLAREM II, Waterbeleidsnota	

Indicator	Trend	Doelbereik
Percentage meetplaatsen van het oppervlaktewatermeetnet met een	+	75%

*BBI-score van ten minste 7**(2005)*

Tot 2001 schommelde het percentage al enige jaren rond 25%. Sinds 2002, en ook in 2005, voldoet ongeveer 30% van de meetplaatsen aan de biologische kwaliteitsnorm. De doelstelling van 40% zal hoogstwaarschijnlijk niet gehaald worden. Van de geplande 15% winst werd dus maar 5% bereikt.

Net zoals voor BZV zal ook deze plandoelstelling beïnvloed worden door de beslissing inzake milieudoelstellingen en de stroomgebiedbeheerplannen en bijhorende maatregelenprogramma's. Specifiek voor de BBI is voorzien dat deze zal vervangen (moeten) worden door de nieuwe indicator voor macro-invertebraten MMIF (MultiMetric Index Flanders). Hierbij dienen echter de klassengrenzen opgetrokken te worden als gevolg van een Europese interkalibratieoefening, gericht op de vergelijkbaarheid tussen de indicatoren van de verschillende lidstaten. Als gevolg hiervan zal het beeld voor Vlaanderen dus negatiever worden (naar schatting 1 op de 6 meetplaatsen zal voldoen aan de MMIF).

De bestaande plandoelstelling wordt daarom vooruitgeschoven.

Plandoelstelling (MINA 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)	Indicator (nieuw)
Op maximaal 25% van de meetplaatsen met een goede of zeer goede biologische kwaliteit (situatie 2001) is de toestand verslechterd in 2007	De biologische kwaliteit van de meetplaatsen mag niet verslechteren *	Percentage van de goede meetplaatsen waar de biologische kwaliteit (BBI) niet is verslechterd, vergeleken op jaarbasis Percentage van alle meetplaatsen waar de biologische kwaliteit (BBI) niet is verslechterd, vergeleken op jaarbasis
	Bron: decreet Integraal Waterbeleid	

** Voorgesteld wordt om deze doelstelling om te vormen tot een stand-still onder voorwaarden. Het DIW stelt immers uitdrukkelijk dat het beleid het voorkomen van de verdere achteruitgang moet beogen en dat de bestaande toestand van het oppervlaktewater en het grondwater in geen geval mag achteruitgaan, behoudens tijdelijke achteruitgang door externe factoren (bv. overstromingen) dan wel achteruitgang ten gevolge van werken van groot maatschappelijk belang zoals drinkwater, scheepvaart, ...*

Van de 109 meetplaatsen die in 2001 een goede of zeer goede kwaliteit hadden en die in 2005 opnieuw bemonsterd zijn, waren er 7 (6%) die significant lager (minimaal twee indexpunten) scoorden dan in 2001. Indien dit behouden kan worden, wordt de oude doelstelling dus ruimschoots gehaald.

Deze plandoelstelling is momenteel echter geformuleerd als een eenmalige vergelijking tussen 2001 en 2007, en daarmee weinig bruikbaar voor een regelmatige sturing en evaluatie van het beleid. Een aanpassing in functie van de einddatum is dus weinig zinvol. Bovendien zal de parameter BBI in de nabije toekomst vervangen worden als onderdeel van de aanpassing van de milieudoelstellingen voor oppervlaktewater. Daarom wordt voorgesteld om de gewijzigde plandoelstelling op te volgen via 2 nieuwe indicatoren, te berekenen op jaarbasis.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Verhogen van de zuiveringsgraad huishoudens tot 80%	2010 - Verhogen van de zuiveringsgraad huishoudens tot 80%
Bron: afgeleid uit richtlijn Stedelijk Afvalwater VLAREM II en kaderrichtlijn Water	

Indicator	Trend	Doelbereik
Zuiveringsgraad van de huishoudens	+	81%

(percentage inwoners aangesloten op een operationele openbare zuiveringsinstallatie) (2005)

De (collectieve) zuiveringsgraad is de mate waarin huishoudelijk afvalwater, dat via rioleringen wordt ingezameld, gezuiverd wordt via een collectieve zuivering (RWZI, KWZI). De zuiveringsgraad neemt gestaag toe; eind 2005 bedroeg deze 64,4%. Van de geplande 23% vooruitgang (in 2001 bedroeg de zuiveringsgraad immers 57%) werd dus nog maar 7,4% bereikt. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat de doelstelling in 2007 zal gehaald worden.

Wanneer geen aansluiting op de collectieve zuiveringsinfrastructuur is voorzien, dient huishoudelijk afvalwater gezuiverd te worden via een IBA (Individuele Behandelingsinstallatie voor Afvalwater). Hiervoor is echter nog geen indicator-tijdreeks beschikbaar.

Aangezien de plandoelstelling past in twee Europese verplichtingen (Richtlijn Stedelijk Afvalwater en KRW) is het aangewezen deze niet te verlaten. Bovendien zal, naar aanleiding van de zoneringsplannen, in de nabije toekomst vastgelegd worden waar collectieve zuivering voorzien wordt en waar een lokale of individuele aanpak aangewezen is. In functie hiervan zal de (globale) schatting van 80% genuanceerd worden. Het is immers nooit de bedoeling geweest om een zuiveringsgraad van 100% te behalen; zowel vanuit financieel oogpunt als vanuit ecologisch standpunt is dit niet wenselijk (buitensporig duur en omwille van schade door aanleg en werking van een dergelijk stelsel). Inmiddels kan een bijkomende doelstelling m.b.t. de 'aansluitingsgraad' een nauwkeurigere opvolging van de gewestelijke engagementen toelaten. De 'aansluitingsgraad' is de mate waarin de rioleringen, die het Gewest via bovengemeentelijke investerings- en optimalisatieprogramma's gepland heeft om op een RWZI aan te sluiten, ook effectief aangesloten zijn. Voor Vlaanderen bedraagt deze 79,6% (medio 2006).

Voor de opvolging van de gemeentelijke inspanningen wordt in Vlaanderen (o.a. MIRA) de indicator "uitvoeringsgraad rioleringen" gebruikt. Deze omvat het aantal inwoners waarvan het afvalwater vandaag op de riolering is aangesloten ten opzichte van het aantal inwoners dat door de gemeente voorzien werd om aangesloten te worden. De indicator weerspiegelt dus de inspanningen van de gemeenten om het huishoudelijk afvalwater in te zamelen. Momenteel is de berekening gebaseerd op de oude TRP's (Totaal RioleringsPlan) in afwachting van de afwerking van de zoneringsplannen (2007-2008). De uitvoeringsgraad in Vlaanderen bedraagt eind 2006 91,8 %.

Voor de opvolging van de verplichte individuele behandeling (IBA's) zal een aparte indicator ontwikkeld worden.

Plandoelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
Verhogen van de aansluitingsgraad tot 100 % in 2010	Aansluitingsgraad: de mate waarin geplande collectieve zuiveringen (Investerings- en Optimalisatieprogramma's) uitgevoerd zijn, uitgedrukt via % inwoners
Bron: richtlijn Stedelijk Afvalwater	
Bron: VLAREM II	

9.2.2 Maatregelen en instrumenten

Maatregelen

Sinds de vaststelling van het MINA-plan 3 werd volgende bijkomende maatregel opgestart:

Nieuwe maatregel (2003-2007)
Ontwikkelen coherente beleidsvisie inzake septisch materiaal en saneringsaanpak RWZI-influent

Deze maatregel werd opgestart omdat een aantal vergunningsherzienningsprogramma's ook een invloed hebben op de toevoer van gevaarlijke stoffen naar de RWZI:

- het Reductieprogramma 2005, dat uitvoering geeft aan de Richtlijn Lozing Gevaarlijke Stoffen;
- de IPPC-richtlijn;
- het besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de regels inzake contractuele sanering van bedrijfsafvalwater op een openbare rioolwaterzuiveringsinstallatie

Investerings- en optimalisatieprogramma's voor bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur

In functie van de veroordeling voor de Richtlijn Stedelijk Afvalwater werd een inhaaloperatie op touw gezet onder de titel ERSA-P. De resultaten van de ERSA-P-projecten zijn duidelijk merkbaar. Ze worden dan ook verdergezet. De ERSA-P-bis (agglomeraties tot 10.000 IE) zijn pas opgestart en komen stilaan op kruissnelheid.

Ondanks de geboekte vooruitgang behoort Vlaanderen nog steeds tot de achterblijvers in Europa en werd het Vlaamse Gewest op 8 juli 2004 in kader van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater veroordeeld voor de situatie in de grote agglomeraties. De ERSA-P-actie is gericht op de agglomeraties waar de RWZI nog ontbreekt en/of waar onvoldoende zuiveringsgraad is gerealiseerd. Om de beoogde uitvoeringstermijn van eind 2008 te behalen zullen, gelet op de stand van zaken, nog bijkomende acties nodig zijn.

Omdat op 31 december 2005 ook de termijn voor de agglomeraties tussen 2.000 en 10.000 IE verviel, werd in augustus 2005 een gelijkaardige actie gestart voor de agglomeraties tussen 2.000 en 10.000 IE (ERSA-P-bis). Voor dit onderdeel is nog geen inbreukprocedure opgestart door Europa.

Een verdere realisatie van investerings- en optimalisatieprogramma's dringt zich sterk op om de doelstellingen van de KRW te halen. Door een verdere optimalisatie van de waterzuiverings- en rioleringsinfrastructuur (o.a. de aanleg van gescheiden rioleringsstelsel, de uitbreiding van RWZI's met nutriëntverwijdering) en de verdere aansluiting van inwoners op RWZI's kan nog een ruime milieuwinst geboekt worden. Hierbij zal de nodige aandacht worden besteed aan het onroerend erfgoed (zie ook bij het thema 'Bodem'). Tenslotte dient in landelijke gebieden het afvalwater gezuiverd te worden door ofwel kleinschalige zuiveringsinstallaties, ofwel individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater.

Ook de OESO pleitte recent (cfr. Conclusions and Recommendations in 'OECD (2007) Environmental Performance Reviews: Belgium') voor het behoud van de huidige versnelde bouw van de afvalwaterinfrastructuur, waarbij ook het bestaande rioolnet verbeterd kan worden, en een versnelling van de voorziening van afvalwaterzuivering voor alle woningen die niet op openbare systemen zijn aangesloten.

Optimalisatie huidige zone-indeling

Er wordt verder gewerkt aan de vaststelling van de zoneringsplannen. De procedure voorziet in een voorontwerp, een ontwerp gevolgd door een openbaar onderzoek en tenslotte een bekrachtiging van het definitieve plan door de minister. De eerste definitieve zoneringsplannen worden verwacht tegen einde 2007.

Op 10 maart 2006 keurde de Vlaamse Regering het besluit inzake de vaststelling van de regels voor de scheiding tussen de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsverplichting en de vaststelling van de zoneringsplannen goed. De zoneringsplannen geven aan in welke zones in een gemeente het economisch voordelig is om een riolering aan te leggen en waar het aangewezen is om een individuele behandeling voor afvalwater (IBA) te plaatsen. Doel is om duidelijkheid te creëren naar de burger en de gemeenten over de wijze van inzameling, transport en zuivering van het huishoudelijk afvalwater. De officiële verzending van de voorontwerpen vond plaats tussen begin september 2006 en eind februari 2007.

De definitieve zoneringsplannen dienen als basis voor een gebiedsdekkend uitvoeringsplan dat de prioritering en timing van alle projecten vastlegt evenals de verantwoordelijkheid ervoor van het Gewest dan wel de gemeente. De opmaak van het uitvoeringsplan wordt eerst toegepast op 12 proefgemeenten.

Na de aanpassing van VLAREM II aan de nieuwe reglementering van de zoneringsplannen voor de afkoppeling van hemelwater en de bouw van IBA's (2007) moet er aandacht zijn voor de handhaving van deze reglementering en meer garanties op de goede werking van de IBA's. In dit kader zal overleg plaatsvinden met de gemeenten, de drinkwaterbedrijven en de intercommunales voor het uitwerken van praktische richtlijnen.

Tenslotte komt er verdere uitbouw van het economisch toezicht (VMM) via o.a. normering en benchmarking teneinde de kostenefficiëntie van de verschillende actoren te meten.

Resultaatverbintenis Aquafin NV

Het addendum bij de overeenkomst (mei 2005) zorgde er voor dat de NV Aquafin naast het bouwrisico nu ook het exploitatierisico draagt. De winst van de NV Aquafin hangt nu gedeeltelijk af van de effluentresultaten. Tevens werd de financiering veilig gesteld.

Om een volgende stap in de resultaatsverbintenis mogelijk te maken, wordt het indicatorenkader voor de evaluatie van de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur uitgewerkt en verfijnd.

Vergunningen lozingen bedrijfsafvalwater

Enerzijds wordt prioriteit gegeven aan de uitvoering van het Reductieprogramma Lozing Gevaarlijke Stoffen 2005, meer bepaald aan het uitwerken van een ontwerp tot aanpassing van de milieukwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen inclusief de link met de afvalwaternormering, een concrete uitwerking van de individuele aanpassingen van de vergunningen en een prioritering en tot slot het verder gebruik van ecotoxiciteits-parameters in complexe vergunningsdossiers tezamen met het op punt stellen van andere effectgerichte screeningmethodieken.

Anderzijds zullen de sectorale lozingsvoorwaarden herzien worden steunend op o.a. de Europese BREF-documenten (BBT-referentiedocumenten) en eigen Vlaamse BBT-studies. De BREF-documenten zullen vertaald worden in Vlaamse BBT-studies.

Optimalisatie werking RWZI's

Bovenop de effluentnormen zoals vastgelegd in bestaande regelgeving en in de respectieve milieuvergunningen van de RWZI's, willen we komen tot een optimalisatie van het functioneren van de RWZI's via een resultaatgerichte beheersovereenkomst met Aquafin NV. De verdunnings- en overstortproblematiek worden aangepakt.

Binnen de CIW wordt een knelpunteninventarisatie en een opvolgingsrapportering voorbereid, waarin wordt aangegeven welke actoren welke maatregelen dienen te treffen om de hydraulische verstoring van de RWZI op te heffen. Daarnaast zal er gewerkt worden aan een optimalisatie van de stedenbouwkundige verordening hemelwater, een geactualiseerde Code van goede praktijk voor de aanleg van openbare riolen en individuele voorbehandelinginstallaties en een gestructureerd calamiteitenbeleid.

Op basis van de nieuwe ministeriële omzendbrief, het uitvoeringsbesluit van 21/10/2005 en het programmadecreet van 24/12/2004 kunnen bedrijven voor de sanering van hun afvalwater contracten met Aquafin NV afsluiten. Verder wordt een oplossing geboden voor de gemeenschappelijke aanpak van gescheiden riolering en buffercapaciteit op industrieterreinen. Sinds 2006 wordt deze aanpak systematisch in praktijk omgezet, zowel in het kader van de contractaanpak als in het kader van milieuvergunningen.

De aanleg van het gemeentelijke rioleringsnet en van gemeentelijke kleinschalige waterzuiveringsinstallaties is voor veel gemeenten een zware last. In de begroting worden extra middelen voorzien voor subsidies voor de aanleg van gemeentelijke rioleringen (25 mio € extra in Begroting 2008).

Sturing in functie van de draagkracht

De stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's, die eind 2008 in openbaar onderzoek gaan, zullen zich ook op milieuvergunningen moeten richten.

Heffingen afvalwater

Er zal voorbereidend werk gebeuren om het afvalwaterheffingssysteem voor oppervlaktewater- en rioolozers aan te passen en te vereenvoudigen (cfr. de afspraak in het Regeerakkoord om milieuheffingen op te splitsen in fiscaal aftrekbare retributies en regulerende heffingen en met oog op de implementatie van de redelijke kostenterugwinning, opgelegd in de kaderrichtlijn Water).

Rioollozende bedrijven die aangesloten zijn op een openbaar waterdistributienetwerk betalen sinds de reorganisatie van de watersector in 2005 een saneringsbijdrage (bovengemeentelijk en eventueel gemeentelijk) aan de drinkwatermaatschappij. Bedrijven die geheel of gedeeltelijk in hun eigen waterwinning voorzien en lozen op RWZI kunnen dan weer voor de sanering van hun bedrijfsafvalwater afkomstig van de eigen waterwinning een contract afsluiten met Aquafin NV. Na het afsluiten van zo'n contract kunnen de kosten rechtstreeks doorgerekend worden aan de betrokken bedrijven via een vergoeding.

De bovengemeentelijke bijdrage aangerekend door de drinkwatermaatschappijen en de vergoeding aangerekend door Aquafin NV worden in mindering gebracht van de heffing (exclusief BTW).

De bedrijven die op oppervlaktewater lozen blijven een regulerende heffing betalen.

Indien bedrijven niet over afvalwatermetingen beschikken wordt de heffing bepaald op basis van omzettingsscoëfficiënten, welke per sector de graad van vervuiling aangeven. Momenteel loopt een studie over deze coëfficiënten die sinds hun invoering in 1991 nog nooit werden aangepast. De studie bestaat uit twee delen: enerzijds het opmaken van een methodologie ter herberekening van de omzettingsscoëfficiënten (intussen afgerond) en anderzijds het herberekenen van de omzettingsscoëfficiënten van een aantal sectoren. Specifieke aandacht gaat hierbij naar de actuele vervuilingsgraad maar ook naar de aflijning van de sectoren (mogelijkheden voor samenvoeging, splitsing, etc.). In opvolging van deze studie zal een planning worden gemaakt om dit uit te werken voor alle relevante sectoren.

Projecten

De projecten 'Zuivering huishoudelijk afvalwater' en 'Emissiereductiebeleid bedrijfsafvalwater' worden verdergezet.

Gezien een aantal cruciale onderdelen van de oorspronkelijke planning in MINA-plan 3, dan wel de bijstellingen die sindsdien gebeurden, niet afgerond zullen zijn in 2007, wordt voorgesteld het project 'Zuivering huishoudelijk afvalwater' te verlengen tot 2010.

Gelet op de diverse betrokkenen en nog geplande initiatieven wordt voorgesteld het project 'Emissiereductiebeleid bedrijfsafvalwater' eveneens te verlengen tot 2010. De focus zal vooral liggen op de werking van de openbare zuiveringsinfrastructuur met bijzondere aandacht voor de verdunningsproblematiek en op de actualisatie van de regelgeving.

9.3 Verdroging

9.3.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstellingen blijven ongewijzigd.

- *Het zoveel mogelijk behouden en herstellen (tot op nader te bepalen of van toepassing zijnde referentieniveaus) van de natuurlijke werking van watersystemen en van de hydromorfologische structuur (met uitzondering van kunstmatige waterlichamen) en de goede kwantitatieve toestand van oppervlaktewaterlichamen*
- *Bereiken van een gewenste grondwaterstand en een evenwicht tussen onttrekkingen (inbegrepen de natuurlijke afvoer) en aanvulling van grondwater in elk grondwaterlichaam, die voldoen aan de door de Vlaamse Regering vastgestelde milieukwantiteitsnormen voor het betreffende grondwaterlichaam*

Nagenoeg alle plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode. In een aantal gevallen wordt de doelstelling uitgesteld, in andere gevallen wordt de doelstelling aangescherpt in functie van het lopende beleid. Er worden ook nieuwe plandoelstellingen toegevoegd.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
Verbeteren van de structuurkwaliteit van de waterlopen
Bron: kaderrichtlijn Water

Bron: decreet Integraal Waterbeleid

Zie plandoelstellingen onder het subthema 'Verontreiniging van oppervlaktewater' voor de motivatie van de verlenging van de doelstelling tot 2010; op het gebied van nieuwe indicatoren en normering worden de beslissingen van de Vlaamse Regering in 2008 en 2009 afgewacht. Niettemin wordt intussen, in kader van de opvolgbaarheid, een meer outputgerichte doelstelling toegevoegd.

Plandoelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
Gemiddeld 6 km per jaar structuurherstel voor waterlopen van eerste categorie via ecologische herinrichting	Aantal km waterlopen van eerste categorie dat ecologisch heringericht werd met inbegrip van structuurherstel, gemiddelde over 3 jaren

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Bijkomend beschermen van 200 ha oeverzones (waarvan minstens 50% via verwerving)	2010 - Bijkomend beschermen van 400 ha oeverzones (waarvan minstens 25% via verwerving) ten opzichte van 2002

Indicator	Trend	Doelbereik
Oppervlakte oeverzones via aankoop	n.v.t.	47% (2004)
Oppervlakte oeverzones via beheersovereenkomsten	n.v.t.	>100% (2004)

Tussen 2003 en 2006 werden voor een oppervlakte van 246 ha beheersovereenkomsten perceelsranden langs waterlopen afgesloten, wat het totaal in 2006 op 421 ha brengt. De oppervlakte oeverzone via aankoop (getekende onteigeningsbesluiten) bedraagt intussen 47 ha. De doelstelling van 200 ha oeverzone is gehaald. De bescherming gebeurt echter vooral via beheersovereenkomsten; d.w.z. de 50% verwerving wordt niet gehaald.

Voorgesteld wordt om de bestaande inspanningen verder te zetten en de doelstelling overeenkomstig aan te passen. De aankopen zijn specifiek gerelateerd aan de grondverwervingen noodzakelijk voor de ecologische herinrichtingen; hun aandeel wordt daarom verminderd.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Waterpeil watervoerende lagen blijft minstens status quo	2010 - Waterpeil watervoerende lagen blijft minstens status quo
Bron: kaderrichtlijn Water	
Bron: decreet Integraal Waterbeleid	

Indicator	Trend	Doelbereik
Waterpeil watervoerende lagen	n.v.t.	55% (2006)

In 45% van de meetputten werd in de periode 2003-2006 een lichte daling van het grondwaterpeil opgetekend waardoor de doelstelling van status quo niet werd bereikt. Een duidelijke negatieve trend blijft er voor de Sokkel. De diepte van de depressietrechter van de Sokkel neemt niet meer toe, de grootte wel. In het Landenlaan zijn er nog peildalingen. Ook voor het Oligoceen-aquifersysteem in het oosten van Vlaanderen is er een duidelijk negatieve trend. Voor de Kolenkalk is het peil stijgend op korte termijn.

Zie vorige plandoelstelling voor motivatie van de verlenging van de doelstelling tot 2010. Aangezien de doelstelling nog niet gehaald werd en maar een gedeelte ondervangt van de "goede toestand", is het aangewezen deze (minimum)doelstelling te verlengen.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Afname drinkwatergebruik bij bevolking tot 215 mio m ³	2010 - Afname drinkwatergebruik bij bevolking tot 215 mio m³
Bron: Waterbeleidsnota	

Indicator	Trend	Doelbereik
Drinkwatergebruik huishoudens	+/-	52%

(2003)

In 2003 gebruikte de bevolking ca. 222 miljoen m³ leidingwater (101 liter/inw.dag). Het drinkwaterverbruik vertoonde in de periode 2000-2003 geen duidelijke trend. De doelstelling wordt vermoedelijk niet gehaald.

Aangezien een verdere daling van het watergebruik doelstelling blijft van de Vlaamse Regering (cf. Beleidsnota Leefmilieu) en in afwachting van nadere beslissingen in 2009 (cf. Stroomgebiedbeheerplannen), wordt er van uitgegaan dat de bestaande inspanningen voor sensibilisatie, duurzaam bouwen etc. verdergezet worden.

Opmerking: de term "gebruik" doelt enkel op de netto-afnames van het watersysteem door de doelgroep (bv. watervolumes die door bedrijven in interne kringlopen gebruikt worden vallen buiten beschouwing).

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Stijging hemelwatergebruik bij bevolking tot 30 mio m ³	2010 - Stijging hemelwatergebruik bij bevolking met 5 mio m ³ t.o.v. 2007
Bron: Waterbeleidsnota	

Indicator	Trend	Doelbereik
Hemelwatergebruik huishoudens	+/-	86%

Het hemelwatergebruik bedroeg in 1999 ca. 19,3 miljoen m³. Voor 2003 werd een waarde van 26 miljoen m³ geschat. Recentere cijfers zijn niet voorhanden en kunnen enkel verzameld worden via grootschalige bevragingen (cf. NIS). Op basis van deze schattingen lijkt de doelstelling haalbaar.

Een gescheiden opvang en vervolgens nuttig gebruik van hemelwater biedt voordelen zowel qua beperking drink- en grondwatergebruik als beheersing van wateroverlast. Deze aanpak dient dus verder aangemoedigd te worden.

De inzameling van hemelwatergebruikscijfers is niet eenvoudig. Om een correcte evaluatie te kunnen maken in 2009 dienen inspanningen geleverd te worden om voldoende cijfermateriaal te bekomen. Omwille van de onzekerheid rond de huidige gebruikgegevens wordt de aangepaste plandoelstelling alvast relatief t.o.v. 2007 te verwoord.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Afname industrieel watergebruik (exclusief koelwater) tot 430 mio m ³	2010 - Beperking industrieel watergebruik (exclusief koelwater) tot 350 mio m ³
Bron: Waterbeleidsnota	

Indicator	Trend	Doelbereik
Watergebruik industrie	+/-	160%
		(2003)

Het industriële watergebruik exclusief koelwater bedroeg 452 miljoen m³ in 1997. Prognoses in 2002 wezen op een industrieel watergebruik van 417 miljoen m³ in 2010. Uit recenter cijfermateriaal blijkt echter dat het gebruik zich sinds 2001 stabiliseert rond 350 miljoen m³. De doelstelling was dus al gehaald in 2003. Dit cijfer wordt behouden in afwachting van verdere verfijning in de stroomgebiedsbeheersplannen.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Afname watergebruik landbouw tot 43 mio m ³	2010 - Afname watergebruik landbouw tot 43 mio m ³
Vlaams: Waterbeleidsnota	

Indicator	Trend	Doelbereik
Watergebruik landbouw	n.v.t.	n.v.t.

In 1999 gebruikte de landbouwsector 50,5 miljoen m³ water. Er zijn geen recentere gegevens beschikbaar zodat deze doelstelling niet kan geëvalueerd worden.

Om een correcte evaluatie te kunnen maken in 2009 dient tegen 2008 de nodige inspanning geleverd te worden om voldoende cijfermateriaal te bekomen.

9.3.2 Maatregelen en instrumenten

Maatregelen

Natuurlijke werking en structuur beschermen, herstellen en verbeteren

Acties en investeringen, vermeld in de bekkenbeheerplannen, krijgen bijzondere aandacht. Een overzicht van de verschillende concrete projecten wordt jaarlijks in de MJP's gegeven. Met het oog op de lokale waterbeheerprojecten zullen vanuit het Vlaamse Gewest initiatieven worden genomen om de polders en wateringen te herwaarderen/reorganiseren.

De bescherming en het herstel van de watervoorraden

Het grondwaterheffingenbeleid zal verder gedifferentieerd worden met een laag- en gebiedsfactor. Het vergunningenbeleid verloopt aangepast aan de toestand van het grondwaterlichaam. De recent ontwikkelde indicator zal verder opgevolgd en verfijnd worden.

In 2006 zijn verschillende watervoerende grondwaterlagen bij besluit vastgelegd. Voor twee overgeëxploiteerde lagen zijn er ondertussen ook aangepaste gebieds- en laagfactoren ingevoerd in de grondwaterheffingsformule. De stroomgebiedanalyse uit 2005 duidde echter nog andere lagen aan die onder druk staan. Ook voor deze lagen wordt een aangepaste gebieds- en laagfactor uitgewerkt.

Vereenvoudiging van de beheersstructuren voor de waterlopen

Vanuit het Vlaamse Gewest zullen initiatieven worden genomen om de polders en wateringen te reorganiseren en de rol ervan te herdefiniëren met oog op een effectief en efficiënt integraal waterbeleid en met aandacht voor evenwaardige participatie van alle relevante actoren. Mogelijke fusies of gebiedsuitbreidingen worden onderzocht en waar zinvol doorgevoerd. De aanzet voor de decretale aanpassingen van de wetten op Polders en wateringen en het uitwerken van een type huishoudelijk reglement zijn gepland voor 2008.

Duurzaam watergebruik

Het project 'Strategische visie watervoorziening en watergebruik' wordt eind 2007 afgerond. In samenspraak met de sectoren wordt dit vertaald naar het operationele beheer van oppervlaktewater en grondwater.

Via de Samenwerkingsovereenkomst, mediacampagnes, het Waterloket, acties rond duurzaam bouwen, de gewestelijke stedenbouwkundige verordening hemelwater, een afgestemd heffingen- en vergunningenbeleid voor de grondwaterwinningen, raakt het duurzame watergebruik geïmplementeerd in Vlaanderen

Prioriteiten

'Vereenvoudiging van de beheersstructuren voor de waterlopen' wordt toegevoegd aan de prioriteiten voor de periode 2008-2010. De andere prioriteiten worden behouden.

10 Hinder

Dit hoofdstuk is de globale koepel voor de specifieke hinderthema's geluid, geur en licht. De specifieke doelstellingen volgen bij elk thema.

Het accent binnen dit hoofdstuk ligt op het Schriftelijk Leefomgevingsonderzoek (SLO) en het Milieuklachten Registratie- en Opgvolgingsysteem (MKROS). Begin 2008 wordt een derde SLO

uitgevoerd. Vanaf 2008 kan ook gerapporteerd worden over de meldingen van milieuhinder, die via MKROS worden geregistreerd.

Het project 'Integratie hinderbeleid' wordt stopgezet in 2007. De opmaak van een milieuzoneringsinstrument werd voorbereid in het project 'Integratie hinderbeleid'. Door het wegvallen van het project wordt dit nu een maatregel op zich.

De inhoud van het project wordt verder gezet en opgenomen in nieuwe en/of bestaande maatregelen binnen het kader van de bestaande thema's 'Verstoring door geur' (uitwerken visiedocument) en 'Verstoring door geluid' (geluidsisolatienormen uitwerken en toepassen, EU-richtlijn omgevingslawaaï invoeren en uitvoering voorbereiden, juridisch kader geluid herwerken). Hierbij zal overleg met het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening worden gevoerd.

Nieuwe maatregel (2008-2010)

Evaluëren op welke wijze principes van milieuzonering voor hinderlijke inrichtingen op bedrijventerreinen al dan niet binnen ruimtelijkeorderingsprocessen en -plannen opgenomen kunnen worden.

Doel van dit onderzoek is tweeledig en moet enerzijds uitsluitel geven over welke elementen van milieuzonering binnen het ruimtelijke orderingsinstrumentarium opgenomen kunnen worden en anderzijds aangeven welke elementen uitgewerkt moeten worden via bestaande of nieuw te ontwikkelen instrumenten vanuit de milieuregelgeving.

Finaliteit is dat aangegeven wordt hoe binnen ruimtelijke planningsprocessen voor bijkomende bedrijventerreinen concrete elementen vanuit milieuzonering ingebracht kunnen worden in de ruimtelijke afweging van verschillende locatiealternatieven. Voor ruimtelijke plannen die onderheven zijn aan de plan-MER plicht wordt onderzocht op welke wijze de weerhouden milieuzoneringscriteria opgenomen kunnen worden in de plan-MER voor deze processen en hoe hierbij het integratiespoor gevolgd kan worden. Op die manier moet duidelijk worden hoe bepaalde milieuhinderaspecten (geluid, geur, stof, ...) naast andere aspecten al dan niet concreet in rekening gebracht kunnen worden bij de planologische besluitvorming.

In tweede instantie moet onderzocht worden welke elementen vanuit milieuzonering vervolgens een vertaling kunnen krijgen in de stedenbouwkundige voorschriften van de ruimtelijke uitvoeringsplannen en welke elementen niet tot de ruimtelijke ordening behoren en uitgewerkt moeten worden binnen via de sectorale milieuregelgeving, conform de uitgangspunten van artikel 38 van het decreet ruimtelijke ordening. Uitgangspunt daarbij is dat de uitspraken in ruimtelijke uitvoeringsplannen zich beperken tot het domein van de ruimtelijke ordening. Ruimtelijke ordening weegt vanuit een ruimtelijke visie de aanspraken van de diverse sectoren en functies af. Met die afweging als uitgangspunt doet zij uitspraken over de locatie, de scheiding en de vermenging van functies en activiteiten. Zij brengt daarbij ook de impact van functies en activiteiten in rekening en de relaties ertussen. Ruimtelijke ordening doet geen uitspraken over onderwerpen die niet ruimtelijke bepalend zijn en behoren tot de bevoegdheid van andere beleidsdomeinen.

Daarnaast moet een grondige evaluatie gemaakt worden van de rechtstreekse en onrechtstreekse effecten van generieke afstandsregels vanuit het milieubeleid op de ruimtelijke ordening. De mogelijke strijdigheden tussen enerzijds een beleid van milieuzonering en anderzijds een ruimtelijk orderingsbeleid dat een gedeconcentreerde bundeling van functies en activiteiten nastreeft, moeten daarbij in kaart worden gebracht en desgevallend kunnen vanuit deze evaluatie een aantal verbeteringsvoorstellen geformuleerd worden.

Het departement RWO zal dit onderzoek, in samenwerking met het departement LNE, trekken. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan geëvalueerd worden in hoeverre het zinvol is verdere richtlijnen m.b.t. milieuzonering uit te werken.

10.1 Verstoring door geluid

10.1.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstellingen blijven ongewijzigd. Na de opmaak van de actieplannen in het kader van de Europese richtlijn 2002/49/EG i.v.m. omgevingslawaaï worden de langetermijndoelstellingen, indien nodig, aangepast aan deze nieuwe inzichten. Hierbij zal o.a. rekening worden gehouden met het geluid afkomstig van weg- en spoorverkeer, luchthavens en stadslawaai.

- *Percentage potentieel ernstig gehinderden door geluid, rekening houdend met het verschil in hinder veroorzaakt door verschillende types geluidsbronnen, verminderen tot maximaal 10% van de totale bevolking in Vlaanderen;*
- *Percentage van de totale bevolking dat blootgesteld wordt aan wegverkeerslawaaï (LAeq > 65 dB(A)) overdag buiten voor de gevel van de woning reduceren tot ten hoogste 15% van de bevolking tegen 2020.*

Beide plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstelling (MINA 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
In 2007 ligt het aantal potentieel ernstig gehinderden door geluid niet hoger dan 15% van de bevolking.	In 2010 ligt het aantal potentieel ernstig gehinderden door geluid niet hoger dan 15% van de bevolking.

Indicator	Trend	Doelbereik
Aantal potentieel ernstig gehinderden door geluid	+/-	0% (2004)

Het percentage van de bevolking dat potentieel ernstig gehinderd wordt door geluid bedraagt ongeveer 18%. Dit cijfer is onveranderd gebleven gedurende de planperiode en verschilt ook niet beduidend van de jaren voordien. Er is geen duidelijke trend waar te nemen, maar het aantal gehinderden is in ieder geval niet verminderd. Omdat het huidige aantal potentieel ernstig gehinderden hoger ligt dan in 1995 (eerste meting) wordt als doelbereik 0% aangegeven. Op basis van de doelaafstand en de trend is duidelijk dat de plandoelstelling niet zal gehaald worden. Daarom wordt voorgesteld om de doelstelling vooruit te schuiven naar 2010. Ook dan wordt het bereiken van het doel moeilijk maar door de toenemende impact van de EU-richtlijn omgevingslawaaï wordt verwacht dat de trend in positieve zin zal evalueren.

Plandoelstelling (MINA 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Afspraken maken over een totale oppervlakte aan stiltegebieden van minstens 300 km ²	2010 - Afspraken maken over een totale oppervlakte aan stiltegebieden van minstens 300 km ²

Indicator	Trend	Doelbereik
Oppervlakte stiltegebied	n.v.t.	9% (2005)

Sinds 2001 is de oppervlakte stiltegebied onveranderd op 28 km² gebleven. De plandoelstelling is niet in bereik tegen eind 2007. De reden voor de trage evolutie moet gezocht worden in het ontbreken van een beleidskader. Daarom het voorstel om de plandoelstelling vooruit te schuiven naar 2010.

10.1.2 Maatregelen en instrumenten

In het kader van de strategielijn 'Beleid inzake de vermindering van hinder ten gevolge van omgevingslawaaï formuleren en uitvoeren' zal de focus liggen op de uitvoering van de EU-richtlijn Omgevingslawaaï. Tegen midden 2008 worden de eerste actieplannen in verband met de drukste wegen en spoorwegen en de grootste agglomeraties opgesteld op basis van de geluidskaarten die momenteel in opmaak zijn. Voor de luchthavens zijn de geluidskaarten beschikbaar en worden de nodige maatregelen getroffen binnen het globaal overleg in het kader van de luchthavenproblematiek.

De sector transport levert de grootste bijdrage aan de geluidsemisatie. De omvang van deze sector neemt nog jaarlijks toe. De knelpunten voor lawaai situeren zich voornamelijk ter hoogte van stadskernen en in het gebied van de Vlaamse ruit. Er wordt een kentering verwacht door de uitvoering van de richtlijn omgevingslawaai, maar pas op lange termijn.

De prioriteiten worden uitgebreid met de ontwikkeling van nieuwe stiltegebieden.

Tot op heden bestaat er geen wettelijke onderbouwing voor het stiltegebiedenbeleid. Het was dus nodig om eerst een beleidskader te scheppen waarbinnen nieuwe stiltegebieden kunnen aangeduid worden. Dit beleidskader is voorhanden in 2007 en in samenwerking met de provincies wordt gewerkt aan de realisatie van de plandoelstelling tegen 2010.

10.2 Verstoring door geur

10.2.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling blijft ongewijzigd.

- *Terugbrengen van het aantal gehinderden door geur tot 12% en het aantal ernstig gehinderden tot 0% tegen 2012.*

Alle plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstelling (MINA 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Minimaal het aantal gehinderden gelijkhouden ten opzichte van 2001	2010 - Het aantal gehinderden terugbrengen tot 15 %

Indicator	Trend	Doelbereik
Percentage door geur gehinderde burgers	n.v.t.	119% (2004)

Op basis van enquêtes werd aangetoond dat het aantal gehinderden in 2004 tot 15,4% teruggebracht was van 18,7% in 2001. Hoewel er geen meer recente gegevens bestaan, wordt aangenomen dat de doelstelling daarmee gehaald werd. Om op koers te blijven voor het halen van de langetermijndoelstelling moet in 2010 de waarde minimaal dalen tot 15%, op basis van het traject dat van 19% in 2007 (doelstelling MINA-plan 3) leidt naar doelbereik in 2012. Daarom wordt voorgesteld om de plandoelstelling bij te stellen.

Plandoelstelling (MINA 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Verminderen van het aantal ernstig gehinderden ten opzichte van 2001	2010 - Verminderen van het aantal ernstig gehinderden tot 3 %

Indicator	Trend	Doelbereik
Percentage van de bevolking ernstig tot extreem gehinderd door geur	n.v.t.	126% (2004)

Het aantal ernstig gehinderden bedroeg in 2004 nog 5,2% tegenover 7% in 2001. De doelstelling werd daarmee gehaald. Er wordt voorgesteld om deze doelstelling bij te stellen. De 3% is de waarde voor 2010 die op het traject ligt tussen 7% (2007) en 0% (2012).

Plandoelstelling (MINA 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)	Indicator (nieuw)
2007 - Verminderen van het aantal geurbronnen boven het aanvaardbaarheidsniveau	2010 - Verminderen van het aantal bronnen van structurele geurklachten verbonden aan vergunningsplichtige inrichtingen	Aantal bronnen van structurele geurklachten verbonden aan vergunningsplichtige inrichtingen

Indicator	Trend	Doelbereik
Aantal bronnen van structurele geurklachten verbonden aan vergunningsplichtige inrichtingen	n.v.t.	n.v.t.

Het aantal bronnen van geurklachten zal pas tegen het einde van 2007 correct geschat kunnen worden. Momenteel kan de trend en het doelbereik niet bepaald worden. De voorgestelde wijziging van de doelstelling is gericht op opvolging op langere termijn. In de periode 2008-2010 zal er enkel een nulmeting uitgevoerd kunnen worden, geen opvolgingsmeting. De omvorming van de doelstelling en indicator naar structurele bronnen van geurhinder gebeurt naar analogie met de prioriteitennota van de parketten. Structureel wijst daarbij op een probleem dat op regelmatige basis terugkomt zonder dat er iets is veranderd. De definitie van structurele bron van geurhinder zal moeten blijken uit de nulmeting die in deze planperiode voorzien is.

10.2.2 Maatregelen en instrumenten

De focus ligt in de komende periode op de implementatie van de instrumenten zoals geuraudit, geurbeheersplan en geurnormen, instrumenten waarrond de voorbije jaren grondig voorbereidend werk werd verricht. Op basis van verder onderzoek en overleg zal bekeken worden welke van deze instrumenten en maatregelen de beste perspectieven bieden en vanaf 2008 worden uitgevoerd.

In de periode 2003-2007 werd een visiedocument opgesteld. Dit document geeft een goed overzicht van de (beleids)context, -hiaten, realisaties, visie en de vele mogelijkheden die er zijn om geurhinder op een meer coherente, gestructureerde, brongerichte en sectorale manier aan te pakken. Op basis van een impactanalyse werd de haalbaarheid en effectiviteit van verschillende beleidsopties duidelijk gemaakt.

10.3 Verstoring door licht

10.3.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling blijft ongewijzigd.

- *Verminderen van de hemelluminantie van kunstmatige lichtbronnen, zodat ook in Vlaanderen gebieden tot stand worden gebracht waarbij de natuurlijke hemelluminantie maximaal hersteld wordt.*

Beide plandoelstellingen worden aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstelling (MINA 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Nieuwe lichtvervuiling voorkomen en bestaande lichtvervuiling verminderen	2010 - Nieuwe lichtvervuiling voorkomen en bestaande lichtvervuiling verminderen

Indicator	Trend	Doelbereik
Wordt verder ontwikkeld	n.v.t.	n.v.t.

Door het ontbreken van een goede indicator kan deze doelstelling niet opgevolgd worden, inschatting van trend en doelbereik zijn onmogelijk. Er wordt gezocht naar een nieuwe doelstelling en indicator. In tussentijd wordt deze doelstelling vooruitgeschoven naar 2010.

Richtinggevende doelstelling (MINA 3)	Richtinggevende doelstelling (gewijzigd)
In 2007 komen er geen gebieden meer voor met een kunstmatige hemelluminantie groter dan 9 keer de natuurlijke hemelluminantie (tussen 0.3 en 5u): dit is de categorie gebieden waar de kunstmatige hemelgloed	In 2010 komen er geen gebieden meer voor met een kunstmatige hemelluminantie groter dan 9 keer de natuurlijke hemelluminantie (tussen 0u30 en 5u): dit is de categorie gebieden waar de kunstmatige

nu het grootst is	hemelgloed nu het grootst is
-------------------	------------------------------

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>
<i>Totale oppervlakte van de gebieden met kunstmatige hemelluminantie meer dan 900% van de natuurlijke achtergrondstraling (tussen 0u30 en 5u)</i>	n.v.t.	n.v.t.

In 2007 werd een MIRA-studie opgestart waaruit zal blijken of het zinvol is om deze doelstelling en bijhorende indicator aan te houden. Indien niet, dient er gezocht te worden naar een nieuwe doelstelling en indicator. Het voorstel is deze doelstelling vooruit te schuiven naar 2010.

10.3.2 Maatregelen en instrumenten

In de voorbije planperiode werden acties ondernomen om overheden en actoren te sensibiliseren, bv. m.b.t. de verlichting van het publiek domein. Deze aanpak wordt de resterende planperiode verder gezet. Daarnaast wordt ook nadruk gelegd op beleidsonderbouwing. Momenteel is er een summier wetgevend kader voor de aanpak van lichthinder. Op basis van bijkomend onderzoek wordt onder andere de mogelijkheid om dit uit te breiden, in kaart gebracht.

11 Versnippering

11.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling blijft ongewijzigd.

- *Optimaliseren van de ecologische samenhang van terrestrische en aquatische biotopen in functie van het in stand houden, ontwikkelen of herstellen van leefbare (meta)populaties voor zoveel mogelijk doelsoorten*

Eén van de twee plandoelstellingen wordt aangepast aan de nieuwe planperiode.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
Bevorderen van de mogelijkheden van migratie tussen en binnen leefgebieden voor bepaalde (land)doelsoorten

De eerste plandoelstelling kan probleemloos vooruit geschoven worden naar 2010. Diverse NTMB-projecten zijn nog in uitvoering of in volle voorbereiding. Ook de verdere afbakening van het VEN/IVON zal tijdens deze periode een betekenisvolle bijdrage leveren aan de bevordering van de migratiemogelijkheden. De formulering van de plandoelstelling is echter te vaag om een goede opvolging mogelijk te maken. In het MINA-plan 4 zal dit scherper gesteld worden, zodat ook een betere opvolging van de langetermijndoelstelling mogelijk wordt.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Saneren van 75% van de bestaande vismigratieknelpunten op het netwerk van prioritaire waterlopen voor vismigratie en het zoveel mogelijk voorkomen van nieuwe knelpunten	2010 en later - Verzekeren van de vrije vismigratie op het netwerk van prioritaire waterlopen
Bron: Benelux-beschikking vismigratie, decreet Integraal Waterbeleid	Bron: kaderrichtlijn Water, Benelux-beschikking vismigratie, decreet Integraal Waterbeleid

<i>Indicator</i>	<i>Trend</i>	<i>Doelbereik</i>
<i>Percentage gesaneerde knelpunten op het netwerk van prioritaire waterlopen voor vismigratie</i>	++	16% (2005)

In de periode 2000 - 2005 werden 95 knelpunten gesaneerd waardoor een positieve trend op te tekenen valt. Anderzijds is daarmee nog maar 12% van het totaal aantal vismigratieknelpunten op het netwerk van 3.000 km prioritaire waterlopen gesaneerd (bevaarbaar en onbevaarbaar). Op de bevaarbare waterlopen is één visdoorgang in uitvoering, maar deze is nog niet watervoerend. Op de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie heeft de Vlaamse overheid 36 van de 204 (18%) herstelprojecten gerealiseerd. Op de waterlopen van tweede categorie hebben de provincies 57 van de 449 knelpunten (13%) opgelost. Op de waterlopen van derde categorie hebben de gemeenten twee van de 103 knelpunten (2%) aangepakt. Dit alles vertaalt zich naar een doelbereik van slechts 16%. Het vooropgestelde doel om 75% van de knelpunten tegen eind 2007 te saneren is niet in bereik.

Het decreet Integraal Waterbeleid (DIW) en de Benelux-beschikking stellen dat er tegen 2010 vrije vismigratie moet zijn voor alle vissoorten in alle hydrografische stroomgebieden en dat nieuwe migratieknelpunten vermeden moeten worden. Op initiatief van Vlaanderen werd de BENELUX-beschikking geëvalueerd. De algemene conclusie is dat al heel wat knelpunten weggewerkt zijn maar dat de voorziene timing niet haalbaar is en dat voorlopig gefocust zou moeten worden op de prioritaire waterlopen. Een aanpassing van de BENELUX-beschikking is voorbereid. Hierbij zal de timing afgestemd worden op de EU-KRLW (2015). Na aanpassing van de BENELUX-beschikking zal aan het Vlaams Parlement voorgesteld worden om ook het decreet Integraal Waterbeleid in die zin aan te passen. Met de voortzetting van het huidige beleid zal tegen 2010 slechts 20% van de geïnventariseerde vismigratieknelpunten (prioritaire waterlopen) gesaneerd zijn. Obstakels hierbij zijn financiële middelen, personeelscapaciteit en maatschappelijke complicaties.

11.2 Maatregelen en instrumenten

Voor de periode 2008-2010 worden enkele accentverschuivingen doorgevoerd. Voor de verdere integratie van NTMB zal als gevolg van de BBB-reorganisatie, naast het overleg met beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken, ook een gestructureerd overleg met het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening worden voorbereid en geoperationaliseerd in 2008. Dit overleg kan o.m. dienstig zijn bij de uitbouw van de ecologische infrastructuur binnen de zeehavengebieden, bij de ruimtelijke planning, waar bv. sprake is van een reeks bestemmingen 'alle werken van NTMB toegelaten' en bij stedenbouwkundige vergunningen, bv. m.b.t. de watertoets en werken in oeverzones.

Om de opvolging van de eerste plandoelstelling te verbeteren worden de maatregelen 'Opmaak van een ruimtelijke atlas versnippering voor Vlaanderen' en 'Verbetering van indicatoren voor versnippering' geaccentueerd en opgenomen bij het project 'Prioriteiten versnippering'.

De opmaak van een gebiedsdekkende atlas 'Versnippering' waarin de belangrijkste knelpunten m.b.t. versnippering worden gekarteerd en waarin prioriteit gegeven wordt in functie van haalbaarheid en effect, vormt de basis voor een betere opvolging via indicatoren. Hierbij zal vooral aandacht gaan naar een relevant afwegingskader door een verfijning van de bestaande ecosysteemkwetsbaarheidskaarten voor biotoopverlies en barrière-effect. Momenteel wordt nog teveel gefocust op de versnipperende oorzaken zoals bebouwingsgraad en versnipperende elementen, terwijl de kwetsbaarheid van het biotoop voor een versnipperende ingreep een veel beter uitgangspunt is.

M.b.t. de aanpak van vismigratieknelpunten is een versnelling van de uitvoering vereist om tegen 2015 een vrije vismigratie op de prioritaire waterlopen (hoofdmigratiewegen en ecologisch belangrijke waterlopen) te kunnen realiseren. In functie van de uiteindelijke aanpassing van de Benelux-beschikking zal blijken hoe groot de bijkomende inspanningen zullen zijn om de aan te pakken vismigratieknelpunten op te lossen. Verder is de aanpak van versnippering langs waterlopen meer dan het oplossen van vismigratieknelpunten. Dit dient aangepakt te worden met aandacht voor ecologische herinrichting. Het overleg hierover wordt gevoerd binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid.

Het **project** 'Prioriteiten ontsnippering' zal verlengd worden gedurende deze periode en zal als kader voor bovenvermelde accentverschuivingen gehanteerd worden.

Er worden geen belangrijke inhoudelijke wijzigingen voorzien aangezien diverse grotere ontsnipperingsprojecten in de steigers staan en de verdere integratie in andere infrastructuurdiensten nog enige jaren van intens overleg en opvolging zal vergen. De meerwaarde van het project zit vooral in de geïntegreerde aanpak van de verschillende maatregelen. Dat aspect werd nog niet optimaal uitgebouwd. Om van het geheel meer te maken dan de som der delen, wordt hiervoor een gepaste aanpak uitgewerkt.

12 Verlies aan biodiversiteit

12.1 Doelstellingen

De langetermijndoelstelling wordt gewijzigd.

Langetermijndoelstelling (MINA-plan 3)	Langetermijndoelstelling (gewijzigd)
2010 - Het verlies van de biodiversiteit, met inbegrip van de genetische diversiteit, stopzetten door instandhouding, ontwikkeling en herstel van de natuur en het natuurlijk milieu en door het duurzaam gebruik van ecosystemen en soorten	2010 en later: Het verlies van de biodiversiteit, met inbegrip van de genetische diversiteit, stopzetten door instandhouding, ontwikkeling en herstel van de natuur en het natuurlijk milieu en door het duurzaam gebruik van ecosystemen en soorten om de ecosysteemdiensten op lange termijn te garanderen
Bron: Europese Raad van Göteborg, MAP6	Bron: Europees Actieplan

In navolging van het Europees Actieplan en de 'Countdown 2010' wordt de doelstelling licht gewijzigd. Ondertussen wordt in functie van het MINA-plan 4 een meer concrete langetermijndoelstelling opgesteld. Daarin zullen de laatste internationale ontwikkelingen voor het behoud van biodiversiteit en het duurzaam gebruik van ecosysteemdiensten meegenomen worden. De Europese commissie acht het nodig om verder te kijken dan 2010 en een langetermijnvisie te ontwikkelen als kader voor het EU-beleid. In deze visie moet de onderlinge afhankelijkheid van de mens en de natuur en de noodzaak van een nieuw evenwicht tussen economische ontwikkeling en natuurbehoud opgenomen worden. Het debat hierover dient nog plaats te vinden.

Indicator	Status
<i>Bosvitaliteit: percentage beschadigde bomen</i>	21%
<i>Rode lijsten: percentage bedreigde soorten in 2006</i>	29%
<i>Oppervlakte Vlaams Habitatrichtlijngebied (SBZ-H) in 2005</i>	101.891 ha
<i>Oppervlakte Vlaams Vogelrichtlijngebied (SBZ-V) in 2005</i>	98.243 ha
<i>Oppervlakte Natura 2000 (SBZ-H én SBZ-V) in 2005 (afgerond)</i>	163.500 ha

Hoewel het percentage beschadigde bomen alarmerend steeg van 8% (1990) naar 25% in 2000, is de bosvitaliteit nadien lichtjes verbeterd. De recente trend bleef nagenoeg ongewijzigd met een waarde van 21% in 2005. In de periode 1994-2005 werden 16 Rode Lijsten opgesteld waardoor de status van 3.451 soorten bekend is. Van 984 (29%) van de soorten is bekend dat ze het gevaar lopen om op termijn te verdwijnen (met verdwijnen bedreigd, bedreigd of kwetsbaar). De trends zijn het meest negatief voor soorten gebonden aan heiden, voedselarme graslanden en landbouwgebieden. Het zijn ook deze open habitats die het meest onder druk staan. In bossen (vogels) en waterlopen (vogels en vissen) vinden we meer positieve soortentrends. In Vlaanderen is 7,5% van de oppervlakte

afgebakend als SBZ-H en 7,3% als SBZ-V. Het aandeel Natura 2000 in Vlaanderen bedraagt 12,1%; hiervan is 22,4% aangeduid als zowel SBZ-H en SBZ-V.

De helft van de plandoelstellingen blijft ongewijzigd, de andere helft wordt aangepast aan de nieuwe planperiode. Er zijn twee nieuwe plandoelstellingen.

Plandoelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
Voor alle speciale beschermingszones in uitvoering van de Habitatrichtlijn instandhoudingsdoelstellingen bepalen	Het percentage van de oppervlakte speciale beschermingszones in uitvoering van de Habitatrichtlijn waarvoor instandhoudingsdoelstellingen bepaald werden

Indicator (nieuw)	Trend
<i>Het percentage van de oppervlakte speciale beschermingszones in uitvoering van de Habitatrichtlijn waarvoor instandhoudingsdoelstellingen bepaald werden</i>	<i>n.v.t.</i>

Om in Europees verband de basisprioriteit waar te kunnen maken inzake het stopzetten van de achteruitgang van de biodiversiteit, is het van primordiaal belang dat er een gedegen uitvoering wordt gegeven aan de Habitatrichtlijn. Ook feitelijk is er de afgelopen jaren heel wat aandacht naar de uitvoering van deze richtlijn gegaan. Vandaar dat dit objectief opgenomen wordt als een nieuwe, eerste plandoelstelling. De overige plandoelstellingen moeten mede in dit licht worden opgevat. Er is eveneens een nieuwe, extra maatregel geïntroduceerd.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
2007 - Het afbakenen van 125.000 ha VEN en 150.000 ha natuurverwevingsgebieden
Bron: Natuurdecreet, RSV

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Totale oppervlakte natuurverwevingsgebieden</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>1% (2006)</i>
<i>Totale oppervlakte VEN</i>	<i>+/-</i>	<i>70% (2006)</i>

De eerste fase van de afbakening resulteerde in de definitieve goedkeuring van 84.965 ha VEN in 2003, op basis van het Natuurdecreet. Nadien werden via specifieke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) bestemmingswijzigingen doorgevoerd voor bijkomende VEN- en natuurverwevingsgebieden. Dit resulteerde eind 2006 in een oppervlakte van 87.022 ha VEN en 934 ha natuurverwevingsgebied. Deze 'tweede fase' wordt sinds 2004 systematisch aangepakt via gebiedsgerichte planningsprocessen in 13 buitengebiedregio's.

De plandoelstelling zal niet worden gehaald. Kritische succesfactoren zijn met name gelegen bij het verkrijgen van voldoende politiek, administratief en maatschappelijk draagvlak evenals bij het opbouwen van vertrouwen en perspectief bij de verschillende betrokken sectoren. Hiertoe zijn intensieve, tijdrovende overlegprocessen noodzakelijk. Tussentijdse evaluaties leidden tot geregelde bijstellingen door de Vlaamse Regering op het gebied van methodiek en timing van de verschillende processen.

In vijf regio's is een ruimtelijke visie afgewerkt en zullen vanaf 2007 systematisch gewestelijke RUP's worden opgemaakt. Dit gebeurt op basis van de prioriteiten en de fasering opgenomen in een uitvoeringsprogramma. De visievorming in de overige regio's is gestart en zal worden afgerond met een beslissing over de uitvoeringsprogramma's in de eerste helft van 2009. Verwacht wordt dat de RUP's in 2010 in procedure voor goedkeuring kunnen gaan. Of deze dan ook planologisch verankerd worden, is afhankelijk van het overlegproces. Het risico bestaat dat de doelstellingen voor VEN en natuurverweving ook niet gehaald worden tegen 2010.

Voor vier RUP's in de regio Haspengouw-Voeren en drie RUP's in de regio Kust-Polders-Westhoek is de decretale goedkeuringsprocedure in 2007 gestart. Daarnaast zijn er twee RUP's in procedure voor

het Intertijdengebied Prosperpolder en de Leievallei in Kortrijk. In totaal zitten hierin voorstellen vervat voor ca. 1600 ha bijkomend VEN-gebied en ca. 1000 ha bijkomend natuurverwevingsgebied.

De afbakening van VEN en van natuurverwevingsgebieden – evenals overigens van de door de provincie op te nemen natuurverbindingsgebieden – dient mede in het licht van artikel 10 van de Habitatrictlijn ingevuld te worden. Dit artikel bepaalt dat de lidstaten, zo zij dit nodig achten, en met name om het Natura 2000 netwerk ecologisch coherenter te maken, er naar dienen te streven een adequaat beheer te bevorderen van landschapselementen die van primair belang zijn voor wilde fauna en flora. Het gaat daarbij om landschapselementen die door hun lineaire en continue structuur of hun verbindingfunctie, essentieel zijn voor de migratie, de geografische verdeling en de genetische uitwisseling van wilde soorten.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
2007 - De totale oppervlakte groengebied doen stijgen met 38.000 ha natuur en 10.000 ha bosgebied en bosuitbreidingsgebied ten opzichte van begin 1994
Bron: Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Indicator	Trend	Doelbereik
Totale oppervlakte extra bos- en bosuitbreidingsgebied op de gewestplannen of de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen	++	20% (2006)
Totale oppervlakte extra natuur- of reservaatgebied op de gewestplannen of de gewestelijke uitvoeringsplannen	++	30% (2005)
Totale oppervlakte extra park- en buffergebieden op de gewestplannen en de gewestelijke uitvoeringsplannen	+/-	0% (2005)

De voornaamste bestemmingswijzigingen gebeuren op basis van de gebiedsvisies van de 13 regio's van het buitengebied. Daarnaast zijn er nog bijkomende afbakeningen gebeurd in de stedelijke gebieden. Dit resulteerde in een toename van de oppervlakte natuur- en bosgebied met 11.500 ha (2005) en 2.001 ha (2006). Hoewel de trend zowel op lange termijn als recent gunstig verloopt, is het doel in beide gevallen niet in bereik tegen eind 2007.

Het doelbereik voor overig groen (parkgebieden en buffergebieden) is 0% omdat er een lichte afname is van de oppervlakte overig groen terwijl dit constant moest blijven. Toch is dit doel in bereik (maar onzeker) omdat de afname relatief klein is.

De plandoelstelling zal dus noch voor natuurgebied, noch voor bosgebied en waarschijnlijk ook niet voor overig groen worden bereikt tegen 2007. De bestemmingswijzigingen vinden plaats in dezelfde ruimtelijke processen als afbakening van VEN en natuurverwevingsgebieden, en de verklaring voor de vertraging is dus gelijklopend met de onder die plandoelstelling aangegeven verklaring. Daarnaast is de afname van het overig groen o.m. een gevolg van planologische schommelingen waarbij bv. parkgebied werd omgezet in natuur- of bosgebied en van het nieuwe planningsconcept waardoor buffergebied beschouwd wordt als een element van de inrichting van industriegebieden. De plandoelstelling wordt vooruitgeschoven. Eens de operationele programma's in uitvoering zijn, zal de oppervlakte natuur- en bosgebied en overig groen toenemen en wordt verwacht dat de doelstelling tegen 2010 kan gehaald worden. Opnieuw is deze realisatie afhankelijk van de beslissingen in het kader van het overleg in de ruimtelijke processen.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - 50.000 ha onder effectief natuurbeheer (erkend, Vlaams en/of bosreservaat en/of natuurgebieden met een goedgekeurd beheersplan)	2010 - 50.000 ha onder effectief natuurbeheer (erkend, Vlaams en/of bosreservaat en/of natuurgebieden met een goedgekeurd beheersplan)

Indicator	Trend	Doelbereik
Totale oppervlakte onder effectief natuurbeheer	++	75% (2006)

In 2006 was er in totaal 37.348 ha onder effectief natuurbeheer. Dit is exclusief de categorie natuurgebieden met goedgekeurd beheersplan via particulieren omdat dit nog niet exact ingeschat kan worden (ca. 1.000 ha). De periodes 1996-2005 en 2002-2005 kennen beide een zeer gunstige trend.

Desondanks ligt het doel niet in bereik tegen eind 2007. Bij een voortzetting van het huidige beleid zou de doelstelling eind 2010 bereikt kunnen worden.

Sinds de start van het MINA-plan in 2003 zijn er 74 nieuwe natuurreservaten erkend op een totaal van 315. De oppervlakte erkende natuurreservaten is toegenomen van 7.604 ha tot 11.378 ha (december 2006). In 2006 werd, naast de 10.089 ha militaire domeinen, 13.458 ha door het Agentschap voor Natuur en Bos beheerd als Vlaams natuurreservaat of natuurdomein, een toename met 2.221 ha. Hiervan zijn 5.491 ha aangewezen als Vlaams natuurreservaat voor 75 reservaatgebieden, een toename met 544 ha. De (nog) niet-aangewezen oppervlaktes (de natuurdomeinen) worden intussen wel op een vergelijkbare manier beheerd. Daarnaast werd tot nu toe 43 bosgebieden met een totale oppervlakte van 2.423 ha als bosreservaat erkend.

Het bestaande beheersinstrumentarium binnen het natuur- en bosbeleid zal ook zo veel mogelijk ingezet worden i.f.v. of rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van speciale beschermingszones (uitvoering van art. 6.1 van de Habitatrictlijn).

De plandoelstelling wordt vooruitgeschoven. Op basis van de trend en door het opstarten van nieuwe gebiedsspecifieke projecten voor inrichting en beheer ondermeer in het kader van het Sigmaplan, van de Lifeprojecten in Natura 2000-gebieden en van grensoverschrijdende natuurgebieden kan de doelstelling gehaald worden. Met de hierna ontplooiende nieuwe maatregel voor de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen van speciale beschermingszones zal tevens een kader aangeleverd worden om gerichte beheermaatregelen te kunnen inzetten bij lokale projectinitiatieven.

In de komende periode zal bovendien gekeken worden naar de effectiviteit van het natuurbeheer. Cijfers op dat gebied zullen aangeleverd en gehanteerd worden (zie ook maatregelen).

Plandoelstelling (nieuw)	Indicator (nieuw)
In 2010 zijn er 18.000 ha domeinbossen met goedgekeurd beheerplan. Voor ander openbaar bos en privébos stijgt het aantal goedgekeurde beheerplannen verder t.o.v. het referentiejaar 2006	Totale oppervlakte domeinbos met goedgekeurd beheerplan Totale oppervlakte ander openbaar bos en privébos met goedgekeurd beheerplan

Indicator (nieuw)	Trend	Status
Totale oppervlakte domeinbos met goedgekeurd beheerplan	n.v.t.	7.741 ha
Totale oppervlakte ander openbaar bos en privébos met goedgekeurd beheerplan	n.v.t.	34.449 ha

In Vlaanderen worden verschillende beheerniveaus onderscheiden. Ten eerste de beheervisie voor de openbare bossen. Ten tweede de criteria duurzaam bosbeheer voor alle openbare bossen en privébossen gelegen in het VEN, waarvoor een uitgebreid beheerplan dient te worden opgemaakt. En tenslotte het basisniveau enkel voor privébos met een beperkt beheerplan. Tussen 1990 en 2006 werd voor 28.232 ha bos een beperkt beheerplan goedgekeurd en voor 13.958 ha bos met een uitgebreid beheerplan wat het totaal op 42.190 ha brengt. Eind 2006 beschikten 7.741 ha domeinbos (= bos in eigendom van de Vlaamse overheid) over een goedgekeurd uitgebreid beheerplan.

Zoals bij de plandoelstelling betreffende effectief natuurbeheer wordt ook hier speciale aandacht gegeven aan de Habitatrictlijn (artikel 6.1).

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Jaarlijks aankoopritme van natuur- en bosgebied doen stijgen tot 3.000 ha	2010 - Jaarlijks aankoopritme van natuur- en bosgebied doen stijgen tot 3.000 ha

Indicator	Trend	Doelbereik
Oppervlakte bos en te bebossen gronden gekocht door het Vlaamse Gewest	-	30% (2006)
Oppervlakte natuurgebied gekocht door verenigingen	+	116% (2006)
Oppervlakte natuurgebied gekocht door het Vlaamse Gewest	++	89%

(2006)

De drie indicatoren hebben elk 1.000 ha/jaar als doel. Het doel m.b.t. de indicatoren 'oppervlakte natuurgebied gekocht door het Vlaamse Gewest' en 'oppervlakte natuurgebied gekocht door het verenigingen' ligt binnen bereik. Het doel m.b.t. aankoop van bos en te bebossen gronden is daarentegen niet in bereik tegen 2007.

Deze plandoelstelling werd in 2002 het dichtst benaderd (2.644 ha verworven). Daarna liep het jaarlijkse aankoopritme terug tot 2.028 ha in 2005, maar nam in 2006 opnieuw toe tot 2.350 ha. Voor de totale oppervlakte is de trend de laatste jaren negatief en blijft het jaarlijkse doel buiten bereik liggen. De oorspronkelijke doelstelling om jaarlijks 300 ha bos en 700 ha gronden voor bosuitbreiding door bebossing aan te kopen wordt ruim gehaald voor bestaand bos (300 tot 570 ha), maar geenszins voor bosuitbreidingsgebied (250 tot 325 ha). De huidige zoekzones voor aankopen i.f.v. bosuitbreiding worden beperkt door de aankoopperimeters en recent ook door de herbevestiging van agrarische gebieden. De aankoop door verenigingen bedroeg in 2006 1.162 ha, waardoor het doel voor dit jaar bereikt werd.

Het aankoopbeleid wordt verder geanalyseerd in het licht van een evaluatie van de ingezette instrumentenmix voor het natuurbeleid, zoals voorzien in het regeerakkoord (zie maatregelen verderop). De plandoelstelling wordt aangehouden tot 2010. De verwerving van patrimonium is gericht op het vergroten en verbinden van bestaande natuurentiteiten, op VEN en de in kaart gebrachte Gewenste Natuur- en Bosstructuur, en tevens op groene gewestplanbestemmingen en duinendecreetgebieden, beschermde landschappen, overstromingsgebieden, gebieden met landschappelijk-ecologische waarden en in kaart gebrachte bosuitbreidingsgebieden. Een algemene prioriteit hierbij is de bescherming van habitattypen en van leefgebieden van soorten in Natura 2000. De realisatiegraad is echter afhankelijk van de beschikbare kredieten, van de beslissingen in de afbakeningsprocessen en van de politieke ondersteuning voor de aankoop van de in kaart gebrachte prioriteiten. Het instrument Grondenbank kan de komende jaren faciliterend werken bij dit verwervingsproces (zie ook Gebiedsgericht beleid).

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Inrichten van 20.000 ha natuur via natuurinrichting, bosuitbreiding en natuurontwikkeling	2010 - Inrichten van 20.000 ha natuur via natuurinrichting, bosuitbreiding en natuurontwikkeling

Indicator	Trend	Doelbereik
Oppervlakte inrichting voor natuur	n.v.t.	30% (2005)

Vijf natuurinrichtingsprojecten (NIP's) werden afgerond voor een totale oppervlakte van 693 ha (Oosthoekduinen, Bospolder-Ekers Moeras, Smeethof, Het Vinne, Buitengoer-Meergoor). Momenteel zijn er nog 17 projecten in een verschillende fase van uitvoering met een totale oppervlakte van 8.167 ha. Daarnaast worden de projecten Averbodebos en -heide, Zoerselbos en Bos 't Ename opgestart met een totale oppervlakte van ca 1.400 ha.

Sinds 1994 tot 2005 werd 2.078 ha gronden bebost of aangekocht voor bosuitbreiding. Vanaf 2003 komt dit neer op 733 ha. Daarnaast wordt ook bosuitbreiding gerealiseerd in het kader van gewestelijke (PDPO) of lokale initiatieven en specifieke projecten van terreinbeherende verenigingen. Gegevens hierover moeten nog in kaart gebracht worden zodat een totale oppervlakte kan berekend worden.

Klein- en grootschalige natuurontwikkeling buiten het natuurinrichtingsinstrument om gebeurde vooral via LIFE- en INTERREG-projecten, via strategische projecten zoals de haven van Zeebrugge en het Sigmaplan, in het kader van de projecten onder de Samenwerkingsovereenkomst, door het systeem van éénmalige inrichtingswerken binnen erkende natuurreservaten of in de gebieden in beheer door het Agentschap voor Natuur en Bos. De oppervlakte natuurontwikkeling onder deze projecten kan pas worden bepaald na projectuitvoering. De oppervlakte sinds 1994 gerealiseerd natuurontwikkelingsgebied wordt geschat op 3.152 ha (2003, toen in kaart gebracht).

Sinds 1994 werd zodoende voor 5.924 ha effectieve inrichting natuur gerealiseerd, wat neerkomt op een doelbereik van 30%. Dit is echter een onderschatting van de werkelijke toestand. De oppervlakten van natuurontwikkeling en bosuitbreiding zijn immers nog niet volledig in kaart gebracht. Na de uitvoering van de lopende NIP's (8.167 + 1.400 ha) wordt het totaal 15.491 ha.

De plandoelstelling wordt vooruitgeschoven. Naast de lopende natuurinrichtingsprojecten zijn ook nog vijf nieuwe projectgebieden in onderzoek. De natuurontwikkeling in het kader van de andere projecten zal beter in kaart worden gebracht en met de afbakeningen in het kader van de ruimtelijke planning zal ook de oppervlakte voor bosuitbreiding toenemen. Op basis van bovenstaande kan gesteld worden dat de doelstelling zal gehaald worden.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 – ongewijzigd)	Indicator (nieuw)
Milieukwaliteit afstemmen op de ecologische vereiste van de kwetsbare soorten en habitats in gebieden in het VEN, de groen-, park-, buffer- en bosgebieden en in de speciale beschermingszones	Percentage oppervlakte met overschrijding kritische lasten verzuring in bos, heide en graslanden Gemiddelde overschrijding van kritische lasten vermeting in bos, heide en graslanden Percentage meetplaatsen oppervlaktewatermeetnet met duurzame BBI

Indicator (nieuw)	Trend
Percentage oppervlakte met overschrijding kritische lasten verzuring in bos, heide en graslanden	+
Gemiddelde overschrijding van kritische lasten vermeting in bos, heide en graslanden	+
Percentage meetplaatsen oppervlaktewatermeetnet met 'duurzame' BBI	++

Vanaf nu wordt deze doelstelling op basis van de vermelde indicatoren opgevolgd. Bijkomend zal worden nagegaan of deze indicatoren verder gebiedsgericht ingevuld kunnen worden (bv. binnen de gebieden bedoeld in de plandoelstelling). Bovendien zullen er binnen de planperiode doelen aan de indicatoren gekoppeld worden.

Het percentage van de oppervlakte bos, heide en graslanden in Vlaanderen waar de atmosferische depositie van stikstof- en zwavelverbindingen hoger is dan de kritische lasten voor verzuring nam af van 91% in 1990 tot 59% in 2004.

Wat vermetende deposities betreft, werd tijdens de periode 1990–2004 jaarlijks de kritische last overschreden in het volledige areaal bossen en heiden in Vlaanderen, dus 100% overschrijding. Voor graslanden varieerde het jaarlijkse areaal met overschrijding van de kritische last voor vermeting tijdens de periode 1990–2004 tussen 72 en 98% van oppervlakte.

Sinds 1999 volgt het percentage meetplaatsen met een Belgische Biotische Index (BBI) van 9 een stijgende trend, maar de percentages zijn nog zeer laag (met een maximum van 2,1% in 2004).

Er is nog geen vergelijking gebeurd van de milieukwaliteit binnen en buiten de aandachtsgebieden. Ondanks de licht positieve trends zal de milieukwaliteit, nodig om te voldoen aan de ecologische vereisten voor kwetsbare habitats en soorten, niet gerealiseerd zijn. De plandoelstelling wordt aangehouden.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Het soortenbeleid versterken: stopzetten van het verlies aan biodiversiteit	2010 - Het soortenbeleid versterken: stopzetten van het verlies aan biodiversiteit
Bron: Europese strategie Biodiversiteit	

Indicator	Status
Aantal soortenbeschermingsplannen in uitvoering	8

Van de tien soortenbeschermingsplannen zijn er nu 8 in uitvoering. Uit de gegevens van de broedvogelatlas blijkt dat het vooral de specialisten (= soorten met een beperkte niche) zijn die op de Rode Lijst terecht komen. Bij de planten zijn de soorten die gevoelig zijn voor vermeting sterk bedreigd. Sommige soorten zijn verdwenen. Het aantal exoten en nieuwe soorten stijgt, vermoedelijk mede onder invloed van de klimaatwijziging. Het herstel van soortenpopulaties blijft moeilijk zo lang

hun leefgebieden niet beantwoorden aan de ecologische vereisten (o.a. door versnippering of te hoge milieudruk).

De doelstelling wordt toegespitst op doelsoorten, met name de soorten uit de Habitatrichtlijn (bijlagen 2 en 4) en de Rode Lijst soorten. De opvolging hiervan zal plaatsvinden met een specifieke indicator.

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - De oppervlakte met beheerovereenkomsten voor natuurgerichte maatregelen doen toenemen tot 16.750 ha * i.p.v. 16.500 ha (* materiële vergissing)	2010 - De oppervlakte met beheerovereenkomsten voor natuurgerichte maatregelen doen toenemen tot 16.750 ha

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Oppervlakte met beheerovereenkomsten natuur</i>	<i>++</i>	<i>69,6% (2006)</i>

In 2006 was er een sterke stijging van het aantal beheerovereenkomsten natuur. Eind 2006 is in totaal voor 11.660 ha beheerovereenkomsten natuur gesloten. Voornamelijk 'Botanisch beheer en Natuur' blijft onder de verwachtingen (ca. 1.750 ha i.p.v. 6.000 ha). Voor weidevogels werd bijna 725 ha gerealiseerd i.p.v. 1.500 ha. Eind 2006 werden op een oppervlakte van bijna 8.000 ha verschillende maatregelen voor Kleine Landschapselementen toegepast (doel: 9.000 ha). Daarnaast zijn er ook nog beheerovereenkomsten voor perceelsrandenbeheer (ca. 1.300 ha).

In 2005 werd de wetgeving aangepast. Vanaf 2005 kunnen de oude pakketten perceelsrandenbeheer niet meer worden afgesloten. Het grote succes van de perceelsranden natuur is daarvan een gevolg maar het volgt ook uit het feit dat deze beheerovereenkomst een hoge vergoeding kent. Een andere reden is de inzet van de bedrijfsplanners in elk regionaal landschap. Hierbij worden de landbouwers geadviseerd over de mogelijke of wenselijke maatregelen. Tenslotte is ook de onzekerheid over de toekomst en het nieuwe PDPO-programma 2007-2013 een factor van (eerder ondergeschikt) belang. De doelstelling lijkt desondanks niet haalbaar. De plandoelstelling wordt vooruitgeschoven naar 2010.

In de komende periode zal bovendien gekeken worden naar de effectiviteit en de continuïteit van de beheerovereenkomsten. Cijfers op dat gebied zullen aangeleverd en gehanteerd worden (zie ook maatregelen).

Plandoelstelling (MINA-plan 3)	Plandoelstelling (gewijzigd)
2007 - Instellen van een gebiedsdekkend systeem van wildbeheereenheden (200) en bosgroepen (19)	2010 - Instellen van een gebiedsdekkend systeem van erkende wildbeheereenheden (200) en definitief erkende bosgroepen (19)

Indicator	Trend	Doelbereik
<i>Aantal erkende bosgroepen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>63% (2006)</i>
<i>Aantal erkende WBE's</i>	<i>++</i>	<i>86% (2005)</i>

Er werden 17 pilootprojecten bosgroepen opgestart. De laatste twee worden opgestart begin 2007. Van deze bosgroepen hebben er 14 een voorlopige erkenning gekregen. Twee van de voorlopig erkende bosgroepen dienden de aanvraag voor definitieve erkenning in. Om de definitieve erkenning te krijgen, wordt meer aandacht besteed aan facetten als organisatieontwikkeling, bestendigen van de werking en kwaliteitscontrole. De oorspronkelijke doelstelling zal in 2007 behaald zijn. Waar de klemtoon tussen 2003 tot 2006 lag op het uitbouwen van het netwerk, is vanaf 2006 gestart met een intensere begeleiding van de bosgroepen.

In 2006 waren er 177 wildbeheereenheden erkend. Het vooropgestelde aantal WBE's is realiseerbaar binnen de voorziene planperiode. Vanaf 2007 wordt meer aandacht besteed aan een betere ondersteuning van de wildbeheereenheden via de oprichting van een kenniscentrum voor wildbeheereenheden.

Plandoelstelling (MINA-plan 3 - ongewijzigd)
Verbeteren van de ondersteuning van lokale besturen

Indicator	Status
Totaal aantal gemeenten met goedgekeurd project voor 'natuurlijke entiteiten'	162
Oppervlakte natuurverbindingsgebied dat werd afgebakend en waarvoor een natuurrichtplan is goedgekeurd	0

In het kader van de Samenwerkingsovereenkomst, cluster natuurlijke entiteiten, zijn voor de periode 2002 – 2006 in totaal 491 projecten (door 162 gemeenten) in uitvoering of uitgevoerd. Voor 2006 werden 162 nieuwe projecten ingediend waarvan 134 projecten goedgekeurd zijn voor subsidiëring (3,6 miljoen €).

Tot op heden werd nog geen natuurverbindingsgebied afgebakend waarvoor ook een natuurrichtplan werd goedgekeurd. Ter ondersteuning van de provincies werd een methodologie voor afbakening en inrichting van de NVBG (natuurverbindingsgebied) uitgewerkt. Daarnaast werd een voorstel voor vereenvoudiging van de procedure goedgekeurd. Sinds 2005 zijn alle provincies gestart met de opmaak van gebiedsvisies of ecologische studies voor een aantal van de aangeduide NVBG waaraan prioriteit wordt gegeven.

De plandoelstelling wordt behouden. Een nieuwe samenwerkingsovereenkomst vanaf 2008 met de lokale overheden wordt voorbereid. In deze periode zal de aandacht voor de aspecten natuur, bos en groen voornamelijk gericht zijn op realisaties op terrein.

Alle provincies hebben ondertussen in hun provinciale ruimtelijke structuurplannen natuurverbindingsgebieden aangeduid. Op basis van de 11 lopende pilootprojecten zal een effectieve afbakening in de provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen volgen.

12.2 Maatregelen en instrumenten

Op basis van accentverschuivingen in het beleid worden vier nieuwe maatregelen toegevoegd.

Nieuwe maatregelen (2008-2010)
Instandhoudingsdoelstellingen opstellen Instandhoudingsdoelstellingen zijn de doelstellingen voor de instandhouding van de leefgebieden en van de habitats of populaties van in het wild levende dier- en plantensoorten, voor zover vereist op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De instandhoudingsdoelstellingen kunnen ook betrekking hebben op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied. Instandhoudingsdoelstellingen worden wetenschappelijk onderbouwd en maatschappelijk afgewogen. Deze instandhoudingsdoelstellingen zullen, tegelijk met de definitieve aanwijzing van de SBZ-H, na een juridische procedure worden vastgesteld tegen 2010.
Bestaande beheersinstrumentarium heroriënteren in functie van de Habitatrichtlijn Het bestaande beheersinstrumentarium binnen het natuur- en bosbeleid zal zo veel mogelijk ingezet worden voor het treffen van de nodige instandhoudingsmaatregelen voor de speciale beschermingszones die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats van bijlage I en de soorten van bijlage II die in die gebieden voorkomen (uitvoering van art. 6.1 van de Habitatrichtlijn). De beheerplannen van bossen, natuurreservaten en bosreservaten, de natuurrichtplannen en projectrapporten van natuurinrichtingsprojecten en de beheersgebieden uit de beheersovereenkomsten worden in die zin herbekeken en/of opgemaakt.
Stroomlijning van het soortenbeleid De soortenwetgeving zal geïntegreerd worden en verder uitgebouwd waar nodig. Daarnaast zal een afwegingskader worden opgesteld om bij het soortenbeleid te bepalen wie wat doet op niveau Vlaanderen. Een gemeenschappelijke werkgroep, met de verschillende actoren waaronder de provincies, zal de uitvoering van het soortenbeleid verder ontwikkelen. Enkele pilootprojecten worden opgestart om een aantal scenario's te evalueren. Tevens wordt bekeken of nieuwe instrumenten dienen ontwikkeld te worden of bestaande geheroriënteerd, zoals onder meer de Samenwerkingsovereenkomst en de beheersovereenkomsten.
Evaluatie van de instrumentenmix Het Vlaamse gebiedsgerichte natuurbeleid zet voor het beheer en de inrichting van de open ruimte diverse instrumenten in. Om een optimaal natuurbeleid te kunnen voeren is een permanente

monitoring en objectieve evaluatie van de efficiëntie en effectiviteit van de ingezette instrumenten noodzakelijk. Hiertoe is, op grond van het decreet op het Natuurbehoud en het Natuurlijk Milieu, het Natuurrapport het centrale instrument. In het Natuurrapport 2005 werd al gewerkt aan een analyse van de kosten-effectiviteit van het natuurbeleid. Tevens wordt, onder meer met het oog op de onderbouwing van de Natuurrapporten 2007 en 2009, de studie 'Evaluatie van de billijkheid van milieubeleidsinstrumenten: pilootstudie natuurbeleid' opgestart. Op basis van de evaluaties en de gebruikte ecologische, economische en maatschappelijke criteria kan dan met de betrokken uitvoerders nagegaan worden of het juridische kader en/of het uitvoeringsconcept dient aangepast te worden om de efficiëntie en effectiviteit van het instrumentarium te verhogen.

Indicatoren afstemmen en ontwikkelen

Tijdens de verlengde planperiode zullen indicatoren afgestemd en verder op punt gesteld worden. Zo zal er verder gewerkt worden aan de afstemming met het Europese niveau (SEBI) en zullen er nieuwe indicatoren voor het MINA-plan 4 worden uitgewerkt.

Voor verschillende plandoelstellingen zullen effectindicatoren ontwikkeld worden. Deze worden ingezet om de resultaten van de uitgevoerde maatregelen op de biodiversiteit te evalueren. Voor de monitoring van de effecten van de beheersovereenkomsten worden nieuwe indicatoren ontwikkeld en op basis van pilootprojecten afgetoetst. In dit plan worden nieuwe indicatoren voor de milieukwaliteit opgenomen. Deze zijn slechts een eerste stap voor de opvolging ervan. Ook voor het verbeteren van de ondersteuning van lokale besturen zullen de indicatoren worden herbekeken.

Een aantal maatregelen werd ook geactualiseerd. Zo wordt voor 'Natuur- en bosgebieden toegankelijker maken' een gezamenlijke toegankelijkheidsregeling voor bossen en natuurreservaten uitgewerkt onder de vorm van een Besluit van de Vlaamse Regering. Daarna zal via tal van andere instrumenten (interne richtlijnen, externe communicatiecampagne) invulling gegeven worden aan de krijtlijnen uitgezet in het BVR (Besluit van de Vlaamse Regering). De beheerder moet bij de openstelling van zijn gebied immers een afweging kunnen maken tussen de kwetsbaarheid en draagkracht ervan, de eigen verantwoordelijkheden en overheidsstimuli. Een aangepaste handhaving is hierbij ook zeer belangrijk. De maatregel gaat gepaard met een stimuleringsbeleid, vergezeld van een behoeftenonderzoek.

Met de recreatiesector wordt naar gebiedsgerichte oplossingen gezocht voor de voor natuur problematische recreatievormen. De uitbreiding van natuur en bos dicht bij de woonplaatsen zal het maatschappelijk draagvlak in belangrijke mate doen toenemen en tegelijk recreatiedruk op bestaande natuurgebieden verlagen.

De maatregel 'Kennis van natuurlijke systemen uitbreiden en afstemmen' wordt eveneens geactualiseerd. Kennis wordt continu verworven en aangepast aan de wijzigende noden, enerzijds over ecosystemen en soorten en hun onderliggende mechanismen en anderzijds over het duurzaam gebruik en beheer van ecosystemen en soorten. De opgebouwde kennis zal worden aangewend voor het aanleveren van methoden, instrumenten, technieken en materiaal voor biotoopbeheer, –herstel en –ontwikkeling. Via modellering zal verkend worden wat de effecten zijn van variaties in verstoringen en beleidsinspanningen op de biodiversiteit. Hiermee zal het NARA-S rapport wetenschappelijke ondersteuning bieden voor het MINA-plan 4. Via het inventariseren, karakteriseren en vrijwaren van de genetische rijkdom van bomen en struiken en via het veredelen van bosboomsoorten zal worden gewerkt aan het behoud en duurzaam gebruik van genetische bronnen. België ging internationale engagementen aan voor wat betreft het inschakelen van duurzaam gebruik om verlies aan biodiversiteit tegen te gaan. Hierover zal regelmatig gerapporteerd worden aan de hand van indicatorensets.

Voor de maatregel 'Toepassing van beheersovereenkomsten versterken en bevorderen' is het nieuwe plattelandsprogramma 2007-2013 van belang. Daarin werden volgende pakketten met een natuurdoelstelling weerhouden: KLE (kleine landschapselementen), perceelsrandenbeheer, soortenbescherming (weidevogels, hamsters en akkervogels) en botanisch beheer. Er dient hierbij tevens aandacht te gaan naar kwaliteitscontrole en naar de gebiedsgerichte inzet van de beheersovereenkomsten. De effectiviteit zal getoetst worden op basis van het aantal broedkoppels of individuen in gebieden met beheersovereenkomsten natuur en de relatieve toename van de biodiversiteit in gebieden met beheersovereenkomsten perceelsranden natuur en botanisch beheer.

Bij de maatregelen onder de strategielijn realiseren van gebieden met een effectief natuurbeheer is er een accentverschuiving. Het overheidsoptreden voor natuur en bos zal voortaan meer gericht worden op soortenbeleid en op de verweving van functies. De prioriteitenkaarten voor verwerving van bos en natuur worden op punt gesteld en uitgevoerd binnen de marges van het regeerakkoord. Afstemming wordt gezocht tussen de verschillende terreinbeherende instanties in functie van de doelstellingen. De erkenning en de aanwijzing van bos- en natuurreservaten worden geoptimaliseerd.

Projecten

Het project 'Zorg voor natuur' wordt stopgezet begin 2007.

Het project 'Zorg voor natuur' heeft een algemene horizontale projectdoelstelling die reeds sterk geïntegreerd is in het gebiedsgericht natuurbeleid, soortenbeleid en bosbeleid en ook in de overeenkomstige, verlengde projecten. Een apart project hiervoor is dus niet nodig.

Het project 'Ruimte voor natuur' werd gekenmerkt door het uittesten en bijstellen van nieuwe instrumenten, het bijstellen van bestaande wetgeving en de uitbreiding van het overlegproces met doelgroepen en betrokken diensten. Voor de komende periode gaat de aandacht naar uitvoeringen op het terrein. Bij het project 'Bosbeleid' zal de komende periode vnl. gekenmerkt worden door het uitvoeren van het vernieuwde bosbeleid en het permanent evalueren van deze implementatie.

Prioriteiten

De prioriteiten worden uitgebreid met de geactualiseerde maatregelen 'Natuur- en bosgebieden toegankelijker maken', 'Kennis van natuurlijke systemen uitbreiden en afstemmen' en de nieuwe maatregel 'Instandhoudingsdoelstellingen opstellen'.

13 Gebiedsgericht beleid

13.1 Doelstellingen

De bestaande plandoelstelling blijft ongewijzigd. Volgende nieuwe indicatoren voor milieukwaliteit en ruimtelijke kwaliteit werden geselecteerd om meer inzicht in de evolutie van de plandoelstelling te verkrijgen.

Plandoelstelling (MINA 3 - ongewijzigd)	Indicatoren (nieuw)
Versterken en verbeteren van de milieukwaliteit en ruimtelijke kwaliteit in de beoogde gebieden door een gedifferentieerde aanpak van milieuproblemen en maatwerk op niveau van gebied	Aandeel wegtransport van totaal goederentransport in haven van Antwerpen
	Aandeel wegtransport van totaal goederentransport in haven van Zeebrugge
	Luchtkwaliteit in stedelijk gebied NO ₂
	Luchtkwaliteit in stedelijk gebied PM10
	Luchtkwaliteit in industrieel gebied NO ₂
	Luchtkwaliteit in industrieel gebied PM10
	Luchtkwaliteit in buitengebied NO ₂
	Luchtkwaliteit in buitengebied PM10
	Waterkwaliteit stedelijk gebied: % meetplaatsen conform basiskwaliteitsnorm BBI
	Bebouwde oppervlakte in stedelijk gebied
	Bebouwde oppervlakte in buitengebied
	Niet-aangesneden ruimte op bedrijventerreinen

Indicatoren Milieukwaliteit	Trend
Aandeel wegtransport van totaal goederentransport haven van Antwerpen	+

<i>Aandeel wegtransport van totaal goederentransport haven van Zeebrugge</i>	-
<i>Luchtkwaliteit in stedelijk gebied NO₂</i>	+/-
<i>Luchtkwaliteit in stedelijk gebied PM10</i>	+/-
<i>Luchtkwaliteit in industrieel gebied NO₂</i>	+/-
<i>Luchtkwaliteit in industrieel gebied PM10</i>	+
<i>Luchtkwaliteit in buitengebied NO₂</i>	+/-
<i>Luchtkwaliteit in buitengebied PM10</i>	+/-
<i>Waterkwaliteit stedelijk gebied: % meetplaatsen conform basiskwaliteitsnorm BBI</i>	n.v.t.

De verdere ontwikkeling van Vlaanderen als logistiek knooppunt binnen Europa doet de mobiliteitsdruk toenemen. De gegevens van de havenbedrijven van Antwerpen en Zeebrugge tonen een beperkte modale verschuiving van het vrachtvervoer naar meer milieuvriendelijke vormen van transport. Het transport via de binnenvaart neemt toe. Het vervoer per trein stagneert. Voor Antwerpen is de trend licht positief (i.e. daling aandeel wegtransport), voor Zeebrugge echter licht negatief.

De sector verkeer heeft, naast industrie en energie, een blijvend grote invloed op de luchtkwaliteit. De jaargemiddelde NO₂ luchtconcentraties kenden sinds 1998 geen daling meer en de grenswaarde voor volksgezondheid werd nog steeds overschreden op een aantal meetstations in stedelijk en industrieel gebied. De PM10-concentratie vertoonde sinds 1999 evenmin een duidelijke trend en is het hoogst in industriegebied, waar de jaargemiddelde concentratie in deze periode meermaals boven de norm (40 µg/m³) lag. De laatste jaren valt hier wel een licht positieve trend (daling) op te tekenen. In heel Vlaanderen heeft de geleidelijke verbetering van de (biologische) waterkwaliteit zich tijdens de planperiode doorgezet. Dit lijkt niet het geval te zijn voor de meetpunten in stedelijk gebied (in 2004 voldeed slechts 16,9% aan de basiskwaliteitsnorm voor BBI) en zeker niet voor het kanaal Gent-Terneuzen en het Albertkanaal, waar geen enkele meetplaats in 2005 voldeed. Er kan voor beide indicatoren echter geen trend berekend worden, omdat het aantal meetplaatsen jaarlijks verschillend is.

Indicatoren Ruimtelijke Kwaliteit	Trend
<i>Bebouwde oppervlakte in stedelijk gebied</i>	+/-
<i>Bebouwde oppervlakte in buitengebied</i>	-
<i>Niet-aangesneden ruimte op bedrijventerreinen</i>	n.v.t.
<i>Aangroei van de woningvoorraad in de stedelijke gebieden t.ov. het buitengebied</i>	n.v.t.

Er is nog ruimte beschikbaar op de bestaande bedrijventerreinen. De niet-aangesneden ruimte daar bedroeg 17,4% in 2006.

Zowel in het buitengebied als in stedelijk gebied (centrumsteden) is de bebouwde oppervlakte jaarlijks toegenomen tot respectievelijk 15,1% en 26,8% van de totale oppervlakte in 2005. Voor het buitengebied was de toename het sterkst. In de steden was de toename kleiner waardoor de trend als +/- wordt aangeduid (cf. inleiding). Deze cijfers zijn wellicht het gevolg van de verdere verdichting van de steden en woonkernen in het buitengebied, maar evenzo heeft allicht ook de bijkomende aansnijding van de open ruimte hiertoe bijgedragen. Hoe dan ook is de zogenaamde 60/40 trendbreuk uit het RSV min of meer behaald. Dit wil zeggen dat de verdeling van bijkomende woningen over de stedelijke gebieden en het buitengebied in een verhouding 60/40 verlopen is. Meer mensen dan in begin van de jaren '90 zijn in stedelijke gebieden gaan wonen. De omslag heeft plaats gehad sinds 2000.

Het bovenstaande geeft indicaties. Om de kwaliteit van de ruimte in functie van milieu en natuur op een onderbouwde wijze te evalueren is een betere indicatorenset met lange gegevensreeksen noodzakelijk. Ter voorbereiding van het MINA-plan 4 en het RSV 2 zullen de beleidsdomeinen 'Milieu' en 'Ruimtelijke ordening' gezamenlijk op zoek gaan naar afgestemde doelstellingen en gemeenschappelijke indicatoren op dit vlak.

13.2 Maatregelen en instrumenten

De nieuwe indicatoren die bij de plandoelstelling geselecteerd werden, zijn een eerste stap naar een betere opvolging ervan. Ze zullen tijdens de periode 2008-2010 verder uitgewerkt worden. De maatregelen 'Concrete voorbeeldprojecten rond stedelijk milieubeleid opstarten' en 'Opmaken van een geïntegreerde beleidsvisie stedelijk milieubeleid' worden gewijzigd naar 'Ondersteuning en integratie van leefmilieu in stedelijke ontwikkelingsprojecten'.

In de context van stedelijk milieubeleid werden geen bijkomende concrete projecten opgestart. Projecten, die vanuit andere hoek (bv. m.b.t. brownfields) werden opgestart in één van de 13 groot- of regionaalsteden werden echter wel opgevolgd. Dit zal in de toekomst versterkt worden door de integratie van leefmilieu te ondersteunen bij stedelijke ontwikkelingsprojecten.

Het **project** 'Instrumenten voor het buitengebied' wordt verlengd tot eind 2010. De inrichting van het buitengebied dient nog verder geoptimaliseerd te worden door een verdere decretale onderbouwing, een betere financiële omkadering en een snelle en efficiënte afhandeling van lopende projecten. Voor de uitbouw van het geïntegreerd plattelandsbeleid werden de bouwstenen gelegd waaronder de oprichting van het interbestuurlijk plattelandsoverleg (IPO) dat beleidsdomeinoverschrijdende aanbevelingen voorbereidt en uitwerkt. Daarnaast werd, in het kader van het PDPO II het luik 'gebiedsgerichte werking' voorbereid in nauwe samenwerking met de provincies, die hun provinciale plattelandsbeleidsplannen hebben uitgetekend. Een vlotte werking van het IPO, de implementatie van het PDPO II en de voorbereiding van een Vlaams plattelandsbeleidsplan zullen het plattelandsbeleid verder verankeren.

Het **project** 'Stedelijk milieubeleid' werd begin 2007 als project stopgezet en de projectmaatregelen zullen voortaan uitgevoerd worden binnen de jaarlijkse reguliere programmering van het MINA-plan 3+. Ook zonder de voortzetting van het project zal actief worden ingespeeld op lopende initiatieven. Hierbij wordt voornamelijk gedacht aan de implementatie van de desbetreffende thematische Europese strategie, de uitvoering van de nieuwe Samenwerkingsovereenkomst en concrete stadsprojecten. Hierbij worden de eigen milieu- en natuurdoelstellingen maximaal ingepast.

De specifieke projectwerking heeft de afgelopen jaren onvoldoende meerwaarde gecreëerd om de voortzetting van dit project te kunnen verantwoorden. Een continue inspanning is vereist om een blijvende werking met 13 steden uit te bouwen. Door een aantal personeelsswissels is dit de laatste jaren onmogelijk gebleken. De steden stonden bovendien op hun autonomie en omwille van het ontbreken van specifieke projectmiddelen kon hier geen doorbraak gerealiseerd worden.

14 ACTOREN

14.1 Doelgroepen

14.1.1 Doelstellingen

De plandoelstellingen blijven ongewijzigd.

- De milieubelasting van de sectoren waarvoor in de planperiode een actief doelgroepenbeleid werd verder gezet of opgezet, verminderen en daarmee bijdragen tot de thematische vastgelegde milieudoelstellingen
- Via een optimale betrokkenheid van doelgroepen en andere maatschappelijke actoren het draagvlak voor het beleid en de inhoudelijke kwaliteit van de beleidsinstrumenten verhogen
- Een grotere sensibilisering en verinnerlijking van de milieuverantwoordelijkheden door de doelgroepen bereiken

14.1.2 Maatregelen en instrumenten

In de periode 2008-2010 wordt het Actieprogramma 'Doelgroepenbeleid' verder uitgevoerd.

Op het einde van de huidige planperiode werd een concreet Actieprogramma Doelgroepenbeleid ontwikkeld met een luik industrie, landbouw en consumenten. Dit Actieprogramma heeft een vierledige doelstelling: verhogen van de overheidsinterne samenwerking met het oog op een eensgezinde benadering van de doelgroep, optimaal betrekken van de doelgroepen bij het beleid, vergroten van de kennis over de doelgroepen in verhouding tot het milieu en het verbeteren van de integratie en afstemming van het beleid op maat van de doelgroepen. De ervaringen van de bestaande doelgroepbetrokkenheid bij het milieubeleid en een grondige evaluatie van de binnen de planperiode uitgevoerde pilootprojecten met twee industriële sectoren (staalindustrie en voedingsnijverheid) vormden de basis voor het actieprogramma.

Bij de uitvoering worden twee sporen onderscheiden. Enerzijds gaat de aandacht naar het opvolgen en faciliteren van de betrokkenheid van de doelgroepen industrie, landbouw en consumenten bij het milieu-, natuur- en energiebeleid. Hiervoor wordt de kennis over de doelgroepen en hun milieudruk uitgebreid. Op basis van een overzicht van het lopende overleg en een vademecum over doelgroepbetrokkenheid wordt gewerkt aan een betere doelgroep Participatie bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het milieubeleid. Voor de doelgroep landbouw wordt maximale afstemming met het beleidsdomein Landbouw en Visserij betracht.

Anderzijds wordt het gestructureerde doelgroepenbeleid uitgebreid naar de prioritaire deelsectoren van industrie en landbouw. Met deze sectoren met een belangrijk aandeel in de milieudruk zal een structurele samenwerking worden opgezet. Daarnaast zal een specifieke benadering voor de voorloperdoelgroepen worden uitgewerkt. Het gaat hierbij om ondernemingen die duurzame productieprocessen hanteren, duurzame producten afleveren of eco-efficiënt werken en zo binnen hun sector vooruitstrevend zijn inzake bedrijfsinterne milieuzorg.

De samenwerking met de voedingsnijverheid werd in 2006 verankerd in een door overheid en sector bekrachtigd doelgroepprogramma met een looptijd tot 2010. Binnen de planperiode werden de prioritaire deelsectoren van de industrie en de landbouw geïdentificeerd. Op basis van de ervaringen met de pilootsectoren zal de samenwerking met de geselecteerde prioritaire deelsectoren opgestart worden vanaf 2008.

Het project 'Doelgroepenbeleid' wordt mee verlengd met het MINA-plan 3.

Het project bundelt de belangrijkste maatregelen van het hoofdstuk 'Doelgroepen'. Binnen de planperiode resulteerde de projectwerking in het Actieprogramma Doelgroepenbeleid. De verdere uitvoering ervan vraagt een beleidsdomeinomvattende aanpak. Dit rechtvaardigt een verlenging van het project.

14.2 Burgers

14.2.1 Doelstellingen

De plandoelstelling wordt niet aangepast aan de nieuwe planperiode.

- *Het draagvlak voor het milieubeleid en de kwaliteit van het beleid verhogen*

Het betreft hier een complexe problematiek, die moeilijk in cijfers te vatten valt. Twee indicatoren in de kernset voor leefmilieu uit het MINA-plan 3 geven op basis van enquêtes een eerste invulling aan de evolutie van het draagvlak bij burgers. Voor de periode 1996-2006 zou daaruit geconcludeerd kunnen worden dat het draagvlak eerder stabiliseert of verzwakt. Het percentage Vlamingen dat zegt altijd of dikwijls een zuinig gedrag (verwarmen van ruimtes, gebruik elektrische apparaten, ...) te vertonen daalt in de periode 1996-2006 van 55,3% tot 47,2%. In 1996 gaf 54% van de burgers aan

minstens deels bereid te zijn een financiële bijdrage te leveren ten voordele van het milieu. In 2000 was dat 55% en in 2005 en 2006 56%.

14.2.2 Maatregelen en instrumenten

De maatregelen en prioriteiten blijven ongewijzigd. Hierbij krijgt de uitvoering van het verdrag van Aarhus de nodige aandacht. O.m. de derde pijler (toegang tot het gerecht) vraagt nog inspanningen, die voornamelijk vanuit de federale overheid moeten komen.

De komende jaren zullen de inspraakprocedures tijdens de opmaak van het MINA-plan 4 prioriteit krijgen, waarbij gebruik gemaakt wordt van de bevindingen die voortvloeien uit de experimenten met interactieve beleidsvorming. De enquêtes bij de bevolking maken het mogelijk om moeilijk meetbare indicatoren zoals draagvlak toch enigszins op te volgen.

14.3 Maatschappelijke organisaties

14.3.1 Doelstellingen

De plandoelstellingen blijven geldig.

- *De actieve rol van de milieu- en natuurverenigingen, landbouworganisaties en andere actoren versterken binnen het natuur- en milieubeleid*
- *Maatschappelijke organisaties bij het beleid betrekken*

14.3.2 Maatregelen en instrumenten

De lopende initiatieven worden geoptimaliseerd met het oog op een vlottere en transparante dienstverlening naar de doelgroep. In overeenstemming met een aanbeveling uit de OESO-review over het aangaan van (meer ambitieuze) partnerships met actoren, gaat bijzondere aandacht naar het uitwerken van een algemene visie en gecoördineerde aanpak. Daarnaast zullen ook de bestaande overlegstructuren (o.m. EDO- en NME-platformen, overleg samenwerkingsovereenkomst, adviescommissie projectenfonds) geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd worden. Het project valt grotendeels samen met de planmaatregelen en wordt verlengd voor de periode 2008-2010.

Nadat belangrijke stappen werden gezet voor de versterking van de rol van milieu- en natuurverenigingen, werden ook socio-economische organisaties (vakbonden, werkgeversfederaties) betrokken. De subsidiering van en de samenwerking met de diverse maatschappelijke organisaties is echter nog te fragmentarisch, zodat een evaluatie de basis zal vormen voor een algemene visie en een gecoördineerde aanpak.

15 Geïntegreerd overheidsbeleid

15.1 Interne en externe integratie: organisatie

15.1.1 Doelstellingen

De plandoelstellingen blijven geldig.

- *Verbeteren van de samenwerking tussen de administratieve entiteiten in het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie*
- *Verhogen van de samenwerking met de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse bevoegdheid*

15.1.2 Maatregelen en instrumenten

De inspanningen in uitvoering van de maatregelen worden geconcentreerd op het verder structureren en op elkaar afstemmen van de diverse nieuwe overlegorganen. Bijzondere aandacht zal daarbij gaan naar afspraken over het afstemmen van de diverse plannings- en beheerscycli (cf. project 'Planningscyclus') en over de voorbereiding van het MINA-plan 4. Een alternatief voor het wegvallen van het Gewestelijk Milieu-overleg (GMO) zal gezocht worden. Ook het beleidsconcept 'Duurzame ontwikkeling' en de rol van het beleidsdomein Leefmilieu en Energie daarin blijven cruciaal.

In de planperiode werden veel inspanningen geleverd bij de voorbereiding en uitvoering van het project 'Beter Bestuurlijk Beleid'. Oorspronkelijk was voorzien om in de nieuwe structuur speciale aandacht te besteden aan integratie, maar dat is uiteindelijk niet doorgegaan. BBB heeft ook een groot aantal wijzigingen met zich meegebracht m.b.t. het overleg binnen het beleidsdomein. Het Gewestelijk Milieu-overleg werd afgeschaft. Nieuwe overlegorganen en werkgroepen werden opgericht. De werking hiervan dient op punt te worden gesteld.

Bij het aantreden van de nieuwe Vlaamse Regering werd een specifieke bevoegdheid duurzame ontwikkeling gecreëerd. De aansturing van dit dossier verschoof hierdoor van het beleidsdomein Leefmilieu naar het beleidsdomein Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR). Een aantal oudere initiatieven (bv. interdepartementale werkgroep duurzame ontwikkeling) werd overgenomen, een wetenschappelijk steunpunt werd opgericht en een Vlaamse strategie werd goedgekeurd. Een Vlaams kaderdecreet is in voorbereiding.

Eveneens bij het aantreden van de Vlaamse regering werd plattelandsbeleid een specifieke bevoegdheid.. Via het I.P.O. worden aanbevelingen voorbereid en uitgewerkt. Dit instrument zal verder worden gebruikt.

Het project 'Geïntegreerd overheidsbeleid' werd bij beslissing van het GMO (2005) stopgezet. Er bleek geen behoefte meer aan een afzonderlijk project hierrond. Er wordt bekeken op welke wijze voldoende aandacht kan besteed worden aan interne en externe integratie via bestaande kanalen, zoals de werkgroepen van de Beleidsraad en de werkgroep 'Duurzame ontwikkeling'. Daarbij wordt aangesloten bij de OESO-aanbevelingen m.b.t. integratie, bv. voor wat betreft het vastleggen van kwantitatieve milieudoelstellingen in economische en sectorale plannen, het gebruik maken van economische analyse om prioriteiten te bepalen en het versterken van de institutionele samenwerking tussen de departementen.

15.2 Externe integratie: voorbeelden

15.2.1 Doelstellingen

De plandoelstelling blijft ongewijzigd.

- *Verhogen van de samenwerking met de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse bevoegdheid*

15.2.2 Maatregelen en instrumenten

Gezondheidszorg

Sinds de vaststelling van het MINA-plan 3 werden volgende bijkomende maatregelen opgestart.

Nieuwe maatregelen (2003-2007)

Het beleidsmatig interpreteren en vertalen van humane biomonitoringresultaten Het conceptueel verbreden van het milieu naar het binnenmilieu als basis voor een meer onderbouwd binnenhuisbeleid

In de periode 2008-2010 worden de accenten gelegd op (1) het verderzetten van de humane biomonitoring, waarbij extra aandacht wordt besteed aan de aanwending ervan in het kader van beleidsvoorbereiding en –uitvoering en (2) het uitbouwen van de expertise inzake milieugezondheidskunde met speciale aandacht voor het verder versterken van de beleidsmatige interpretatie en vertaling van de wetenschappelijke gegevens.

Het project 'Milieu en Gezondheid' wordt verlengd. De krachtlijnen van het project blijven ongewijzigd.

Ruimtelijke ordening

Voor de periode 2008-2010 wordt de volgende bijkomende maatregel voorzien:

Nieuwe maatregelen (2008-2010)
Verder uitwerken van een ruimtelijk veiligheidsbeleid In overleg met het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed wordt onderzocht hoe het instrument van de ruimtelijke veiligheidsrapportage geoptimaliseerd kan worden. Ruimtelijke veiligheidsrapporten dragen bij tot de integratie van het veiligheidsbeleid inzake Seveso-inrichtingen (met risico's voor zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn) in het beleid van ruimtelijke ordening.

Op 26/01/2007 keurde de Vlaamse Regering definitief het besluit houdende nadere regels inzake Ruimtelijke Veiligheidsrapportage goed. Hiermee wordt een ruimtelijk orderingsbeleid betracht dat rekening houdt met de risico's van zware ongevallen met gevaarlijke stoffen.

Het project 'Integratie Waterbeleid' wordt verlengd. Gezien de overlap van dit project met de projecten bij 'Integraal waterbeleid', 'Verdroging' en 'Versnippering', wordt de verdere werking gefocust op de vertaling van ruimte voor water in ruimtelijke uitvoeringsplannen. De projectwerking zal hiervoor gebruik maken van de bestaande overlegstructuren; enerzijds de CIW-werkgroepen en bekkenstructuren en anderzijds de werkgroepen betrokken bij de opmaak van de concrete RUP's (onder voorzitterschap van de afdeling Ruimtelijke Planning, ARP).

Landbouw

De verantwoordelijkheid voor het landbouwbeleid ligt bij het beleidsdomein Landbouw en Visserij. De taakstelling landbouwbeleid, met inbegrip van de duurzame landbouw, wordt volledig waargenomen door het Agentschap Landbouw en Visserij. Wat de taakstelling leefmilieubeleid betreft is er het nieuwe Programmeringsdocument 2007-2013.

Mobiliteit

Het project 'Milieu en Mobiliteit' wordt verlengd. De projectstructuur wordt herbekeken en de aan te stellen projectverantwoordelijke wordt betrokken bij uitwerking van studies en maatregelen vanuit mobiliteit met een link naar milieu en omgekeerd wordt het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken betrokken bij de uitwerking van maatregelen uit de diverse milieuplannen. De focus zal ook voor een deel liggen op de verdere afstemming van plannen en projecten: Klimaatbeleidsplan, Fijn stof plan, nationale emissieplafonds, MINA-plan en Mobiliteitsplan.

Economie en energie

De drie bestaande maatregelen worden vervangen door één nieuwe maatregel. Met het beleidsveld Economie wordt ook samenwerking gezocht op het vlak van innovatie. De beleidsinstrumenten van het innovatiebeleid worden maximaal ingezet voor het behalen van geldende milieudoelstellingen.

Nieuwe maatregelen (2008-2010)

Samenwerking tussen VEA en het departement optimaliseren

Energie behoort nu tot de bevoegdheden van het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie. De beleidsvoorbereiding en -evaluatie zal dus in grote mate gebeuren door het departement; de beleidsuitvoering is de opdracht van het Vlaams Energieagentschap (VEA). Het is nodig om de beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie in elkaar te laten vloeien. Aangezien er in het klimaatbeleid heel wat onderwerpen zijn waar zowel VEA als het departement een rol spelen in de uitvoering, is een regelmatig overleg tussen VEA en het departement aangewezen. Hiervoor zijn eveneens gestructureerde overlegkanalen nodig die zullen zorgen voor een verdere optimalisering van de samenwerking.

15.3 Samenwerking met de andere gewesten en gemeenschappen en met de federale overheid

15.3.1 Doelstellingen

De plandoelstellingen worden verlengd tot 2010.

- *Streven naar toegevoegde waarde bij de uitvoering van het Vlaamse Milieubeleidsplan en het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling met respect voor ieders bevoegdheden*
- *Werken aan een betere inzet van federale instrumenten om de Vlaamse milieudoelstellingen te behalen*
- *Uitbouwen van een continue intergewestelijke samenwerking voor een geïntegreerde aanpak van intergewestelijke vraagstukken*
- *Streven naar een grotere rol voor het Vlaamse Gewest in internationale netwerken en regimes*

15.3.2 Maatregelen en instrumenten

De structurele en wettelijke verankering van de samenwerking met de andere gewesten verloopt moeizaam en het is onduidelijk of deze ambitie uit het MINA-plan 3 volledig kan worden waargemaakt.

Momenteel is er geen algemeen structureel en formeel forum om te overleggen tussen de Gewesten en/of de federale overheid voor de aanpak van milieuthema's die een geïntegreerde nationale aanpak vereisen (bv. ozonbeleid, pesticiden, gevaarlijke stoffen). Reden daarvoor is dat de andere betrokken Belgische overheden nog geen steun geven voor de oprichting van zulk forum.

Het coördinatiecomité voor internationaal milieubeleid (CCIM) coördineert in theorie enkel het internationale milieubeleid. Omdat dit het enige forum is dat er bestaat (naast de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu, ICL), worden de zuiver nationale thema's in de rand van de CCIM ook besproken.

Het intergewestelijke overleg vindt eerder op informele basis plaats. Een intergewestelijk samenwerkingsakkoord dat o.m. vlotte communicatie moet verzekeren in crisissituaties kreeg geen steun van het Waalse Gewest.

15.4 Samenwerking met lokale overheden

15.4.1 Doelstellingen

De plandoelstellingen blijven geldig.

- *Het lokale milieu- en natuurbeleid versterken zodat de lokale overheden in staat worden gesteld een coherent en duurzaam milieubeleid te voeren*
- *Een algemene verbetering van het stedelijk milieu en het milieu in het buitengebied*

15.4.2 Maatregelen en instrumenten

Dit hoofdstuk valt nagenoeg samen met het project 'Aanspreekpunt lokale overheden'. Centraal hierin staat de Samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling'. Tijdens de planperiode werd de overeenkomst beperkt aangepast voor de periode 2005-2007, op basis van een tussentijdse evaluatie. De aanpassing had voornamelijk betrekking op vereenvoudiging en inhoudelijke actualisatie. Voor de periode 2008-2010 blijven de huidige maatregelen in grote lijnen aangehouden. Hoewel het instrument van de samenwerkingsovereenkomst blijft bestaan, zullen er enkele structurele, inhoudelijke en terminologische verschillen zijn.

De gemeentelijke samenwerkingsovereenkomst zal niet langer opgebouwd worden uit drie niveaus maar uit een basis, een of meer onderscheidingsniveaus en een projectmodule. De basis bestaat uit acties voor verschillende thema's waaraan alle gemeenten moeten voldoen. Deze acties zijn voornamelijk ter ondersteuning van wettelijke bepalingen of algemeen aanvaarde taken. Tegenover deze basis staat een basisvergoeding. Het onderscheidingsniveau bevat acties die gemeenten stimuleren verder te gaan. Gemeenten kunnen door opname van een aantal acties uit de verschillende thema's opklimmen tot dit hogere niveau met bijkomende subsidies. Daarnaast kunnen gemeenten die de basis halen, ook projecten indienen in het kader van de overeenkomst.

Ook voor de provinciale overeenkomsten zal het systeem van de basis en de projectmodule gelden. Naast het voeren van een eigen beleid, ligt in de basis nog meer de nadruk op de ondersteuning van de gemeenten.

Inhoudelijk wordt aan beide overeenkomsten een nieuw thema 'Bodem' toegevoegd.

Bij de concrete invulling van de overeenkomsten zal ook rekening gehouden worden met een beduidende vermindering van de plan-, rapporterings- en controleverplichtingen en zal meer aandacht geschonken worden aan eigen beleidsruimte en creativiteit.

16 Internationaal beleid

16.1.1 Doelstellingen

De plandoelstelling wordt verlengd tot 2010.

- *Bereiken van een zo hoog mogelijk milieubeschermingsniveau op mondiaal, Europees, federaal en Vlaams niveau, rekening houdend met het streefdoel van duurzame ontwikkeling*

16.1.2 Maatregelen en instrumenten

De klemtonen blijven liggen op de Noord-Zuidsamenwerking, een blijvende aandacht voor de naleving van EU-regelgeving en de onderschreven multilaterale verdragen en het structureel uitbouwen van de participatie van Vlaanderen aan het internationaal niveau.

Bij dat laatste wordt bijkomend gestreefd naar het verschaffen van woordvoerderschap voor de gewestelijke milieuattachés in de Europese milieuraadswerkgroepen.

Een bijzonder aandachtspunt is de voorbereiding van het Belgisch voorzitterschap van de EU in 2010.

De focus voor bilaterale samenwerking met Centraal- en Oost-Europa verschuift naar de EU-kandidaat-lidstaat Kroatië. Samenwerking met de Balkanlanden en met de overige landen in Centraal-

en Oost-Europa en in Centraal-Azië gebeurt voor zover de politieke en maatschappelijke situatie dit mogelijk en realistisch maakt.

Na de uitbreiding van de EU ligt de focus voor bilaterale samenwerking binnen Europa niet meer op de traditionele Centraal- en Oost-Europese landen, alleszins voor wat projectfinanciering betreft. Deze samenwerking wordt door de entiteit 'Internationaal Vlaanderen' echter nog wel gepromoot, doch alleen voor kennisoverdracht.

Na haar toetreding tot de EU zal de samenwerking met Kroatië waarschijnlijk gewijzigd worden in eenzelfde situatie als deze met de al toegetreden landen.

Samenwerking met landen in Centraal- en Oost-Europa en in Centraal-Azië is, ook gelet op de omvang van deze staten (Rusland, Oekraïne, Kazachstan, ...), minder voor de hand liggend.

Het project 'Internationaal milieubeleid' wordt stopgezet.

Het project 'Internationaal milieubeleid' vormt een clustering van de meest prioritaire maatregelen van het deel 'Internationaal beleid'. Het project had als doel de participatie van Vlaanderen aan multilaterale instellingen en ontwikkelingen te verzekeren en de interregionale samenwerking op milieuvlak te bevorderen. De projectwerking werd volledig ingebed in de bestaande organisatiestructuur. Er werden geen aanvullende (entiteitoverschrijdende) projectgroepen opgericht. Deze twee elementen (geen nieuwe maatregelen voor het project en geen entiteitoverschrijdende projectgroepen) doen besluiten dat het weinig zin heeft om het project als project verder te zetten.

17 Instrumenten

17.1 Beleidsvoorbereiding, -evaluatie en -opvolging

17.1.1 Doelstellingen

De plandoelstelling blijft geldig.

- *Afstemmen en uitbouwen van de gehanteerde kaders in de beleidscyclus en verbeteren van de doorwerking ervan*

17.1.2 Maatregelen en instrumenten

Alle maatregelen, die ook verenigd zijn in het project 'Planningscyclus' worden verder gezet tot eind 2010. Binnen deze maatregelen zijn nieuwe uitdagingen ontstaan, die in de loop van de volgende jaren aangepakt worden. Ook in de periode 2008-2010 zal verder gesleuteld worden aan de afstemming tussen MJP, beleidsbrief en begroting en het uitwerken van beleidsindicatoren.

“De klemtoon zal liggen op de opmaak van een MINA-plan 4, volgens de nieuwe procedure uit het DABM. De voorbereidingen hiertoe zullen in 2008 aanvangen. In het kader van dit voorbereidingsproces voor MINA 4 zal in 2008 een startdocument worden opgemaakt waarin een meer gedetailleerd werkplan, een aanzet tot een lange termijnvisie en een overzicht van de voorstellen voor MINA 4 (o.m. op basis van de opmerkingen van Minaraad en SERV op het MINA-plan 3+) zullen worden opgenomen. Dit startdocument zal aan een maatschappelijk debat binnen de schoot van Minaraad en SERV worden voorgelegd. Daarin zal ook een geactualiseerde evaluatie van het MINA-plan 3 een belangrijke rol spelen. Op die manier wordt een zekere continuïteit nagestreefd en kan er snel na de start van de nieuwe regering een volwaardig en breed gedragen ontwerp voor MINA-plan 4 tot stand komen. De uitvoering van deze maatregel zal bijgevolg heel de periode 2008-2010 in beslag nemen.”

Bijkomend zullen ook de twee maatregelen, die in afwachting van BBB onderbelicht bleven intensiever aangepakt worden. Het gaat over de kadering van het volledige milieubeleid, m.i.v. een afstemming

met de contractcyclus (beheersovereenkomsten en hun rapportering) en beleidsevaluatie. Bij dit laatste wordt gedacht aan het beter opvolgbaar maken van de beleidsvoornemens, het uitwerken van een programma voor diepgaande beleidsevaluaties, het evalueren van het MINA-plan 3 in functie van het MINA-plan 4 en het zoeken naar manieren om beleidseffectenrapporten op te stellen.

De bekommernis om de afstemming met andere meer gerichte plannen (Klimaatplan, Cadmiumplan, Ozonplan, ...) blijft en zal een belangrijk aandachtspunt zijn bij de opmaak van het MINA-plan 4. Anderzijds blijft het nodig om alle diverse onderdelen beleids-, begrotings- en beheerscycli op een goede manier in elkaar te schuiven. Voor de beheerscycli gaat het niet alleen over de beheersovereenkomsten en de managementovereenkomst, maar ook over de daaraan gebonden indicatoren en de diverse operationele plannen van de onderscheiden entiteiten. De timing voor dit alles ligt nog niet helemaal vast, maar in 2007 en 2008 zal dit zeker aan de orde zijn.

De beleidsvoorbereiding in de komende periode (MINA-plan 4, in steek Regeerakkoord en beleidsnota, onderdelen van de milieujaarprogramma's) wordt verder ontwikkeld in een richting waarbij zij kaderscheppend is voor beleidsevaluaties. Dit houdt in dat doelstellingen en maatregelen zo geformuleerd worden dat ze beter opvolgbaar worden. Uit de evaluatie van het MINA-plan 3 en de vragen die daarbij opduiken zullen ideeën ontstaan voor diepgaande evaluaties. Dit kan een basis zijn voor het uitwerken van een programma voor diepgaande beleidsevaluaties. Een structurering en een betere opvolging van zo'n programma zal ook meer lijn brengen in de huidige verspreide inspanningen. Tegelijk moet ervoor gezorgd worden dat de beleidsevaluatie verankerd wordt als een vast element in de beleidscyclus. Bijkomend wordt bekeken hoe daarbij de afstemming met MIRA-BE verzorgd kan worden; ondermeer voor wat betreft de doorwerking van bevindingen en noden vanuit de beleidsvoorbereiding naar MIRA-BE.

17.2 Beleidsontwikkeling - Kennisverwerving

17.2.1 Doelstellingen

De plandoelstellingen blijven ongewijzigd.

- *Kennis ontwikkelen die zo goed mogelijk beleidsontwikkelend kan werken en in die zin ook wordt gebruikt*
- *De kloof verkleinen tussen de producenten en de gebruikers van wetenschappelijke kennis, zodat op termijn de vraag nog accurater kan worden gesteld en het aanbod daar beter kan op inspelen*

17.2.2 Maatregelen en instrumenten

Alle maatregelen worden verdergezet tot eind 2010; voor de uitvoering ervan blijven de projecten 'Wetenschappelijk onderzoek' en 'Meetnetten en monitoring' behouden.

M.b.t. het wetenschappelijk onderzoek blijft de inhoudelijke afstemming tussen de onderzoeksprojecten een belangrijk aandachtspunt. Door een betere clustering (zoals thematische onderzoeksprogramma's) en een gestructureerd overleg wordt tevens versnippering van het onderzoek tegengegaan. Extra aandacht zal ook gaan naar het gebruik van de onderzoeksresultaten in het gevoerde beleid.

Bij de opmaak van het jaarlijkse TWOL-programma wordt verder onderzocht op welke wijze afstemming kan plaatsvinden tussen de (strategische) onderzoeksprogrammering van andere instellingen (INBO, VITO, VEA, ...), rekening houdend met de beheersovereenkomsten (2008-2010) tussen de Vlaamse Regering en deze instellingen. Er wordt tevens teruggekoppeld met het onderzoek dat plaatsvindt binnen de nieuwe Steunpunten Duurzame Ontwikkeling en Milieu & Gezondheid. Ook de referentietaken van de VITO en de activiteiten van het Milieu- en energietechnologie-innovatieplatform (MIP) zullen, voor zover zij relevant zijn voor de eigen leefmilieu-onderzoeksprogrammering, worden besproken in het kader van de TWOL-programmering. Ook wordt bekeken hoe de Europese onderzoeksprogrammering (kaderprogramma's), die doorgaans een meer strategisch karakter heeft, de TWOL-programmering kan beïnvloeden.

Voor elk onderzoek zal meer aandacht gegeven worden aan de vertaling van de onderzoeksresultaten naar beleidsaanbevelingen. De evaluatie van het gebruik van de onderzoeksresultaten zal thematisch worden uitgewerkt. Ook zal bijkomende inspanning geleverd worden om de informatie over beëindigde onderzoeksprojecten te vervolledigen, zodat deze via internet kunnen worden ontsloten.

Wat de eigen gegevensverzameling betreft ligt de uitdaging in de valorisatie van de resultaten van het project 'Meetnetten en monitoring'.

Een belangrijke output van het project is de opmaak van een handleiding m.b.t. de uitbouw van beleidsgerichte monitoring. Deze handleiding zal als leidraad worden gebruikt bij het uitvoeren van een aantal audits van bestaande monitoringsinitiatieven, waarbij zowel de producenten als de gebruikers van de meetgegevens worden betrokken. Tevens zal worden nagegaan welke de minimale kwaliteitsvoorwaarden zijn waaraan een monitoringsinstrument moet voldoen, en zal worden onderzocht op basis van welke criteria de voortgang van de kwaliteit van de milieu- en natuurmonitoring in de toekomst kan worden gemeten. Het studiewerk en de doorlichting van bestaande monitoring moet ons in staat stellen om de toekomstige behoeften aan monitoring beter te duiden (in voorbereiding van de opmaak van het MINA-plan 4).

17.3 Beleidsontwikkeling – Informatiebeheer

17.3.1 Doelstellingen

De plandoelstelling blijft ongewijzigd.

- *Geïntegreerde milieu-informatie ontsluiten voor specifiek afgelijnde doelgroepen, instellingen en bestuursniveaus*

17.3.2 Maatregelen en instrumenten

In de periode 2008-2010 zal veel aandacht gaan naar het operationaliseren van de in ontwikkeling zijnde milieu-informatiesystemen. De focus zal hierbij gelegd worden op het centraal bedrijvenbestand en de datacommunicatie tussen de verschillende milieu-instellingen, alsook de verdere realisatie van de voorziene internetloketten ten behoeve van bedrijven en lokale overheden. Daarnaast wordt gestreefd naar een integratie van bestaande internetloketten op niveau van de doelgroepen. Het project 'Milieu-informatie' wordt mee verlengd met het MINA-plan.

Zowel de realisatie van het centraal bedrijvenbestand (CBB) als de datacommunicatie tussen de milieu-instellingen zijn cruciaal voor een goede werking van de back-offices (die een geautomatiseerde en digitale informatie- en documentenuitwisseling tussen overheidsinstellingen mogelijk maakt) van de internetloketten. Voor de volledige operationalisering van het CBB dient ondermeer de koppeling met de Vlaamse Kruispuntdatabank Ondernemingen te worden gerealiseerd.

Tegelijkertijd worden de functionaliteiten van de internetloketten verder uitgebreid. Wat betreft het integraal milieujaarverslag, zal het digitale loket worden uitgebreid met bijkomende informatie- en meldingsplichten (zowel gewestelijke als Europese) van de bedrijven. Voor het digitaal loket milieuvergunningen wordt na de Milieuvergunningenwegwijzer nu ook de Milieuvergunningendatabank en het Milieuvergunningenloket (elektronische aanvraag milieuvergunning of melding) zelf geoperationaliseerd. Ten behoeve van PRTR-exploitaties wordt een geïntegreerd informatieloket uitgebouwd. Ook het MKROS (milieuklachtenregistratie voor lokale overheden) wordt geoptimaliseerd en de noodzakelijke koppeling met de databanken van gewestelijke milieu-administratie worden gelegd.

Om te komen tot een meer geïntegreerd en bevroegbaar milieu-informatiesysteem, worden o.a. de internetwegwijzer www.milieuinfo.be verder inhoudelijk uitgewerkt en worden er bijkomende toepassingen via het milieu-extranet opengesteld. Tevens zal ondersteuning worden geboden bij het ontwikkelen en optimaliseren van een specifiek informatiesysteem, zoals de Databank Ondergrond Vlaanderen.

17.4 Beleidsonderbouwing – Rapportering

17.4.1 Doelstellingen

De plandoelstelling blijft ongewijzigd.

- *De rapportering optimaliseren en integreren als beleidsondersteunend instrument voor de verschillende beleidsniveaus*

17.4.2 Maatregelen en instrumenten

De accenten zullen liggen op de uitwerking en invulling van beleidsscenario's alsook een betere onderbouwing van beleidsevaluaties.

In 2006 zijn de voorbereidingen begonnen voor de opmaak van het tweede MIRA-S en het eerste NARA-scenariorapport (publicatie 2009). Vanaf 2007 dienen MIRA en NARA, met medewerking van de Planningsgroep en de Studiedienst van de Vlaamse Regering, verschillende beleidsscenario's uit te werken. Een goede voorbereiding is nodig opdat de resultaten maximaal kunnen doorwerken bij de opmaak van het MINA-plan 4 en de bijdrage van de administratie aan het regeerakkoord voor de volgende legislatuur.

Om beter te kunnen voldoen aan vragen naar beleidsevaluaties (o.a. meer diepgaande evaluatie van het MINA-plan 3 in 2009, evaluaties geïnitieerd door MIRA en NARA, ...) dienen de dataverzameling, beleidsplanning en beleidsrapportering verder op elkaar te worden afgestemd.

17.5 Beleidsuitvoering - Sociale instrumenten

17.5.1 Doelstellingen

De plandoelstelling blijft ongewijzigd.

- *De transparantie, de efficiëntie en de effectiviteit van milieucommunicatie verhogen*

17.5.2 Maatregelen en instrumenten

Alleen bij het project 'Interne milieuzorg' zijn er wijzigingen. Het doel van het project verandert naar 'Milieuvriendelijk werken van de Vlaamse en lokale overheden stimuleren en ondersteunen.'

De Coördinatiecel Milieuzorg (CCM) zal fungeren als trekker voor de actieplannen 'Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen' en 'Milieuzorg in het voertuigenpark van de Vlaamse overheid' (2006-2010) en voert zelf ook enkele acties uit. Er wordt werk gemaakt van een indicatorenset en een rapporteringsmethodiek voor beide actieplannen. Onder meer op basis van de resultaten van de studie 'duurzaamheidscriteria in overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid' (eind 2007), zullen acties gepland worden rond groene en duurzame overheidsopdrachten. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan het Nationaal Actieplan Duurzame overheidsopdrachten, momenteel in opmaak.

Communicatie en vorming zijn essentieel om de projectdoelstelling te bereiken. Vanaf 2008 zullen hierbij de andere milieuzorgthema's, zoals afval, opnieuw meer in de kijker worden geplaatst. De bestaande handleiding interne milieuzorg wordt verder uitgebreid, daarbij zo veel mogelijk gebruik makend van de ervaringen binnen de overheden zelf. Er wordt ook individuele ondersteuning verleend aan diensten van de Vlaamse overheid. Speciale aandacht gaat daarbij naar de gebouwenwerkgroepen voor de grote administratieve gebouwen van de Vlaamse overheid en het beleidsdomein Bestuurszaken, waarmee een samenwerkingsprotocol wordt opgesteld.

Er wordt gestart met de uitvoering van de eerste maatregelen van het Vlaamse EDO-Implementatieplan (Educatie voor duurzame ontwikkeling) dat kadert in het VN-decennium voor EDO. Dit plan spoort samen met de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling en is opgemaakt samen met andere betrokken beleidsdomeinen en het middenveld. Het Vlaams EDO-platform wordt in 2008 officieel geïnstalleerd.

De functie van de Coördinatieceel Milieuzorg werd geheroriënteerd naar ondersteuning, advisering en kennisvergaring. Aangezien de problematiek gelijkaardig is voor lokale overheden en milieuzorg deel uitmaakt van de Samenwerkingsovereenkomst, worden de acties die in dit project voorzien zijn, waar mogelijk, ook afgestemd op lokale overheden. Zo wordt ook tegemoetgekomen aan herhaalde vragen vanwege lokale overheden o.m. rond het gebruik van het communicatiemateriaal in hun eigen diensten.

17.6 Beleidsuitvoering - Economische instrumenten

17.6.1 Doelstellingen

De plandoelstelling wordt helderder geformuleerd als:

- *Het gebruik van economische instrumenten voor het milieubeleid optimaliseren en uitbreiden*

17.6.2 Maatregelen en instrumenten

Wat nieuwe instrumenten betreft, zal o.a. aandacht gaan naar de eventuele operationalisering van een tijdelijke regulerende heffing voor stationaire NOx-bronnen met terugsluizing naar de sector voor reductiemaatregelen, een hervorming van de regulerende afvalwaterheffing voor oppervlakte-waterlozers, een onderzoek naar hervorming van de afvalstoffenheffing in een emissieheffing en een systeem van verhandelbare mestverwerkingscertificaten (naast de bestaande nutriëntenemissierechten). Een belangrijk nieuw economisch instrument zal de hervormde verkeersbelasting zijn die meer rekening houdt met de emissies van voertuigen en andere kenmerken die schade veroorzaken aan het milieu (bv. op basis van hun ecoscore).

De evaluatie van bestaande economische instrumenten wordt ingeschakeld in het uit te werken programma voor diepgaande beleidsevaluaties voor het hele beleidsdomein. Daarnaast zullen ook bestaande potentieel milieuschadelijke subsidies geëvalueerd worden.

Economische instrumenten en vergroening van de fiscaliteit is een thema dat internationaal steeds meer belangstelling krijgt, bv. in het binnenkort te verschijnen groenboek van de Europese Commissie over economische instrumenten voor milieubeleid en de aanbevelingen van de OESO in de Environmental Performance Review van België. Dit wordt van nabij opgevolgd en er wordt verder gewerkt aan de toepassing van deze aanbevelingen in het Vlaamse milieubeleid.

17.7 Beleidsuitvoering - Juridische instrumenten

17.7.1 Doelstellingen

De plandoelstelling blijft geldig.

- *De kwaliteit van het milieurecht verbeteren door meer interne samenhang, onderlinge afstemming en doeltreffendheid, vereenvoudiging en door de verhoging van de technische uitvoerbaarheid, de rechtszekerheid en de handhaafbaarheid*

17.7.2 Maatregelen en instrumenten

Maatregelen

Voor de juridische vereenvoudigingsprojecten wordt het accent gelegd op structurele initiatieven voor het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie. Zo staan volgende projecten op de agenda voor de komende jaren: de implementatie van het handhavingsdecreet, de implementatie Richtlijn Milieuschade, de harmonisatie en vereenvoudiging bos- en natuurbeleid, wetgevingsagenda van regelgeving in opmaak, de uitbouw van één Vlaams milieuwetboek en de koppeling van de milieubeleidsplanningscyclus, beleidsbrief en milieujaarprogramma. Daarnaast wordt een groot aantal concrete vereenvoudigingsprojecten verder uitgewerkt.

Er werd een Vlaams Actieplan Reguleringsmanagement opgesteld in 2005 dat een rollend karakter heeft. In dat actieplan worden vereenvoudigingsprojecten voorgesteld, ook voor leefmilieu. De vier afgewerkte projecten hebben betrekking op het inbouwen van voldoende waarborgen in MBO's voor een transparante werking met respect voor de vrije markt, op het afschaffen van de verplichting voor de invoerders van batterijen om een sticker te klevens op de verpakking en op de integratie van de regelgeving betreffende de beheersovereenkomsten voor landbouwers.

De milieuhandhaving kampt op dit ogenblik met een aantal problemen (o.a. diegene genoemd in het verslag van de ombudsman). In functie daarvan werd een ontwerp van decreet ingediend bij het Vlaams Parlement.

Na de definitieve goedkeuring van het Milieuhandhavingsdecreet, worden uitvoeringsbesluiten voorbereid om de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving en het Milieuhandhavingscollege te operationaliseren. Daarnaast moet worden gezocht naar een manier waarop de gemeentelijke handhavingsinstrumenten afgestemd kunnen worden op het gewestelijke handhavingsbeleid.

De Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving heeft als taak de Vlaamse Regering bij te staan bij het toezien op de coördinatie en de inhoudelijke vormgeving van het milieuhandhavingsdecreet. Het Milieuhandhavingscollege is een administratief rechtscollege dat uitspraak zal doen over de beroepen, ingesteld tegen beslissingen van de gewestelijke entiteit tot oplegging van bestuurlijke geldboeten.

Voor VR (veiligheidsrapportage) zijn aanvullende besluiten met regels m.b.t. de voorwaarden voor erkenning als VR-deskundige prioritair. Voor MER (milieueffectrapportage) wordt de nadruk gelegd op de decreetwijziging voor de planmilieueffectrapportage. Een nieuwe dienst zal de begeleiding en ondersteuning ten behoeve van de initiatiefnemers i.v.m. de milieueffect- en veiligheidsrapportage op zich nemen.

Het decreet Milieuschade zal verder worden aangevuld met besluiten o.a. tot aanduiding en bepaling van de taken van de bevoegde instantie en tot vaststelling van de maatregelen om de exploitant in staat te stellen bepaalde gemaakte kosten terugbetaald te krijgen.

Projecten

Het project 'Fundamentele principes en instrumentenontwikkeling' wordt stopgezet bij gebrek aan draagvlak bij de actoren binnen het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie. Er is geen behoefte meer aan een afzonderlijk project 'Handhaving', gelet op de ontwikkelingen i.v.m. het Handhavingsdecreet en de planmatige aanpak van de milieuspecties. Het project 'Milieuvergunningenbeleid' wordt mee verlengd met het MINA-plan 3. De nadruk zal hierbij liggen op de actualisatie van VLAREM met als doel efficiënte en effectieve vergunningsvoorwaarden in te voeren die conform zijn met de evolutie van de BBT's (o.a. BREF's). Er wordt gestreefd naar een afstemming tussen het systeem van de inplantingsregels (verbods- en afstandsregels) uit VLAREM met de principes van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

18 Kosten en financiering

18.1 Doelstellingen

De plandoelstelling blijft geldig.

- *Een milieueconomische onderbouwing van goede kwaliteit van het milieubeleid leveren die ertoe bijdraagt de middelen van de samenleving (overheid, privé-sector en burgers) zo efficiënt mogelijk in te zetten voor een beter leefmilieu.*

18.2 Maatregelen en instrumenten

Waar in de vorige planperiode het accent vooral lag op kosteneffectiviteit van maatregelen en het luchtbeleid wordt het werkterrein nu zowel thematisch als methodologisch uitgebreid. De komende drie jaar zal vooral aandacht gaan naar het toepassen van economische afwegingskaders voor het Vlaamse milieubeleid. Wat kosteneffectiviteitanalyses betreft, liggen de accenten bij broeikasgassen, luchtvervuiling inclusief fijn stof en waterkwaliteit (voor het samenstellen van kostenefficiënte maatregelenpakketten voor de kaderrichtlijn Water). Hiervoor wordt gewerkt met het Milieukostenmodel Vlaanderen. Wat kosten-batenanalyses (KBA) betreft, zal gewerkt worden aan KBA over waterkwaliteit (eveneens voor het economisch luik van de kaderrichtlijn Water). Er wordt studiewerk gepland over de monetaire waardering van gezondheidskosten door luchtverontreiniging en van natuurwaarden. Ook voor de voorziene actieplannen ter bestrijding van geluidshinder moeten kosten-(baten) analyses gebeuren.

Het ramen van reguleringskosten van milieubeleidsinstrumenten wordt een belangrijk nieuw aandachtspunt.

Voor macro-economische analyses wordt ingezet op GEM-E3 Vlaanderen en een milieu-Input-Output model voor Vlaanderen.

In deze periode zal ook verder gewerkt worden aan het ontwikkelen en operationaliseren van financieringsinstrumenten (voor bedrijven, Vlaamse overheid en andere overheden) voor bodemsaneringen.

Het bijhorende project 'Milieu-economie en financiering milieubeleid' wordt niet verder gezet als project.

Doordat de projectinhoud volledig overeenkwam met de maatregelen van de delen 'Economische instrumenten' en 'Kosten en financiering' was er weinig inhoudelijke meerwaarde om dit als project op te volgen. Er bleek ook geen nood aan een overkoepelende projectgroep omdat voor de verschillende onderliggende maatregelen al aangepaste stuur- of werkgroepen of begeleidingscomités werden opgericht. Synergie en afstemming tussen deze maatregelen wordt bereikt doordat vaak dezelfde personen, o.a. de cel milieueconomie van het departement LNE, aan meerdere maatregelen meewerken.